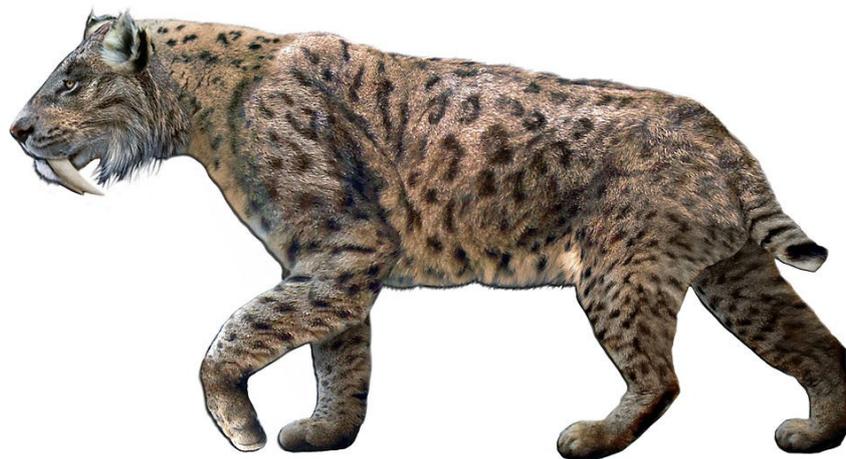

Myten om skabelsen

De mange dyr i skabelsesberetningen i Biblens gamle testamente

Holger Terp, det danske Fredsakademi 2018

Forord

Alle der starter med at læse biblens skabelsesberetninger, har sikkert læst og kender til historien om Adams navngivning af alle dyr på samme måde som jeg indtil nu har læst den, uden at det har givet stof til nærmere eftertanke. Nå, det har nok taget et par timer eller højst et par dages arbejde. Så mange dyr kunne der jo heller ikke være som marcherede eller fløj forbi Adam under navngivningen, skulle man tro. Biblen selv er her ikke til meget hjælp. Der opremses kun omkring 120 dyr i biblen.

Den franske protestantiske bibelforsker og idehistoriker Samuel Bochart (1599-1667) opremser lidt over 100 forskellige fugle, slanger, insekter, akvatiske arter; og endda mytologiske dyr nævnt i biblen i sin enorme opsats i to bind, Hierozoicon sive bipartitum opus de animalibus sacrae scripturae, der udkom i London i 1663. Samuel Bochart ville med værket identifikation af alle de dyr, der er nævnt i bibelen med tilknyttede emner. Den senere forskning på området har ikke rokket meget ved resultatet af denne tidlige analyse.

Jeg kom til at tænke over denne indledende problemstilling, mens jeg sad og skrev i mine erindringer i løbet af det tidlige forår 2018. Tanken er muligvis original. I det mindste har jeg ikke i den litteratur, jeg har gennemgået, set denne tanke nedfældet nogen som helst steder. Der omtales dyr en masse to gange i biblen. Ved Adams navngivning og ved Noas Ark i forbindelse med syndfloden. Ingen af stederne er det totale antal dyr nævnt. Altså, hvor mange forskellige dyr navngav Adan og hvor mange dyr var der totalt set i arken?

Det gamle testaments to skabelsesberetninger indeholder bemærkelsesværdige og besynderlige naturhistoriske udsagn, der i virkeligheden ikke kan være rigtige. Hvor mange årtier brugte det første menneske i Mellemøsten, Adam, på at navngive jordens rigdom og mangfoldighed af dyr? Kan man overhovedet lære naturhistorie eller anden videnskab af skabelsesberetningerne? Vil en uvildig byggesagkyndig have givet skabelsen vurderingen byggesjusk? Specielt på grund af ustabilitet. Desuden har Vor Herre i konstruktionen ikke taget med i betragtning, at krige og menneskeskabte naturkatastrofer rent faktisk kan ødelægge alle betingelser for det liv på jorden, vi kender i dag.

Igennem de sidste 40 år har jeg skrevet en snes bøger om meget forskellige emner. En håndfuld tidsskrifter har jeg også redigeret og publiceret både på papir og elektronisk. Desuden har jeg skrevet et hav af artikler og redigeret en forholdsvis halvstor hjemmeside. Som halvgammel fik jeg så ideen til at skrive om begyndelsen. Det er selvfølgelig ikke særligt originalt. Det er der masser mere begavede der har gjort før mig, eksempelvis Halfdan Rasmussen¹. Men jeg vil gerne give mit besyv med, fordi jeg er af den opfattelse, at specielt en problemstilling mangler i fortællingen om verdens skabelse.

Jeg kan desværre ikke fremmedsprog, så jeg er nød til at bruge oversættelser. Jeg er heller ikke teolog eller videnskabsmand. Ergo er jeg nød til at anvende de relevante fremstillinger, jeg kan finde som jeg vurderer har en vis faglig kvalitet. Jeg bruger og

1 Den gamle elefant 1857-1982 : Det Schønbergske Forlag, 1962.

refererer til en del videnskabshistoriske værker og de skal selvfølgelig læses med det forbehold, at de pågældende værkers fag har udviklet sig siden at pionerværkerne udkom.

I nutiden har vi to vidt forskellige forklaringer på, hvordan universet og jorden med al dens rigdom af liv blev skabt. En bogstavelig oldgammel religiøs baseret myte og en moderne dokumenteret naturvidenskabelig fremstilling først og fremmest baseret på historie og geologi.² Et hydrotermisk væld eller et hydrotermisk kildevæld er en sprække i jordens overflade fra hvilken geotermisk opvarmet vand strømmer ud. Forskere mener, at det er her, at livet er opstået.

Det er formodentligt den engelske geolog Charles Lyell (1797-1875) som først definerede de geologiske tidsperioder. Den amerikanske historiker Andrew Dickson White (1832-1918) sammenfatter meget grundigt og dokumenter religiøse opfattelser til skabelsen og videnskaben.³

Stratigrafi (af latin "stratum") er noteret i Wikipedia i videnskabelig sammenhæng 'lag' og -grafi, læren om jordlagene og deres beliggenhed. Begrebet anvendes inden for arkæologi og geologi.

I det gamle testamente er der kun to tidsmarkører: Det oldnordiske før syndfloden, kaldet antediluviansk tid og tiden efter syndfloden som i Danmark vedrører den geologiske istid. Diluvium eller diluviale dannelser benyttedes oprindeligt som betegnelse for jordlag, der mentes frembragte af og i "Syndfloden". Den schweiziske palæontolog Johann Jakob Scheuchzer, (1672-1733) mente allerede i 1709, at de forhistoriske dyr uddøde i forbindelse med syndfloden.⁴

Der er et enkelt relevant geologisk udsagn i det gamle testamente: Femte mosebog kapitel 33: v15 med det ypperste fra de ældgamle bjerge og herligheder fra de evige høje.

Ældgamle er en anelse upræcist.

Der er nu seks emner, der deler verdensopfattelserne: Biblens og andre religiøse skrifers skabelsesberetninger på den ene side og på den anden side: opfattelsen af tid, specielt i geologi, oldgammel is i Grønland, mumierne i Atacama ørkenen i Chile, forhistoriske dinosaurer, forstenet træ, forstenede skove, samt, fossile brændstoffer. Dinosaurer omfatter krybdyr og øgler. Altså fortidens kæmpeøgler.

2 Principles of Geology: being an attempt to explain the former changes of the Earth's surface, by reference to causes now in operation, I-IV. / : Charles Lyell. - London: J. Murray, 1830-1836.

- <https://archive.org/details/principlesofgeol01lyelrich>

- <https://archive.org/search.php?query=Principles%20of%20Geology>

3 A History of the Warfare of Science with Theology in Christendom, I-II. / : Andrew Dickson White. - New York, D. Appleton & Company, 1896-1897.

- <https://archive.org/details/historyofwarfare189701whit>

- <https://archive.org/details/historyofthewarf02whitalia>

On the Reliability of the Old Testament. / : Kenneth Anderson Kitchen. Wm. B. Eerdmans Publishing, 2003.

4 Herbarium diluvianum. / : collectum à Johannes Jacobo Scheuchzero

- Tiguri : Literis Davidis Gessneri, 1709.

- <https://archive.org/details/johannisjacobisc00sche>

Er det overhovedet muligt og ønskeligt at sammenflette så forskellige opfattelser af vores kosmos?

Hvilke natursyn bliver resultatet af disse overvejelser?

Dino, Dino. I jorden der

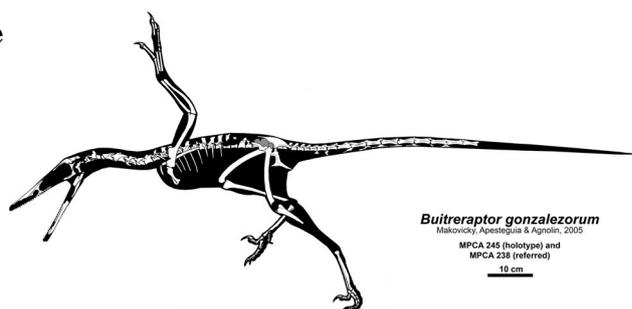
I havbunden der

I bjerget der

Hvis er du?

Hvis er du?

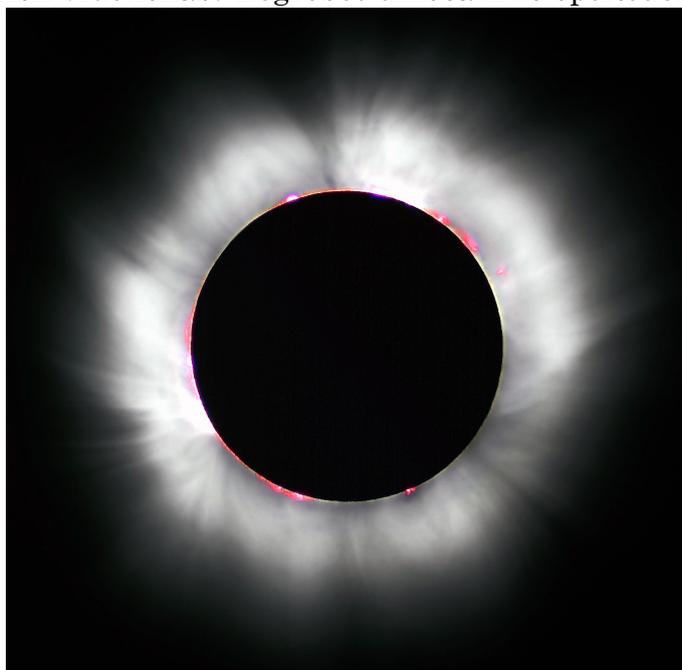
Jeg er sku min egen.

Skelet dele af dinosaurer er kendt og fundet over hele jordkloden siden oldtiden, selv i Danmark og Grønland. Den engelske naturvidenskabsmand og kemiker Robert Plot (1640-1696) er den første i moderne tid som beskriver dele af dinosaurer, hvad der nu kaldes the Cornwell bone.⁵ Hans fund analyseres små hundrede år senere i 1763 af den engelske læge Richard Brookes.⁶ Begrebet dinosaurer defineres så sent som i 1842 af den engelske biolog og palæontolog Sir Richard Owen (1804-1893).⁷ Hermed var palæontologi etableret som en historisk videnskab. Begrebet dinosaurer optræder derfor af gode grunde ikke i biblen.⁸

Den flade og ubevægelige jord

Ideen om den flade jord dukker op i det oldgamle Egypten og Grækenland. Men allerede i antikken blev astronomerne klar over, at jorden var rund på grund af observationer af solformørkelser. Også kanaanæerne opfattede jorden som flad, for den flade jord dukker op i hele biblen, eksempelvis i Mattæus 4:8: Igen tog Djævelen ham med sig, denne gang til et meget højt bjerg, og viste ham alle verdens riger og

5 The Natural History of Oxford-shire, Being an Essay toward the Natural History of England : A study of the natural history of Oxfordshire, England, including descriptions of art and antiquities, with plates of illustrations and a map of Oxfordshire. / : Robert Plot. Printed at the Theater in Oxford, and are to be had there..., 1677.

- <https://archive.org/details/naturalhistoryof00plot>

6 The Natural History of Waters, Earths, Stones, Fossils, and Minerals, with Their Virtues, Properties, and Medicinal Uses; to which is Added, the Method in which Linnæus Has Treated These Subjects. / : Richard Brookes.- London: J. Newbery at the Bible and Sun in St. Paul's Church-yard., 1763 s. 299-307. ; A new and accurate System of Natural History vol. V.)

7 A history of British fossil reptiles / : Sir Richard Owen.- London, Cassell & Company Limited, 1849-84.

- <https://archive.org/details/descriptionofske42owen>

8 [Tanis](#) udgravningerne. Southwestern North Dakota, United States. 2012-.

Dinosaurs: The Final Day with David Attenborough (titled Dinosaur Apocalypse in the U.S.) is a British documentary programme that aired on BBC One on 15 April 2022. Presented by David Attenborough, the documentary follows the final days of non-avian dinosaurs through the Cretaceous–Paleogene extinction event, similar to BBC's Prehistoric Planet.

deres herlighed. Alle? Også rigerne under horisonten? Hvordan kunne de dog se under horisonten? Det er umuligt.

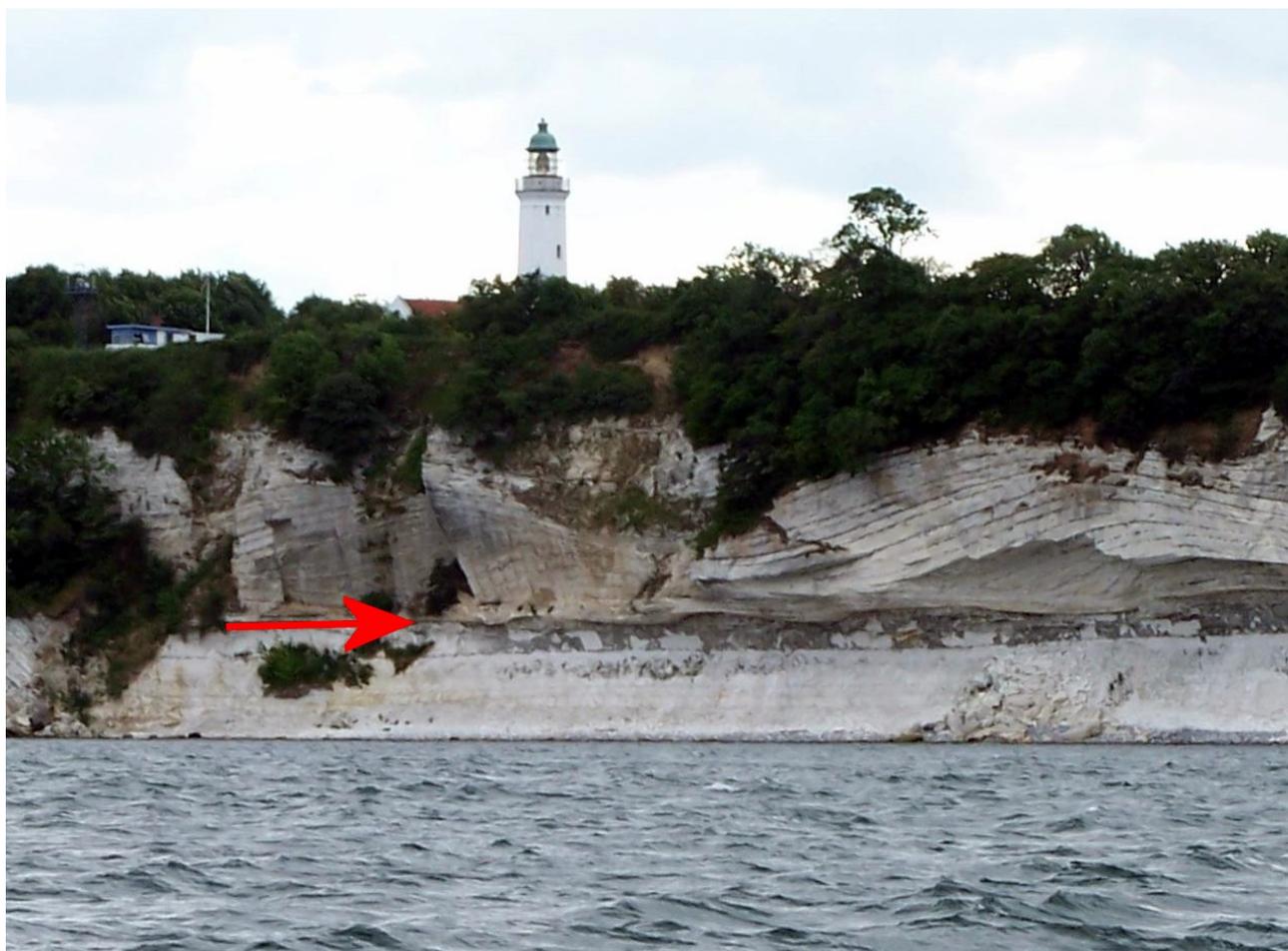
Her er det dog hovedsageligt biblens to første skabelsesberetninger der er genstande for opmærksomheden for svarer de religiøse myter om verdens skabelse og unge alder ikke lidt til middelalderens geografiske tese om, at jorden var flad som en pandekage?

Tid

Tid er adskillelse af og måling af begivenheder.

Tiden er både filosofiske, teologiske, psykologiske, historiske og fysiske begreber.

Alle der har stået og ventet på en forsinket bus ved, hvordan det føles, at tiden går meget langsomt inden bussen ankommer til busstoppestedet. Det samme er tilfældet, når der er i slutningen af måneden er lavvande i pengekassen og man venter på lønindbetalingen omkring den første. Tiden går endog meget langsomt når man venter på ens sløve læs af en kæreste. Hvornår kommer kæresten dog? På den anden side kan tiden flyve ad sted i godt selskab. Er den gode koncert allerede ovre?

Stevns Klints 65 millioner år gamle gyldne søm.

Tid som længdeenheder defineres først og fremmest i forhold til det, der måles, eksempelvis historiske, geologiske og astronomiske begivenheder, der registreres i form af en kalender, kronologi eller en periode så som geologiske perioder.⁹ Gyldne søm er referencepunkter for grænserne i den geologiske tidsskala.¹⁰ Siden 1977 er der nu defineret mere end 100 gyldne søm.¹¹ Kridt eller Kridttiden er den geologiske periode, der går fra 145,5 til 65,5 millioner år siden.

Bortset fra mennesker vrimlede kridttiden med flora og fauna over hele jorden. På land. I havet og i luften.

Kridttiden (sammen med [Mesozoikum](#)) endte, ifølge Wikipedia, med Kridt-Paleogen udryddelsen, en stor masseudryddelse, hvor mange grupper, herunder ikke-fugle dinosaurer, [pterosaurer](#) (flyveøgler) og store marine krybdyr, uddøde. Slutningen af Kridttiden er defineret af den pludselige Kridt-Paleogen-grænse (K-Pg-grænsen), en geologisk signatur forbundet med masseudryddelsen, der ligger mellem Mesozoikum og [Kænozoikum](#) (pattedyrenes tidsalder)..

[List of fossil sites](#). Wikipedia 2022.

[Kridt-palæogen](#) udryddelseshændelse

Kridt-Paleogen (K-Pg) udryddelsesbegivenhed (også kendt som Kridt-Tertiær (K-T) udryddelse) var en pludselig masseudryddelse af tre fjerdedele af plante- og dyrearterne på Jorden, omkring 66 millioner år siden. Med undtagelse af nogle ektotermiske (koldblodede) arter, såsom havskildpadder og krokodiller, overlevede ingen [tetrapoder](#) (hvirveldyr), der vejede mere end 25 kilogram (55 pund). Det markerede afslutningen på kridtperioden og med den mesozoikumtiden, mens den indvarslede begyndelsen på den kænozoiske æra, som fortsætter den dag i dag.

[Hell Creek](#) formationen er en intensivt undersøgt opdeling af hovedsagelig øvre kridt og nogle nedre [palæocæne](#) klipper i Nordamerika, opkaldt efter eksponeringer studeret langs Hell Creek, nær Jordan, Montana. Formationen strækker sig over dele af Montana, North Dakota, South Dakota og Wyoming.

[Paleobiota of the Hell Creek Formation](#). Wikipedia 2022.

Der er flere forskellige dateringsmetoder inden for den sidste istid udviklet i Sverige: pollenanalyse og den geologiske varvkronologi.¹²

9 Terminology of geological time: Establishment of a community standard. / : Marie-Pierre Aubry et al. Stratigraphy, vol. 6, no. 2, pp. 100-105, tables 1-3, 2009.

10 Nomination of Stevns Klint for inclusion in the World Heritage List. / : Tove Damholt and Finn Surlyk. - St. Heddinge : Østsjællands Museum, 2012. - <http://whc.unesco.org/en/list/1416>

11 A Concise Geologic Time Scale. / : J.G. Ogg et al. Elsevier, 2016.

12 Datering af fortiden : hvordan blev kulstof 14-metoden etableret og videreudviklet i Europa? / :Torkild Andersen. I: Det fremmede som historisk drivkraft : Danmark efter 1742. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, 2010.

Jordens seneste og nuværende geologiske æra hedder ifølge geologerne kænozoikum, eller pattedyrenes tidsalder. Hadal er den ældste geologiske æon, der startede ved jordens dannelse for ca. 4,6 mia. år siden.

Soltid er en beregning af tidsforløbet baseret på solens position i himlen. Det grundlæggende enhed i soltid er dagen. Et lysår er den længdeenhed der anvendes inden for astronomi. Et lysår er den afstand lyset tilbagelægger på et år, 9,46 petameter, 10^{15} meter.

Bajkalsøen i det sydlige Sibirien i Rusland.

Bajkalsøen er jordens ældste og største ferskvandssø og vurderes til at være 25 til 30 millioner år gammel.

Historie

Bortset fra fremtiden er alt historie, om et øjeblik.

Blandt menneskers tidligste redskaber fra oldtiden og fremefter kan nævnes musikinstrumenter som fløjter, samt redskaber som økser, knive og våben til jagt og krige.

De historiske perioder:

Oldtiden, herunder palæontologi, Weichsel-istiden, Cro-Magnonmennesket, neandertalere, Aurignacienkulturen, hulemalerier.

Stenalderen, herunder astronomi kulturarv og arkæoastronomi.

Bronzealderen, herunder helleristninger.

Jernalderen, herunder antikken og vikingetiden

Middelalderen, herunder enevælden.

Renæssancen.

Oplysningstiden.

Industrialiseringen.

Samtidshistorie.

Nutiden.

Historiske perioder i Mellemøsten

Stenalderen (- 7000 f.Kr.)

Kobberalderen, kobberstenalder (7000-5000 f.Kr.), herunder

Kalkolitisk tid (5000 - 3300 f.Kr.)

Bronzealderen (3300 - 1200 f.Kr.)

Jernalder (1200 - 539 f.Kr.)

Antikken (539 f.Kr. - 634 e.Kr.)

De ældste kongeriger i Mellemøstens bronzealder og ældre jernalder.

Det gamle Ægypten (3150 f.Kr. - 30 f.Kr.)
 Kish (ca. 2900 f.Kr. - 2296 f.Kr.)
 Uruk (ca. 2600 f.Kr. - 2048 f.Kr.)
 Ur (ca. 2500 f.Kr. - 1940 f.Kr.)
 Lagash (ca. 2500 f.Kr. - 2046 f.Kr.)
 Amurru (ca. 2000 f.Kr. - 1595 f.Kr.)
 Assyrenen (ca. 2000 f.Kr. - 605 f.Kr.)
 Larsa (1961 f.Kr. - 1674 f.Kr.)
 Mykene (ca. 1900 f.Kr. - ca. 1100 f.Kr.)
 Babylon (1830 f.Kr. - 732 f.Kr.)
 Fønikien (1200 f.Kr. - 539 f.Kr.)
 Filistia (- 732 f.Kr.)
 Saba (ca. 1100 f.Kr. - 275 e.Kr.)
 Det Forenede Kongerige Israel og Judæa (1030 f.Kr. - 931 f.Kr.)
 Ammon (ca. 1000 f.Kr. - 332 f.Kr.)
 Israel (930 f.Kr. - 720 f.Kr.)
 Judæa (930 f.Kr. - 586 f.Kr.)
 Edom (ca. 900 f.Kr. - ca. 600 f.Kr.)
 Urartu (858 f.Kr. - 585 f.Kr.)
 Nuværende stater i Mellemøsten

Afghanistan	Emirater	Kuwait	Saudi Arabien
Bahrain	Irak	Libanon	Syrien
Cypern	Iran	Oman	Tyrkiet
Egypten	Israel	Palæstina	Yemen
De forenede arabiske	Jordan	Qatar	

Den lærde spanske biskop Isidor af Seville (ca 560-636) var, mig bekendt, en af de første europæere, der forsøgte sig med et større leksikon. Det er bogtrykt første gang i 1472.

xxxix. En beskrivelse af historiske perioder (De descriptione temporum)

Den første alder

230 I året 230 Adam avlede Seth, fra hvem nedstammer Guds børn.

435 I sit 205. år avlede Seth Enosh, som begyndte at kalde på Herrens navn.

625 I sit 190. år avlede Enosh Kenan.

795 i sit 170. år avlede Kenan Maalalalel

960 I sit 165. år avlede Mahalalel Jared.

1122 I sit 162. år avlede Jared Enoch, som blev overført til himlen.

1287 I sit 165. år avlede Enok Methuselah.

1454 I sit 167. år avlede Methuselah Lamech.

1642 I sit 188. år avlede Lamech Noah. Arken bygges.

2242 I Noahs 600 år opstod oversvømmelsen. [Da Noah var 500 år gammel, fødte han tre sønner: Shem, Ham og Jafet. I det 600. år af hans liv opstod oversvømmelsen. Fra Adam til denne katastrofe er der 2252 år.^{13]}

Vigtige byer i Mellemøsten oprettet omkring:

13 The Etymologies of Isidore of Seville. / : Stephen A. Barney et al. Cambridge University Press, 2006 s. 130-133.

Jeriko Palæstina 9600 f.Kr.
Damaskus Syrien 9000 f.Kr.
Jaffa Israel 7500 f.Kr.
Ugarit Syrien c. 6000 f.Kr - c. 1190 f.Kr.
Aleppo Syrien c. 5000 f.Kr.
Jerusalem Israel / Palæstina 4500 f.Kr.
Byblos Libanon 3000 f.Kr.
Rey Iran 3000 f.Kr.
Beirut Libanon 3000 f.Kr.
Tyra Libanon 2750 f.Kr.
Jenin Palæstina c. 2450 f.Kr.
Homs Irak 2300 f.Kr.
Kirkuk Irak 3000-2200 f.Kr.
Sidon Libanon 2. årtusinde f.Kr.
Hebron Palæstina c. 1500 f.Kr.
Gaza Palæstina c. 1000 f.Kr.
Persepolis Iran c. 515–330 f.Kr.

Tidslinje for det gamle Israel bibelske og mytologiske historie

ca. 1950 f.Kr. Abraham migrerer fra Ur til Palæstina
1600-1350 De hebraiske stammer i Egypten ("det egyptiske fangenskab")
1350-1300 Eksodus: Moses fører hebræere tilbage til Palæstina
1300-1020 Dommernes regeringstid
1020-1005 Foreningen af de hebraiske stammer under Saul
1005-965 Davids regeringstid
965-925 Salomons regeringstid; Opførelse af det første tempel
925 Opdeling i to kongeriger: Israel (N) og Judæa (S)
740-722 Assyrerne erobrer Israel
587-586 Babylonierne under Nebukadnezar besejre judæerne
586-537 Det babylonske fangenskab
586 Jerusalems første ødelæggelse
537 Kyros den store tilbagegiver Palæstina til Hebræerne; Andet tempel
332 Alexander den store erobrer Palæstina
140 Det hasmonske dynasti
63-350 e.Kr. Under Romeriget; Herodes den Store
66-73 Første jødisk-romerske krig
70 e.Kr. Den romerske General Titus og hans tropper ødelægger Jerusalem og det andet tempel
132-135 Bar Kokhba-oprøret, den anden jødisk-romerske krig

Abraham kendes kun fra det gamle testamente.

Hvordan kunne Abraham overholde loven, når der endnu ikke på hans tid var nogen lov?

Kameler dukker først op i Mellemøsten omkring 930 f. Kr.

Myterne om Abraham, Josef, Jakob og Esau må derfor være nedskrevet efterfølgende.

Den amerikanske orientalist Timothy Otis Paine (1824-1880) har pernittengrynet beskrevet og illustreret Salomons tempel som det er beskrevet i 1. Kongebogs kapitlerne 6 og 7.¹⁴ Der er så vidt jeg ved ingen arkæologiske beviser for eksistensen af Salomons tempel, og bygningen er ikke nævnt i litteraturen uden for biblen. Templets præcise beliggenhed i eller omkring Jerusalem er heller ikke kendt.

Kyros 2. var grundlægger af Persien og det akamenidiske dynasti i 557 f.Kr.

14 Solomon's Temple : including the tabernacle; first temple; house of the king, or house of the forest of Lebanon; idolatrous high places; the city on the mountain (Rev. XXI.); the oblation of the holy portion; and the last temple.
/ : Timothy Otis Paine. - Chicago : E.B. Myers and Chandler, 1868.
- <https://archive.org/details/solomonstemplein00pain>

Biblen

Al religion er propaganda for en bestemt samfundsopfattelse med en eller flere guder for oven og underordnede mennesker styret af konger og præster. Religiøs fundamentalisme findes over hele verden og i alle kulturer lige siden oldtiden. Deres publikationer fylder hele biblioteker. Og alle hævder de, at have monopol på sandheden.

Biblen er en bog ligesom alle andre bøger. Dens tekst kan analyseres indholdsmæssigt lige som alle andre bøgers tekster. Al tekst skrevet med tydebare alfabeter kan læses, forstås, analyseres og tolkes. Tekstkritik er som filologisk fag næsten lige så gammel som teksterne selv. Og bibelkritik er lige så gammel som selve biblen.

Bibelsk isagogik eller bibelkritik er undersøgelser af bibelen som historisk skrift efter videnskabelige principper. Tekstkritik omfatter bl.a. forsøg på at genskabe tabte dokumenter med afsæt i senere kopier. Det omfatter registrering, katalogisering og vurdering af kendte tekster.¹⁵

Krigsfolk er som regel ikke kulturelt interesserede, med mindre kostbare biblioteker og bøger er krigsbytte. Igennem historiens forløb er der talrige eksempler på at biblioteker og arkiver er blevet ødelagt under krig. Selv i oldtiden var der autodafeer.¹⁶ Det er derfor ikke underligt, at der i biblen er referencer til nu forsvundne bøger, eksempelvis omtales Bogen om Herrens krige i fjerde mosebog kapitel 21 v. 14.

Der er endda et eksempel i det gamle testamente på, at ældre bibel tekster forsvinder og bliver fundet igen. Anden kongebog kapitel 22 v8: Ypperstepræsten Hilkija sagde til statsskriveren Shafan: »Jeg har fundet lovbogen i Herrens tempel!« Formodentlig femte mosebog.¹⁷ Andre tidlige bibel manuskripter kan være gået til under israelitternes mange krige og besættelser, hvor templerne i Jerusalem ødelægges i flere omgange.

15 The Text of the Old Testament: An Introduction to the Biblia Hebraica . / : Ernst Würthwein. Wm. B. Eerdmans Publishing, 1995.

16 Christianity, Book-Burning and Censorship in Late Antiquity: Studies in Text Transmission. / : Dirk Rohmann. Walter de Gruyter, 2016.

17 The Origin of the Canon of the Old Testament: An Historico-critical Enquiry. / : Gerrit Wildeboer. - London: Luzac, 1895 s. 25. - <https://archive.org/details/origincanonoldt00moorgoog>

Nogle bruger endda det forstærkende superlativ hellig om værket.¹⁸ Andre hellige skrifter omfatter Koranen, Mormons bog, Vedaerne, Upanishaderne og Den egyptiske Dødebog. Sidstnævnte burde egentligt være i flertal. Hellig er et tillægsord der i øvrigt kan anvendes om alt, der opfattes religiøst. Selv krige med deres beregnede umenneskelighed, barbarisme og ofringer af liv, kaldes i visse sammenhænge hellige. Korstog. Når begivenheder helliggøres, sker det for at retfærdiggøre handlingen. Men kan krige være retfærdige?

Teologer, religionshistorikere, og andre godtfolk har altid diskuteret hvad biblen skulle indeholde, hvordan den skulle redigeres og hvordan indholdet skulle fortolkes.

Eksempelvis er Københavnerskolen (også kendt som bibelsk minimalisme) ifølge Wikipedia, ”en skoledannelse inden for bibelsk eksegeese som behandler bibelen som en rent mytisk litteratur snarere end som historieskrivning. Inden for dette paradigme skal arkæologien bruges til rekonstruktion af historien, og bibelen har ingen værdi i denne sammenhæng”¹⁹. Hvis jeg har forstået professor i Gammel Testamente Jens Bruun Kofoed rigtigt, så er de første bøger i biblen med oplysninger der kan kontrolleres historisk de to kongebøger.²⁰

Teologi og kreationisme er strengt taget ikke naturvidenskab i denne sammenhæng, men litteraturhistorie. Religionshistorikeren Christian Halvgaard har beskrevet debatten om den seneste danske bibeloversættelse.²¹

Det første danske bogtryk af gamle testamente er udgivet 1535 af reformatoren Hans Tausen (1492-1561). Lauritz Nielsen nr. 269.²² Den første komplette danske bibeloversættelse er fra 1550. Forhenværende lektor i Gammel Testamente ved det teologiske fakultet, Københavns Universitet, Bodil Ejrnæs har dokumenteret de danske bibeludgivelser.²³ Der findes en enkelt bibliografi over litteratur om skabelsen.²⁴ Der er i øvrigt også skabelsesberetninger andre steder i biblen, eksempelvis i salmerne, hos Job og hos profeterne.

Biblen er en apologi, en litteraturhistorie med underholdende sagn og myter, genealogier, prosa, en religionshistorie, en kultisk lovbog samt en historiebog indeholdende et først og fremmest religiøst bud på kanaanæernes religion og historie, hvor historien er underordnet religionen. Det gamle testamente er delt i to afsnit: Før og efter israeernes babylonske fangenskab som starter efter Jerusalems erobring omkring 587 f. Kr. eller senere. Det gamle testamente blev ikke samlet af historikere i moderne forstand,

18 Sacred. Books of the Three Faiths: Judaism, Christianity, Islam. / : Edited by John Reeve. The British Library, 2007.

19 Historie og konstruktion: Festskrift til Niels Peter Lemche i anledning af 60 års fødselsdagen den 6. september 2005. / : Mogens Müller, Thomas L. Thompson. Museum Tusulanum Press, 2005.

20 Text and History: Historiography and the Study of the Biblical Text. / : Jens Bruun Kofoed. Eisenbrauns, 2005. s. 34-35.

21 Kilde eller kanon?: kampen om Den danske Bibel. / : Christian Halvgaard. Museum Tusulanum Press, 2008.

22 Hans Tausens Oversættelse af de fem Mosebøger [Facsimiletryk]. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab Levin & Munksgaard 1932.

23 Skriftsynet igennem den danske bibels historie: således som det afspejler sig i bibeloversættelserne og i de kommentarer der ledsager bibelteksterne. / : Bodil Ejrnæs. Museum Tusulanum Press, 1995.

24 Genesis Bibliography. / : Ted Hildebrandt. Gordon College, 2004.

men formodentlig af ukendte skriftkyndige præster. Kanoniseringen af det gamle testamente skete formodentlig i forbindelse med oversættelsen til græsk.

Biblen er på grund af en del gentagelser eller genskrivninger fysisk set en meget stor bog på over 900 sider. Frem til moderne tid var det også en yder kostbar og vanskelig tilgængelig bog som krævede store orientalske sprogkundskaber, for at man kunne læse den, på armensk, hebraisk eller græsk. Hektografer, duplikatorer og kopimaskiner er nyere tids opfindelser. Indtil mekaniseringen af bogtryk, Gutenbergbibelen 1455, var alle bibler håndskrifter. I bogform menes det ældste komplette håndskrift af det gamle testamente, at være Leningradkodeksen [bogen], Codex Leningradensis. Manuskriptet blev færdigt omkring år 1010 og må vurderes som en grundtekst.²⁵

Tidlige europæiske bogtryk af af det gamle testamente på hebraisk fremgår af det britiske Bodleian bibliotek i Oxford kataloger.²⁶

25 Se også: *Manuscripts of the Greek Old Testament* . / : Dr Peter Toth. British Library, udateret.

26 *Inventory of Hebrew Incunabula in the Bodleian Library*. / : Silke Schaeper. Oxford University Press, 2005.

Del af teksten til den babylonske skabelsesberetning Enuma Elish.

Før alfabeterne kommunikerede mennesker ved hjælp af kunst i form af hulemalerier, skulpturer, helleristninger og bygningsværker med forskellige formål. Helleristninger kendes over hele verden fra stenalderen og frem til og med bronzealderen.

Uden skriftsprog og arkæologi ingen kommunikation og historie. Benyttelsen af og udviklingen af menneskenes kommunikationsevner og former, specielt sprog, deres grammatik og skrift krævede både erfaring og bevidsthed. Det tidligste alfabet i Mellempøsten, kileskrift; er fra cirka 3.200 f.Kr. Det fønikiske alfabet stammer fra omkring 1200 f.Kr. og er blevet afledt fra ægyptisk. Ergo må biblens ældste tekster være noget yngre end kileskriften.²⁷ Nogle af de gamle skriftsprog er ikke tydet endnu. Sumerisk blev talt i Mesopotamien i det andet årtusinde f.Kr..²⁸ Skrivesystemet i sumerisk er kileskrift: kileformede tegn blev afsat på fugtige lertavler med grifler. Lertavlen blev efterfølgende bagt eller lagt til tørre i solen. Enkelte dele af det gamle testamente som de ti bud kan have været skrevet på sten, eller måske snarere brændte lertavler. Elamittisk var et andet sprog, der taltes i Mesopotamien regionen sammen med sumerisk og akkadisk.

27 The Earliest Mesopotamian Writing. Christopher Woods s. 36.

In: Inventions of writing in the Middle East and beyond. / : Edited by Christopher Woods et al.

- Chicago: The Oriental Institute, 2015.

- <https://oi.uchicago.edu/research/publications/oimp/oimp-32-visible-language-inventions-writing-ancient-middle-east-and>

28 Mesopotamia Before History. / : Petr Charvát. Routledge, 2002.

Matematikeren og kartografen Carsten Niebuhr (1733-1815) udarbejdede under den store arabiske ekspedition 1761-1767, i Persepolis ruiner i foråret 1765 de første videnskabeligt acceptable kopier af kileskrift.²⁹ Bisutun-inskriptionerne i Iran er kileskriftens Rosettesten. Teksten viste sig at være på tre sprog: oldpersisk, elamitisk og akkadisk.³⁰ Selv de gamle egyptere korresponderede med kileskrift Amarnabrevene er et arkiv af lertavler med kileskrift. De er hovedsagelig skrevet på akkadisk. Tavlerne blev fundet i Egypten i 1887. Amarnabrevene indeholder først og fremmest den diplomatiske korrespondance mellem de egyptiske faraoer Amenhotep III og Akhnaton og deres vasalkonger i Palæstina og Syrien, samt med andre storkonger i Mellemøsten. Samlingen består af små 400 forskellige breve som er dateret til to årtier i midten af 1300-tallet f.Kr.³¹ Først i 1824 dechifrerede den franske orientalist Jean-Francois Champollion (1790-1832) de egyptiske hieroglyffer. Der blev ifølge, Gods and heroes of the Bronze Age : Europe at the time of Ulysses, også anvendt selvstændigt udviklede hieroglyffer på dem græske ø Kreta i den minoiske kultur som var en præ-hellensk bronzealder-kultur fra ca. 3100 f. Kr. til ca. 1450 f. Kr..

Der var dog et alfabet, der er en blandingsform af kileskrift og alfabet. Skriftstilen der blev opdaget ved Ugarit i Syrien i mellemkrigsårene og er kendt som alfabetisk kileskrift. Dette er en unik blanding af alfabetisk skrift (som hebraisk) og kileskrift (som akkadisk); således er det en hel unik blanding af to forskellige former for skrivning. Formodentligt skete det, da kileskrift blev gammeldags og alfabetiske skrift blev moderne.³²

De assyriske og babylonske imperier faldt i det syvende og sjette århundrede f.Kr. På dette tidspunkt var aramænsk ved at blive det fælles sprog i området, og fønikisk skrift kom i almindelig brug. Fra fønikisk udvikledes klassisk hebraisk sig, det sprog gamle testamente er skrevet på. Senere erobrede grækerne området. Da Alexander den store efter slaget ved Gaugamela år 331 f.Kr. vandt over det Achæmenidiske rige (perserne) blev græsk hovedsproget i det meste af Mellemøsten. Septuaginta, den ældste græske oversættelse af den hebraiske bibel, er fra omkring 250-130 f.Kr.

I løbet af det babyloniske fangeskab blev hebræernes religion tekstbaseret, bønner, tekster og ritualer helliggøres. Bedehuse, kaldet synagoger, oprettes efterfølgende i jødiske samfund..

Den guddommelige komedie starter med verdens skabelse.

Kosmogoni er myterne om verdens oprindelse.

Teogoni er myterne om gudernes tilblivelse og indbyrdes slægtskab.

29 The discovery and decipherment of the trilingual cuneiform inscriptions. / : Arthur John Booth.

- London : Longmans, Green, 1902. - <https://archive.org/details/discoverydeciphe00boot>

30 The archaeology of the cuneiform inscriptions. / : Archibald Henry Sayce. - London: Society for Promoting

Christian Knowledge, 1908 - <https://archive.org/details/archaeologyofcun00sayc>

The sculptures and inscription of Darius the Great on the Rock of Behistûn in Persia : a new collation of the Persian,

Susian and Babylonian texts. British Museum. Dept. of Egyptian and Assyrian Antiquities; 1907.

- <https://archive.org/details/sculpturesinscri00brituoft>

Cuneiform Texts and the Writing of History. / : Marc Van De Mieroop. Routledge, 1999.

- <https://archive.org/details/CuneiformTextsAndTheWritingOfHistory>

31 The Amarna Letters. / : William L. Moran. - Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1992.

32 The Origins of Biblical Monotheism: Israel's Polytheistic Background and the Ugaritic Texts. / : Mark S.

Smith. Oxford University Press, 2001.

De babylonske tekster om skabelsen er bl.a. oversat og udgivet af den britisk assyriolog Theophilus Pinches 1856-1934.³³ Men der er også en række andre fremstillinger.³⁴ Dog har jeg ikke været i stand til at dokumentere gammel gammeltestamentlige tekster skrevet med kileskrift.

Artiklen Skabelsesberetningen i Kirke-Leksikon for Norden, 1929 bd. 4 s. 210-212 beskriver både den bibelske tekst, sammen med babyloniernes skabelsesberetning og vanskelighederne med at sammenflette skabelsesberetningerne med de dengang nyeste naturvidenskabelige forskning. Altså hele tre emner på en gang.

33 The Old Testament
Pinches. London

Det babyloniske verdenskort fra ca. 700 f.Kr.

Idrige

34 The Chaldean account of Genesis: Containing the Description of the Creation, the Fall of Man, the Deluge, the Tower of Babel, the Times of the Patriarchs, and Nimrod: Babylonian Fables, and Legends of the Gods; from the Cuneiform Inscriptions. / : George Smith. S. Low, Marston, Searle, and Rivington, 1876

- <https://archive.org/details/chaldeanaccounto00smit>

The cuneiform inscriptions and the Old Testament, I-II . / : Eberhard Schrader.

- London, Edinburgh, Williams & Norgate, 1885, 1888.

- <https://archive.org/details/cuneiforminscrip00schr>

- <https://archive.org/details/cuneiforminscrip02schruoft>

I stenalderen bestod byer som hovedregel af et lille antal huse placeret centralt i forhold til marker, dyrehold, fiskeri, skovbrug, ferskvand og trafik.³⁵ I løbet af bronzevalderen sker der i Mellemøsten en udvikling af større byer og dermed også de første statsdannelse - og de første krige, hvilket i sig selv forudsatte en vis samfundsmæssig udvikling og organisering i form af et militær og en våbenindustri.³⁶ Samfundsstrukturen i Mellemøstens stater og byer var pyramideformet, med fyrsten og præsterne i toppen.

Panteon er betegnelsen for alle guder og gudinder i en bestemt mytologi.

Polyteisme er tilbedelse eller tro på flere guddomme, som sædvanligvis samles i et panteon af guder og gudinder sammen med deres egne religioner og ritualer. I de fleste religioner, der accepterer polyteisme, er de forskellige guder og gudinder repræsentationer af naturkræfter eller forfædres traditioner og kan ses enten som autonome eller som udsendte af en skaberguddom.

Der kan være to formål med udviklingen af den tidlige tribale religion i stenalderens jæger-samler-kultur i den sene pleistocæn epoke; altså - den sidste mellemistidscyklus : hokuspokus, ønsketænkning eller et kulturelt system til social kontrol i de senere arkaiske religioner. Animismen starter med begravelse så som jættestuer og udvikling af ritualer og myter om forfædrene. Underligt nok, er alle guder, engle osv. usynlige for almindelige mennesker. Guder opfindes formodentlig i Indien og i Mellemøsten. Gudinderne fødte andre guder. Jo ældre guder og tempelstrukturer er, des mindre ved vi om dem. Göbekli Tepe området i Anatolien i Tyrkiet menes således at stamme fra stenalderen. "Permanent settlements dating to 12,000-10,000 years ago currently under excavation are producing unexpected monumentality and extraordinarily rich symbolism that challenge our interpretive abilities," mener den tyske arkæolog Klaus Schmidt i GHF Göbekli Tepe Project Prospectus Sanliurfa, Turkey, 2011.

Oldtidens lokale religioners myter og sagn var baseret på lokale naturfænomener og

Venus fra Willendorf. Venusfigurer menes at være omkring 30.000 år gamle frugtbarhedsgudinder, dukker eller pornografi fra istiden. Venusfigurerne er der fundet eksemplarer i Europa i et bælte fra Frankrig til Rusland. Kan de udtrykke en eller anden form for tidlig kultur?

35 The Origins of Food Production. / Los orígenes de la producción de alimentos
The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2016.

36 Warfare in the Ancient Near East to 1600 BC: Holy Warriors at the Dawn of History. / : William J. Hamblin.
Routledge, 2006.

genstande. Tordenguden Thor i den germanske og nordiske mytologi rådede efter sigende over vejret og naturkræfterne. Et par af Thors mange kollegaer i Moder jord var de græske guder [Zeus](#) og Poseidon. Men der var flere vejrguder. Det fremgår af Wikipedia: List of nature deities og Daniel Schwemers to artikler samt af An Encyclopedia of Fairies Hverken guderne eller mennesket for den sags skyld har været i stand til at kontrollere vejret eller klimaet, hvad de igangværende klimaforandringer dokumenterer til fulde. Men myterne om vejrguderne førte dog til en begyndende forståelse af metrologiske forhold. Thor er fuldt med tiden og er blevet til en amerikansk tegneseriefigur.

Fyrstens magt cementeres ved en religiøs funktion; som en lokal gud med sin familie som underguder og gudinder. Kongernes arveret dokumenteredes i samtiden i kongelister.³⁷ Hvordan de assyriske arkiver var organiseret fremgår af værket om biblioteket i Alexandria.³⁸

Deres styreform var med et moderne udtryk, et teokrati. Militæret, embedsmænd, guderne og specielt deres præster blev en slags støttepædagoger for fyrsternes magtbesiddelse. Uden deres støtte havde fyrsterne ingen magt. For fyrsterne var jo ikke specielt stærkere eller klogere end andre mennesker. De havde bare arvet deres rigdomme og ejendomme. Penge opfindes i denne periode. Paladserne og templerne med deres tilhørende varehuse skabte grundlag for byttehandel, værdipapirer og gæld. Penge nævnes allerede i første mosebog kapitel 17:13. Også alt der ikke kunne forklares i naturen blev udlagt som gudernes aktiviteter. Tordenguden er bare et eksempel. Kornguden er et andet.³⁹ Halvguder er mytologiske figurer hvor den ene af forældrene er en gud og den anden er et menneske. Guderne fødte også faraoer og konger. Den lokale danske chef i interessentselskabet Guderne & Co. Odin, siges, at være far til sagnkongen Skjold Odinsen. Der er også nyere eksempler. I Japan var kejseren også japanernes gud helt frem til anden verdenskrigs afslutning. Der gik selvfølgelig ged i denne samfundsstruktur da guderne blev ophøjet til konger.

For så vidt angår fortiden horisont angår, giver kongelisten fra Torino⁴⁰ totaler for de dynastier af guder og halvguder (”tilhængerne af Horus”) før Menes og begyndelsen af den dynastiske periode, der tager os næsten 37.000 år. De tidlige dynastiske konger tildeles lange regeringer, i alt næsten 1000 år op til Izezi, således, at egypterne i Det nye rige (1522-712 f.Kr.) kunne se tilbage

37 The Sumerian King List. / : Thorkild Jacobsen. (Oriental Institute Publications 35, Chicago, IL: University of Chicago Press, 1932, p. 11)

38 Library of Alexandria. / : Edited by Roy MacLeod. (London: Duckworth, 1981, p. 11)

39 Dictionary of Deities and Demons in the Bible. / : ed.

til en tidshorisont på næsten 40.000 år siden verdens begyndelse, hedder det i indledningen til *Ancient Egyptian Chronology*.⁴¹

Euhemerisme stammer fra og er opkaldt efter den græske filosof Euhemeros, som levede i 300-tallet f.Kr. Han tillægges det synspunkt at guderne oprindeligt var mennesker med høj position og status i samfundet. Efter deres død var de blevet ophøjet til guder og dyrket af uvidende mennesker. Begrebet kaldes også apoteose som betyder ”ophøjelse til gud”. Datidens fyrster havde et par effektive propagandamidler. For det første deres enorme ressourcer af rigdomme, herunder billig arbejdskraft i form af slaver og soldater. Rigdommene blev blandt andet brugt til pral i form af statussymboler så som store paladser med tilhørende haver, templer og gravpladser så som de nordafrikanske pyramider. Sumererne templer, kaldet ziggurater, var en form for kunstige bjerge. For at det ikke skulle være nok, skulle fyrsterne endda have deres egen hovedstad.

Og for det andet havde fyrsterne en ny visuel propaganda i form af monumental arkitektur og kunst. Tronstole og templernes inderste blev derfor rigt udsmykket. Selv gud har en trone i sin himmel.

Besyderlige, eventyrlige, mytiske, skabninger blev skabt i royal og religiøs kunst som en slags tidlig syrealisme.

Dyrekroppe med menneskelige ansigter og vinger. Keruber omtales i det gamle testamente som en art himmelske væsener, der vogter over hellige steder. En sfinks var et fabeldyr i egyptisk og græsk mytologi. Engle og dæmoner med hver deres funktioner dukkede op i religionerne og i litteraturen.

Den tidlige egyptiske kunst er eksempelvis beskrevet af Émile Prisse d'Avennes. Den franske arkæolog, egyptolog, arkitekt og forfatter Émile Prisse d'Avennes (1807-1879) udgav i 1878 hovedværket *Histoire de l'art égyptien d'après les monuments*.⁴²

Hverken fyrster eller guder levede evigt.

Dengang var der både store og små kongeriger. Diplomati og international politik kom på dagsordenen.⁴³ Da der var mange kongeriger, var der tilsvarende mange guder selv i Israel. Når der skete en paladsrevolution på grund af dødsfald, magtkampe og krige, blev de gamle konger og guder skiftet ud med nye og mindet om de gamle konger og guder blev i bogstavelig forstand forsøgt slettet fra arkiverne. Ansigterne skamferes, hvilket fremgår af Lise Manniche værk om det egyptiske tempelkompleks i Karnak.⁴⁴ Derfor ser man i dag altid ruiner af både paladser og templer i tidlige bystater. Udgravninger af tidlige religiøse ruiner findes bl.a. i Egypten, Indien og Tyrkiet. Skrift

40 The Political Situation in Egypt During the Second Intermediate Period, C. 1800-1550 B.C. / : K. S. B. Ryholt, Adam Bülow-Jacobsen. Museum Tusulanum Press, 1997

41 Ancient Egyptian Chronology. / : Edited by Erik Hornung et al. - Leiden : Brill, 2006 s. 3.

42 Genudgivet som Atlas of Egyptian Art. / : Émile Prisse d'Avennes. American University in Cairo Press, 1997.

43 Letters of the Great Kings of the Ancient Near East : The Royal Correspondence of the Late Bronze Age. / : Trevor Bryce. Routledge, 2003.

44 Akhenaten Colossi of Karnak. / : Lise Manniche. The American University in Cairo Press, 2010.

muliggjorde kommunikation. Skriftens funktion var at sikre fyrstens sociale kontrol, skatteindbetalinger, lageropgørelser osv., men der er også tidlige skønlitterære eksempler.

Den første af de ældste overlevende religiøse tekster, pyramideteksterne, var sammensat i det antikke Egypten omkring 2494-2345 f.Kr.

De gamle hebræere og oldtidsfolk kunne naturligvis kun beskrive den verden og den kosmologi, de kendte, herunder den nordlige stjernehimmel.

Ingen af det gamle testaments originale manuskripter som blev brugt ved samlingen af antologien i sin tid eksisterer i dag. Der er hverken primære eller sekundære kilder tilbage. Dødehavsrullerne var ukendte da antologien det gamle testamente blev samlet. Hovedproblemet med biblen som historisk kildekrift er antologiens udgangspunkt og mange begrænsninger. Alt det forhistoriske, perioden før alfabeternes opfindelse, i bogen foregår i Mellemøsten, Nordafrika og Middelhavet i den ældre stenalder frem til dele af den romerske jernalder. Forskerne i the Oxford History of the Biblical World starter deres kronologi for Mellemøsten i ældre stenalder for 40.000 år siden.

Resten af verdenen og tidsperioder som istider, eksempelvis Sen Weichsel, ca. 23.000-9.600 f.Kr., omtales overhovedet ikke. Biblens hovedpersoner var heller ikke berejste. De havde ikke været i Amerika, Australien, Europa Nord for Alperne eller i Afrika syd for Sahara. I det gamle testamente refereres der til historiske begivenheder, men krønikeskriverne som måske var gode landmænd, var ikke gode til geologi, historie og geografi. Lad mig nøjes med et enkelt eksempel. Det gamle testaments kongelister. Israels og Judæas kongers kronologier i det gamle testamente har undret historikerne lige siden de blev skrevet. De to landes kongelister i de to kongebøger og krøniker stemmer ikke overens.⁴⁵

Biblen ikke udtrykker en universet religion eller historie, men er kun kanaanæernes krønike, lidt på samme måde som Saxos senere Danmarkshistorie er en af de første danske historiebøger. Havde vi ikke haft Saxo havde en stor del af de danske konger i den tidlige middelalder også været sagnkonger.

Der er stor usikkerhed om, hvornår Moses levede. Den rabbinske jødedom anslår Moses levetid til 1391-1271 f.Kr.; Jerome giver 1592 f.Kr., og James Ussher 1571 f.Kr. som hans fødselsår, ifølge den engelske Wikipedia. Moses dør 120 år gammel.

Moses var egypter eller var uddannet i Egypten og ville som sådan have skrevet med hieroglyffer. Brugen af hieroglyffer i Egypten ophørte efter den romerske kejser Theodosius I lukning af alle ikke-kristne templer i 391. Skabelsesberetningerne er dog så vidt vides ikke skrevet med egyptiske hieroglyffer eller med kileskrift. De er skrevet med klassisk hebraisk. Den hebraiske teksttradition, der danner grundlaget for de gamle testamente, kaldes den masoretiske tekst.⁴⁶ Denne er først samlet i middelal-

45 The Chronology of the Kings of Israel and Judah. / : Gershon Galil. Brill, 1996.

46 Introduction to the Massoretico-Critical Edition of the Hebrew Bible . / : Christian David Ginsburg.

- London: Trinitarian Bible Society, 1897.

- <https://archive.org/details/introductionofma00ginsuoft>

Omfattende bibliografi og beskrivelse af hebraiske bibel manuskripter fra middelalderen s. 469-778.

deren stort set samtidigt med at, det nye testamente blev samlet⁴⁷. Det gamle testamente er blevet til, skrevet delvist af anonyme forfattere i en periode på seks til syv hundrede år under israelitternes babylonske fangeskab. Den ældste fuldstændige manuskript af Talmud, kendt som München Talmud (Cod.hebr. 95), er fra 1342.

Forfatteren eller forfatterne til første mosebog er ukendt. Er mosebøgerne i virkeligheden pseudopigrafer? Skrifter udgivet med falsk forfatternavn, lånte fjer, der udgiver sig for at have gammeltestamentlige skikkelser som forfattere. Den såkaldte første mosebog består af to temaer: Kapitlerne 1 til og med 11 om skabelsen af verden og anden del kapitlerne 12 til 34 om staten Israels grundlæggelse.

Moses og israelitterne vandrer rundt i ørkenen i fyrre år. I denne tidsperiode fuldstændiggør Moses de fem Mosebøger, kan man noget overraskende læse i den danske Wikipedia, men oldtidens Israels og Judæas historie hænger nøje sammen med bibelhistorien. Udsagnene er i øvrigt ikke dokumenteret. Bibelen er den vigtigste kilde til kongerne og tidens historie, står der i samme leksikon. I femte mosebog kapitel 34 v5 hedder det: Moses, Herrens tjener, døde dér i Moabs land, efter Herrens afgørelse. Det forekommer usandsynligt at Moses til trods for hans mange talenter skulle have skrevet sin egen nekrolog. Moses kan i parentes bemærket heller ikke have skrevet den første del af hans egen biografi i anden mosebog kapitel 2. I det ellefte århundrede påpegede Isaac ibn Yashush, en jødisk hoflæge under en regent i det muslimske Spanien, at en liste over edomitiske konger, der er i første mosebog kapitel 36 indeholdt navngivne konger, der levede længe efter at Moses var død.

Hvorfor kunne Moses ikke huske navnet på sin svigerfar? Var der nu Jethro, Reuel, Raguel eller Hobab?.

Med andre ord, så er det ikke sandsynligt at de første bøger i biblen er skrevet af Moses, der ikke optræder i den første bog. Indledningen til biblen er dermed forkert navngivet. Titlen på den anden Samuelsbog er også forkert. Samuel havde været død længe, da den anden bog med hans navn blev skrevet. Moses fem bøger er ifølge teologer og orientaler sammensat fra flere forskellige hovedkilder.⁴⁸

Det gamle testaments forfattere kaldes i faglitteraturen for: J, E, P og D: samt en redaktør R. Det materiale, J inkluderede i sin beretning, må korrekt beskrevet være ved begrebet mytologisk.⁴⁹

Første mosebog kapitel 1-11 blev sandsynligvis først skrevet under eller efter israelitternes babylonske eksil til et publikum, der var bekendt med persiske, mesopotamiske og den iranske zarathustrianismens tekster. Anvendelsen af begrebet have i skabelsesberetningerne er i denne forbindelse en vigtig tidsmarkør. Altså i omegnen af 538-330 f.Kr. med 250 f.Kr. som terminus ad quem (sidste mulige dato) til fremstilling

47 The Book of Bibles. / : Stephan Fussel, Christian Gastgeber, Andreas Fingernagel. - Cologne: Taschen GmbH, 2016 s. 42 ff.

48 A Century of Old Testament Study. / : Ronald Ernest Clements. James Clarke & Co., 1983.

49 History of Old Testament criticism. / : Archibald Duff. - London : Watts, 1910.

- <https://archive.org/details/oldtestamentcrit00duffuoft>

Old Testament History. / : Henry Preserved Smith. - New York, S. Scribner's sons, 1903 s. 14.

- <https://archive.org/details/oldtestamenthist00smit>

af den endelige tekst, for da begyndte grækerne at oversætte den. Hvis det gamle testaments tekster er sene, er der derfor stor afstand til de begivenheder, der refereres. Lidt på samme måde er det indlysende, at oldtidens babylonske astronomer ikke kendte til det senere navn på Halleys komet.⁵⁰

I Daniel kapitel 1 hedder det: v3 Kongen befalede sin hofchef, Ashpenaz, at udvælge nogle israelitter, dels fra kongeslægten, dels fra de fornemme familier, v4 unge mænd uden legemsfejl, smukke, med indsigt i al slags visdom, med kundskab og forstand og med evner til at gøre tjeneste i kongens palads. Dem skulle han undervise i kaldæernes skrift og sprog. I nogle af de engelske bibler står der kaldæisk skrift og sprog i andre babylonsk. Men hvorfor skulle de dog lære en skrift og et sprog de kendte i forvejen? Altså kaldæisk.

Skabelsen tog ifølge biblen seks naturlige dage. Det tog mere end 1000 år at samle biblen i bogform.

Der er bogholderimæssigt rod med tidlige tekstbaserede kalendere og kronologier. Jo ældre de er, des større er usikkerheden om præcisionen i tidsangivelserne endda i de forskellige udgivelser af biblen.⁵¹ Og så sent som ved middelalderens begyndelse er der problemer med kronologier. Eksempelvis skrev den islandske historiker Ólafía Einarsdóttirs i 1964 en doktorafhandling om, hvornår kristendommen blev indført i Island. Det var ikke i år 1000 som ellers almindelig accepteret, men i år 999.⁵²

Hebraisk kronologi

De ældste hebræiske kronologiske optegnelser findes ikke overraskende i det gamle testamente. Kronologierne er en blanding af genealogi og kongelister. De ældste hebræiske stamtavler meddeler at patriarkerne blev bemærkelsesværdig gamle. Den danske sprogforsker Rasmus Rask (1787-1832) er så vidt vides en af de få danskere, der har beskæftiget sig med biblens kronologier. Rask udtrykker den opfattelse, at de gamle hebræere ikke blev så gamle, som det skrives i biblen, fordi man i oldtidens Israel kun kendte til måneder og ikke til år:⁵³

50 Halley's Comet in History. / : editors: F R Stephenson and C B F Walker. British Museum Publications, 1985.

51 Dated Events of the Old Testament : Being a Presentation of Old Testament Chronology. / : Willis Judson Beecher. - Philadelphia, The Sunday school times company, 1907.

- <https://archive.org/details/datedeventsoldt00beecgoog>

In the Septuagint and in the Samaritan copies of the Pentateuch are some numerals and other chronological data that differ from those in our Hebrew Bibles. The differences are especially important for the pre-Abrahamic times, but are not limited to these.

Controversial Dates of Biblical Edom Reassessed in Results From New Archeological Research. / : Barry Jagoda - <http://ucsdnews.ucsd.edu/archive/newsrel/soc/EDOM.asp>

New archaeological research from modern-day Jordan indicates the existence of the biblical nation of Edom at least as early as the 10th Century B.C., the era of kings David and Solomon, and adds to the controversy over the historical accuracy of the Old Testament. The full results of the 2002 excavation, by a team of international scholars, at the site of Khirat en-Nahas (or "ruins of copper," in Arabic), are reported in the current issue of the British journal Antiquity.

52 Studier í kronologisk metode i tidlig islandsk historieskrivning. / : Ólafía Einarsdóttir.

- Sthm.: Natur och Kultur (Bibliotheca historica lundensis, XIII), 1964

Islands kristnande – en kritisk undersökning. / : Harald Gustafsson. Scandia Vol 77:2 2011

53 Den ældste hebraiske Tidsregning indtil Moses, efter Kilderne på ny bearbejdet og forsynft med et Kårt over Paradis. / : Rasmus Rask. Jens Hostrup Schultz, 1828

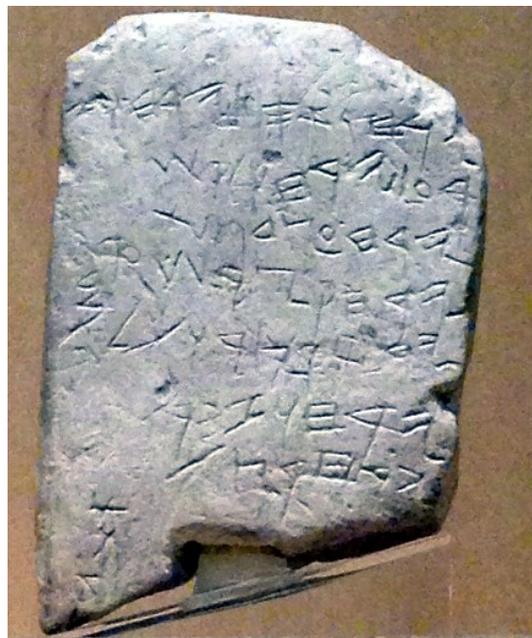
- <https://archive.org/details/denldstehebraisk00rask>

”Prøve vi det udfundne Antal af virkelige År efter Slæglberegningen, så giver det lidt over 26 År til hvert Led, som er fuldkommen menneskeligt og antageligt. Der gives desuden i Skabelsebogen selv (1, 14.) et Vink til, at man ved År i de ældste Tider må have forstået Måneder. ... Men når man ikke kjendte større Tidsdele, end Måneder, var det hel naturligt, at man ikke nævnte flere end de to. Dage, som Solens, og Måneder, som Månens Gang bestemmer; hvilke to vel også ere de eneste for det ganske rå Menneske under en varm Himmelegn ret påfaldende.”

Rask citerer herefter s. 22, at der står måneder og ikke år i Job kapitel 29:2.

”O; at jeg var som i de henrundne Måneder, som i de Dage, da Gud bevarede mig;”

De hebræiske bønders arbejde er beskrevet i den såkaldte Gezer-kalender, som er beskrevet i den engelske Wikipedia. I denne kalender er der kun måneder. Gezer-kalenderen er en lille beskrevet kalksten, der blev opdaget i 1908 af den irske arkæolog R. A. Stewart Macalister i den gamle kanaanæiske by Gezer, lidt over 32 km. vest for Jerusalem. Det er almindeligt dateret til det 10. århundrede f.Kr.

To måneders høsttid (september, oktober)
To måneder plantning (november, december)
To måneder sen såning (januar februar)
En måned skære hør (marts)
En måned høste byg (april)
En måned høste og veje korn (maj)
To måneders tærskning (juni, juli)
En måned sommerfrugt (august)

Den hebraiske kalender er en lunisolarkalender, der både er den jødiske religions kalender og Israels officielle kalender. Afledt af den babyloniske kalender blev dets nuværende form færdigudviklet i middelalderen.

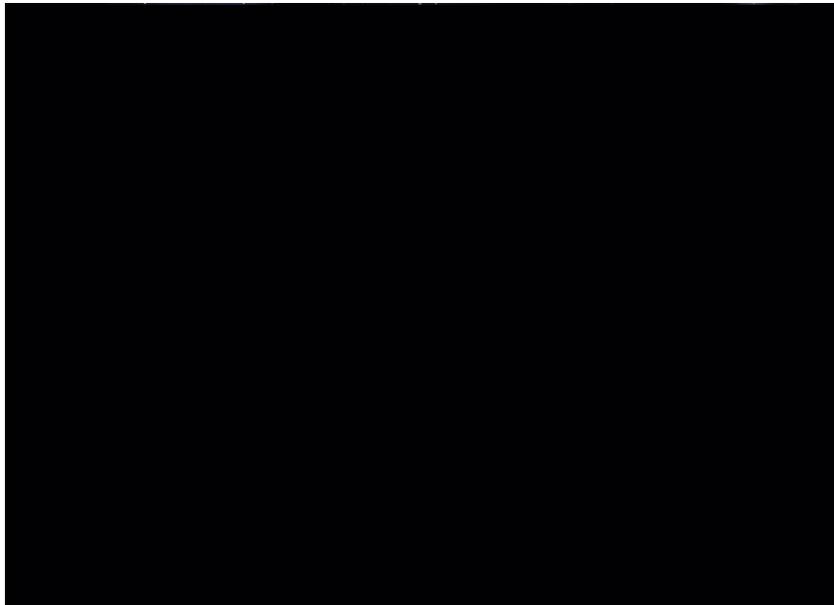
Der er dog i det gamle testamente enkelte henvisninger til kalenderår, eksempelvis i anden mosebog kapitel 12 v2: Denne måned skal være jeres nytårsmåned. I skal regne den for den første af årets måneder.

Hvornår skete skabelsen af universet? Det er der meget delte meninger om. Teologien på den ene side, naturvidenskaben, arkæologi og astronomi på den anden side.

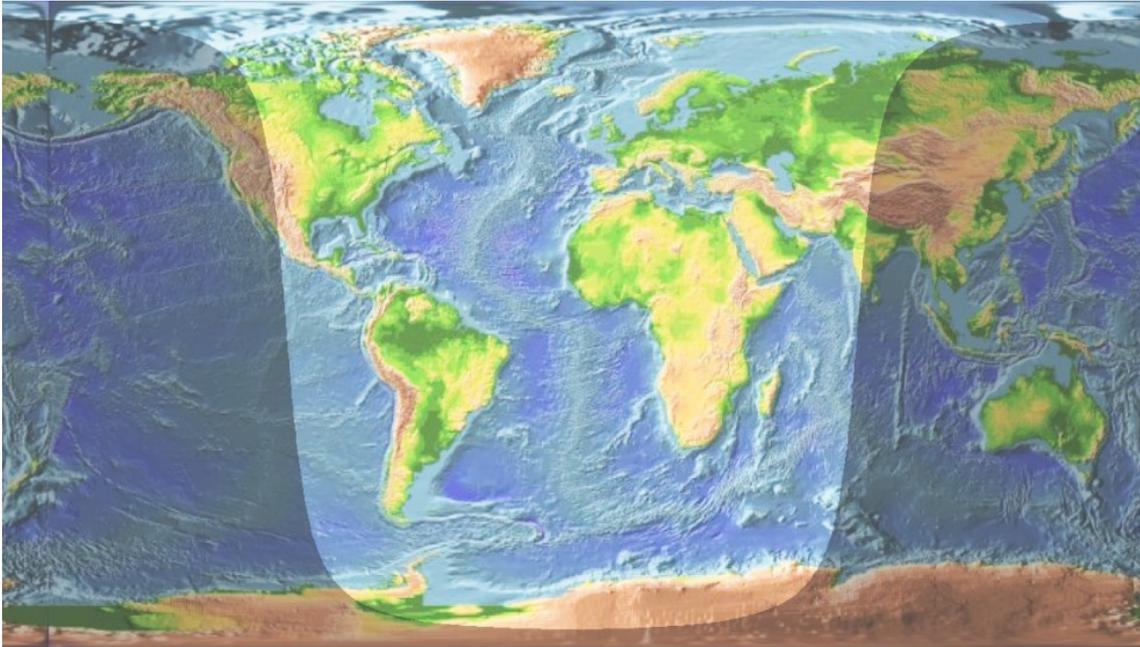
Kortet over Paradis er desværre fraværende i de digitaliserede udgaver.

Skabelsen ifølge 1 mosebog kapitel 1, Bibelselskabets udgave

v1 I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden. v2 Jorden var dengang tomhed og øde, der var mørke over urdybet, og Guds ånd svævede over vandene.

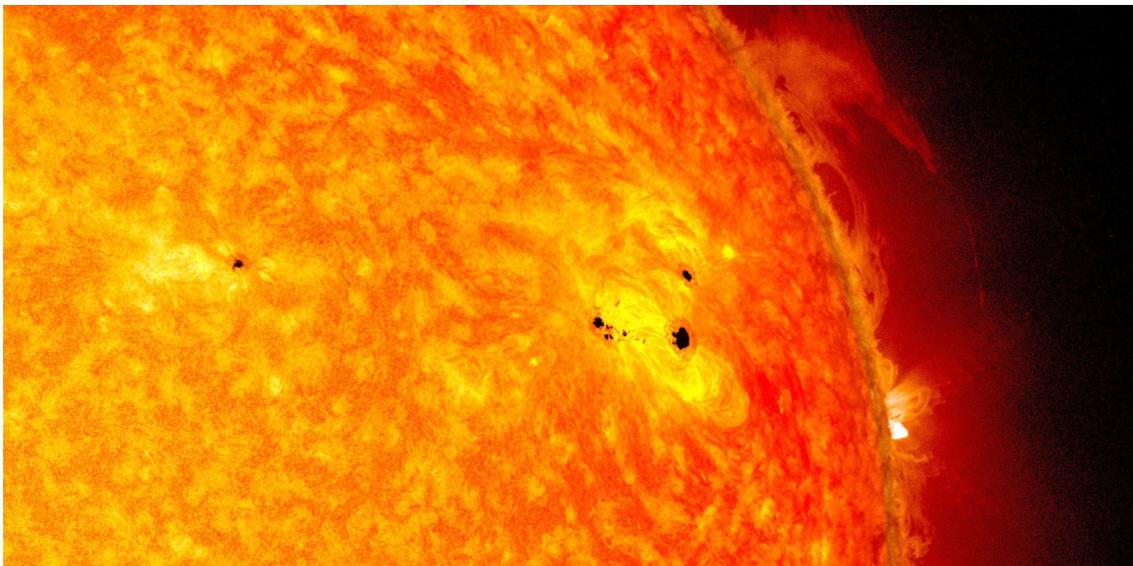
v3 Gud sagde: »Der skal være lys!« Og der blev lys. v4 Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. v5 Gud kaldte lyset dag, og mørket kaldte han nat. Så blev det aften, og det blev morgen, første dag.

v6 Gud sagde: »Der skal være en hvælving i vandene; den skal skille vandene!« Og det skete; v7 Gud skabte hvælvingen, som skilte vandet under hvælvingen fra vandet over hvælvingen. v8 Gud kaldte hvælvingen himmel. Så blev det aften, og det blev morgen, anden dag.

v9 Gud sagde: »Vandet under himlen skal samle sig på ét sted, så det tørre land kommer til syne!« Og det skete. v10 Gud kaldte det tørre land jord, og det sted, hvor vandet samlede sig, kaldte han hav. Gud så, at det var godt.

v11 Gud sagde: »Jorden skal grønnes: Planter, der sætter frø, og alle slags frugttræer, der bærer frugt med kerne, skal være på jorden.« Og det skete; v12 jorden frembragte grønt, alle slags planter, der sætter frø, og alle slags træer, der bærer frugt med kerne. Gud så, at det var godt. v13 Så blev det aften, og det blev morgen, tredje dag.

v14 Gud sagde: »Der skal være lys på himmelhvælvingen til at skille dag fra nat. De skal tjene som tegn til at fastsætte festtider, dage og år, v15 og de skal være lys på himmelhvælvingen til at oplyse jorden!« Og det skete; v16 Gud skabte de to store lys, det største til at herske om dagen, det mindste til at herske om natten, og stjernerne.

v17 Gud satte dem på himmelhvælvingen til at oplyse jorden, v18 til at herske om dagen og om natten og til at skille lys fra mørke. Gud så, at det var godt. v19 Så blev det aften, og det blev morgen, fjerde dag.

v20 Gud sagde: »Vandet skal vrimle med levende væsener, og fugle skal flyve over jorden oppe under himmelhvælvingen!« Og det skete; v21 Gud skabte de store havdyr og alle slags levende væsener, der rører sig og vrimler i vandet, og alle slags vingede fugle. Gud så, at det var godt. v22 Og Gud velsignede dem og sagde: »Bliv frugtbare og talrige, og opfyld vandet i havene! Og fuglene skal blive talrige på jorden!« v23 Så blev det aften, og det blev morgen, femte dag.

v24 Gud sagde: »Jorden skal frembringe alle slags levende væsener, kvæg, krybdyr og alle slags vilde dyr!« Og det skete; v25 Gud skabte alle slags vilde dyr, al slags kvæg og alle slags krybdyr. Gud så, at det var godt.

v26 Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.« v27 Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. v28 Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!« v29 Gud sagde: »Nu giver jeg jer alle planter, der sætter frø, på hele jorden og alle træer, der bærer frugt med kerne. Dem skal I have til føde. v30 Til alle de vilde dyr og til alle himlens fugle, ja, til alt levende, der rører sig på jorden, giver jeg alle grønne planter som føde.« Og det skete. v31 Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor godt det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag.

1 mosebog kapitel 2

v1 Således blev himlen og jorden og hele himlens hær fuldendt. v2 På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført. v3 Gud velsignede den syvende dag og helligede den, for på den dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført, da han skabte.

v4 Det var himlens og jordens skabelseshistorie.

Adam og Eva

Dengang Gud Herren skabte jord og himmel, v5 var der endnu ingen buske på jorden, og ingen planter var spiret frem, for Gud Herren havde ikke ladet det regne på jorden, og der var ingen mennesker til at dyrke agerjorden, v6 men en kilde brød frem af jorden og vandede hele agerjorden. v7 Da formede Gud Herren mennesket af jord og blæste livsånde i hans næsebor, så mennesket blev et levende væsen.

v8 Gud Herren plantede en have i Eden ude mod øst, og der satte han det menneske, han havde formet. v9 Gud Herren lod alle slags træer, der var dejlige at se på og gode at spise af, vokse frem af jorden, også livets træ midt i haven og træet til kundskab om godt og ondt.

v10 I Eden udsprang en flod, der vandede haven. Udenfor delte den sig og blev til fire strømme. v11 Den første hedder Pishon; den snor sig gennem hele landet Havila, hvor der er guld. v12 Guldet i det land er fint; der er også bedellium og shoham-sten. v13 Den anden flod hedder Gihon; den snor sig gennem hele landet Nubien. v14 Den tredje flod hedder Tigris; den løber øst for Assur. Den fjerde flod er Eufkrat.

v15 Gud Herren tog mennesket og satte ham i Edens have, for at han skulle dyrke og vogte den. v16 Men Gud Herren gav mennesket den befaling: »Du må spise af alle træerne i haven. v17 Men træet til kundskab om godt og ondt må du ikke spise af, for den dag du spiser af det, skal du dø!«

v18 Gud Herren sagde: »Det er ikke godt, at mennesket er alene. Jeg vil skabe en hjælper, der svarer til ham.« v19 Så formede Gud Herren alle de vilde dyr og alle himlens fugle af jord, og han førte dem til mennesket for at se, hvad han ville kalde dem, og det, mennesket kaldte de levende væsener, blev deres navn. v20 Sådan gav mennesket alt kvæget, himlens fugle og alle de vilde dyr navn, men han fandt ikke en hjælper, der svarede til ham.

v21 Da lod Gud Herren en tung søvn falde over Adam, og mens han sov, tog han et af hans ribben og lukkede til med kød. v22 Af det ribben, Gud Herren havde taget fra Adam, byggede han en kvinde og førte hende til Adam.

v23 Da sagde Adam:
»Nu er det ben af mine ben
og kød af mit kød.
Hun skal kaldes kvinde,
for af manden er hun taget.«

v24 Derfor forlader en mand sin far og mor og binder sig til sin hustru, og de bliver ét kød.

v25 Adam og hans kvinde var nøgne, men de skammede sig ikke.

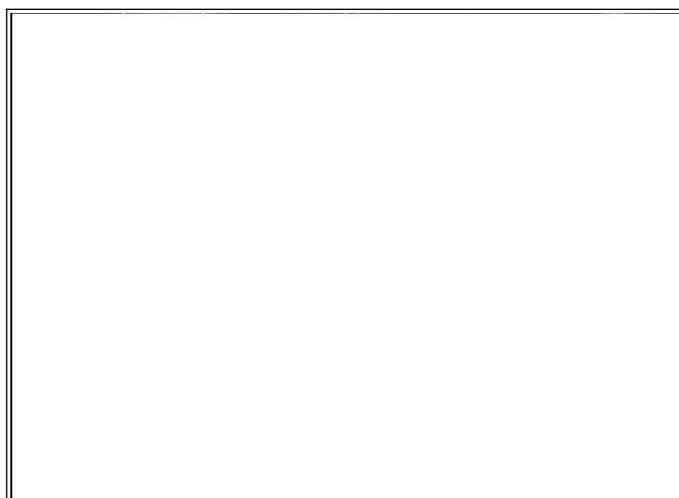
Nebra himmelskiven

Dag 1

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 1:

I begyndelsen skabte Gud himlen og jorden.

Skabelsesberetningernes fortæller præsenterer sig, formelt set, lidt uhøfligt, ikke til sit publikum. Før begyndelsen var der ingenting.

Hvis vi antager at fortælleren er Moses, kunne præsentationen af ham lyde således: Goddag, mit navn er Moses. Moshe er mit egyptiske fornavn som jeg fik af mine plejeforældre. Mit fødselsår er ukendt. Jeg er en statsløs slave og bonde og som slave har jeg ikke et efternavn. Ingen formel uddannelse, har jeg. Jeg er sigtet for op til flere drab, herunder et folkemord. Nu, mens jeg fortæller dette til diktat, leder jeg en nyreligiøs sekt, som kun anerkender en Gud.⁵⁴

Biblens skabelsesberetninger er ikke unikke. Myter om verdens skabelse er universelle. Myter om verdens skabelse kendes fra oldtiden i alle religioner og i alle kulturer. Der er flere hundrede af dem.⁵⁵ Litteraturhistorikere og orientaler har i over hundrede år diskuteret, hvor meget biblens skabelsesberetninger reflekterer andre nærtliggende kulturers ældre skabelsesberetninger. I denne sammenhæng er de formodentlig ældste religiøse og mytologiske forestillinger om himlen udviklet i Assyriens og i det gamle Egypten⁵⁶. Den britiske egyptolog og orientalist E. A. Wallis Budge (1857-1934), beskrev de egyptiske myter og den amerikanske professor i jødiske studier J. Edward Wright har beskrevet de assyriske myter.⁵⁷ Den øverste mesopotamiske himmelgud An / Anu krediteres med skabelsen af universet, enten alene eller sammen med guderne Enlil og Enki. Af de tre niveauer af himlen, beboede han det højeste.⁵⁸

54 The Life of Moses: The Yahwist as Historian in Exodus-Numbers. / : John Van Seters. Peeters Publishers, 1994.

55 Creation myths of the world : an encyclopedia. / : David A. Leeming. ABC-CLIO, 2010.

I Studied Inscriptions from Before the Flood: Ancient Near Eastern, Literary, and Linguistic Approaches to Genesis I-II. / : Richard S. Hess, David Toshio Tsumura. Eisenbrauns, 1994.

56 The Egyptian Heaven and Hell, I-III. / : Ernest Alfred Wallis Budge. - London: Kegan, Paul, Trench, Trübner & Co., 1905.

- <http://www.sacred-texts.com/egy/bat/bat00.htm>

57 The Early History of Heaven. / : J. Edward Wright. Oxford University Press, 2002.

58 Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia: An Illustrated Dictionary. / : Jeremy Black and Anthony Green. The British Museum Press 1992.

Det eneste der gør biblens versioner af skabelsesberetningerne specielle er, at de er de mest oversatte og mest mest publicerede skabelsesberetninger. Inden for nyere tid har den amerikanske arkæolog Wayne Horowitz skrevet en yderst grundig doktorafhandling om emnet.⁵⁹

Det første man lægger mærke til, når biblen åbnes på side et er selve skabelsesberetningens ringe størrelse. Den kan være på et almindeligt A4 ark og skabelsen har ingen formålserklæring. Gad vide, hvorfor dette vigtige indledende kapitel er så kortfattet som tænkes kan. Skabelsen tager ifølge biblens sagnhistoriske tekst bare en lille uges tid. For at liv kan skabes kræves der masse, energi, tid og temperatur i bevægelse. Skabelsen af tid, bevægelse i himlen og på jorden samt temperatur, varme, kulde nævnes ikke. Alt i dette kapitel er postulerende.

Der er tilsyneladende ikke mange der har beskæftiget sig med biblens astronomi. En af dem er den engelske astronom Edward Walter Maunder (1851-1920).⁶⁰

Skabelsesberetningen starter noget ulogisk. Hvis der ikke var nogen himmel (univers) og jord, hvor befandt Gud sig så før skabelsen? I en parkeringsplads? Lå Guds venteværelse i det fönikiske eller i det babylonske?

Alt, hvad Gud, ifølge 1. mosebog, som en anden tryllekunstner skaber ex nihilo - ud af ingenting, tager besynderligt nok lige lang tid også selv om det skabte varierer i størrelse og antal. Et univers og en jord den ene dag og jordens store indhold af dyr og planter i resten af skabelsesperioden. Siden blev der ikke skabt mere. Kun lommeuld kommer af ingenting.

Jorden ser ud til at udelukkende være beskrevet som værende jordens overflade. Geologi er ukendt for det stammefolk der vandrede rundt i en ørken og på stepper. En forklaring på, hvordan de enkelte dele af skabelsen hænger sammen er der heller ikke.

Allerede i vers 1 er den sproglig gal. Det er udsagnsordet, der er problemer med: skabte. Sætningen er så kortfattet, at jeg sidder tilbage med fornemmelsen af, at grunden til at den er det, er fordi der er begået et tyveri af et enormt omfang. I den meget lille sætning giver forfatteren af første mosebog en mellemøstlig stammegud fra bronzealderen enevældigt monopol på verdens skabelse og Gud ophøjes dermed som eller til universets skaber af en folkestamme, der senere hævder arveret til et stykke jord, Gud angiveligt har givet dem i fordums tid.⁶¹ Det er enten ren propaganda eller den første fake news.

Femte mosebog kapitel 32:8: Jahves del
lad de gamle berette for dig:
v8 Da den Højeste fordelte folkene,
da han skilte menneskene fra hinanden,
fastsatte han folkenes områder

59 Mesopotamian Cosmic Geography. / : Wayne Horowitz. Winona Lake, Indiana: Eisenbrauns, 1998.

60 The astronomy of the Bible. An elementary commentary on the astronomical references of Holy Scripture Edward Walter Maunder. - London : T. S. Clark & Co., 1908.
- <https://archive.org/details/astronomyofbible00maunrich>

61 Yahweh and the Gods and Goddesses of Canaan. / : John Day. Sheffield Academic Press, 2002.

efter tallet på gudssønnerne.
v9 Herrens del blev hans folk,
Jakob blev hans arvelod.

Var Jahve eller El to forskellige guder der sammenskrives under det gamle testaments teologiske udvikling fra monolatri til monoteisme? I første mosebog 14:18-19: v18 Melkisedek, Salems konge, kom med brød og vin. Han var præst for Gud den Højeste. v19 Han velsignede Abram og sagde: Velsignet være Abram af Gud den Højeste (el elyon på hebraisk), skaberen af himmel og jord.

En anden forklaring kunne være, at forfatteren har sakset eller plagieret ældre babylonske og andre mellemøstlige skabelsesberetninger. I al fald er urdybet, tiâmat, et babylonsk begreb. Hun var bl.a. det salte vands gudinde.

Der står intet i skabelsesberetningerne i biblen om etableringen af et helvede. Det er tilsyneladende ikke et guddommeligt etablissement.

Soltid måles med ure. De er kendt siden oldtiden.⁶²

Optik er læren om lyset og dets natur, virkning og anvendelse. Lys er elektromagnetisk stråling og eller partikler også kaldet fotoner.

Hvordan kan forfatteren definere lys og dag allerede på dag et, når solen først er skabt på fjerdedagen? Lys i form af lyn? Hvorfor skulle lys skabes ad to omgange? Skulle der en ny pære i fatningen eller var der klumper i strømmen?

Universet består først og fremmest af brint og helium i form af gasser. Hvælvingen tolker jeg som alt uden for jordens atmosfære: universet.

Astronomer har studeret himlen siden oldtiden. Astronomisk viden var vigtig for at kunne forudsige årstidernes gang, for dermed at kunne planlægge aktiviteter rationelt i landbrug. Verdensrummet er blevet tolket videnskabshistorisk og religiøst meget forskelligt gennem tid. Som de fleste gamle folk troede hebræerne, at himlen var en solid kuppel endda med vinduer og fliser i med solen, månen, planeterne og stjernerne indlejret i den. Nu ved vi at universet ikke har nogen kupler, men udvider sig - og at det har gjort det hele tiden lige siden dag et. Skabelsen er med andre ord en fortsat dynamisk proces. Den er ikke fuldendt. Der vil altid skabes ny natur både på jorden og i universet.

Man kan lige så godt hævde, at universet altid har været der. Kan man på den ene side hævde, at Gud er evig, kan man på den anden side lige så godt hævde, at universet har eksisteret evigt. Begge postulater er lige svære at forstå og bevise, i al fald videnskabeligt. Forskellen er selvfølgelig, at hvis det sidste udsagn er korrekt, er der

62 Se Walter Issacson's tankevækkende fremstilling af Albert Einsteins ure og lys i Einstein : Hans liv og univers. Gyldendal, 2006. s. 118-124 og s. 152-153.

ingen som kan hævde ophav på universet. Dermed bliver gudernes skabende indsats inderlig overflødig.

Skabelsen er ikke statisk, men forandres hele tiden. Bare tænk på klimaforandringer, jordskælv, vulkanudbrud og meteornedslag. Igennem historien har der været enorme jordskælv, vulkanudbrud og meteornedslag, som har gjort jorden til et højst usikkert og kaotisk sted at være for dens indbyggere.⁶³

Det kunne også forklare forskelle i tid i videnskabelige dateringer og noget af al den kaos og tilfældighed, der beskrives i nutidens astronomi og fysik. I fysikken er den eneste orden, så vidt jeg ved, grundstoffernes periodiske system. Himlen og jordens former defineres ikke i skabelsesberetningerne.

Visse mennesker har altid drømt om at udnytte den øverste del af jordens atmosfære og verdensrummet på samme måde som menneskerne har søgt at udnytte alle tilgængelige ressourcer på jorden. Indtil videre har atmosfæren kun kunnet anvendes

63 Encyclopedia of Volcanoes. / : Haraldur Sigurðsson et al. Academic Press, 1999.

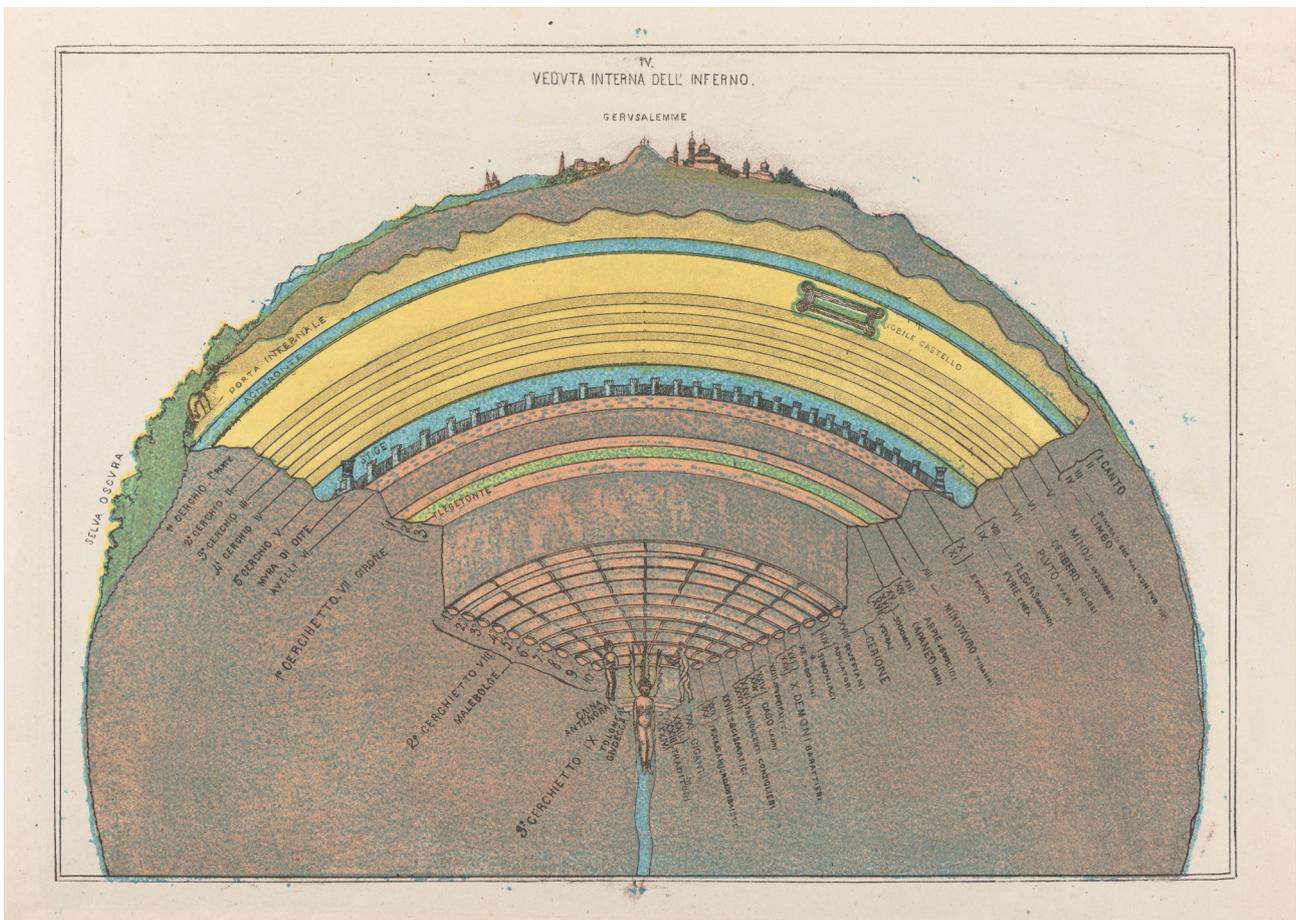
af flyvende objekter. Ser vi også på den nærvæd liggende del af verdensrummet bruges den til militære formål, til forskning og til kommunikation.

Militariseringen af rummet har endda givet anledning til en international lov: Traktat om principper for staters virksomhed ved udforskning og udnyttelse af det ydre rum, herunder månen og andre himmellegemer (Rumaf-talen). Bilag 23 i Beretning til udenrigsministeren 1966 s. 95-100.

Artikel IV

'De i denne traktat deltagende stater forpligter sig til ikke at sætte nogen genstand, der medfører kernevåben eller andre former for masseødelæggelsesvåben, i kredsløb omkring Jorden, ikke at anbringe sådanne våben på himmellegemer eller på anden måde placere sådanne våben i det ydre rum.

Månen og andre himmellegemer skal af alle i denne traktat deltagende stater udnyttes udelukkende til fredelige formål. Oprettelse af militære baser, installationer og befæstede anlæg, afprøvning af alle våbentyper og afholdelse af militære manøvrer på himmellegemerne er forbudt'...

Med de naturvidenskabelige fremskridt, specielt inden for geologi og seismologi, blev det klart, at det indre af jorden ikke er et helvede, men en solid metalkerne. Den indre kerne strækker sig fra 5150 til 6371 km i dybden. Kernen består af først og fremmest af en jern-nikkel legering og har omtrent det samme temperatur som solens overflade ca. 5700 grader. Den danske seismolog Inge Lehmann opdagede i 1936 ved at studere seismogrammer fra jordskælv i New Zealand, at jorden have en solid indre kerne adskilt fra sin flydende hede yderkerne. Hun bemærkede, at de seismiske bølger reflek-

terede den indre kernes grænse. Denne grænse er nu kendt som Bullen-diskontinuiteten, eller nogle gange som Lehmann-diskontinuiteten.

Geotermi er viden om vand og varme i jordens indre. 99% af jordens volumen er mere end 1000 °C varm. En oceanryg er en undersøisk bjergkæde, som opstår på grund af kontinentaldriften. Oceanryggen går ned igennem Atlanterhavet, de indiske oceaner og fortsætter gennem det sydlige og nordøstlige Stillehav. I oceanrygssystemet er der mange hydrotermiske væld. I disse varme kilder menes livet at være opstået.

Dermed forsvandt fandens oldemor og middelalderens og diverse religioners underjordiske torturkammer, helvede med de fortabte sjæle, djævle og dæmoner. Djævle og dæmoner havde fra oldtiden og helt op igennem middelalderen været beskyldt for alle mulige ulykker, sygdomme og naturkatastrofer. Så måtte naturvidenskaberne som et resultat af dette søge efter andre mere jordnære forklaringer på alle disse kalamiteter. Skærsilden forsvandt også. Men det gjorde den vist allerede i protestantiske tænkning. Der var ingen dage på en sky. Skærsilden forsvandt lidt på samme måde som middelalderens geografiske forestilling om at jorden var flad som en pandekage forsvandt i takt med opdagelsesrejserne og videnskabens fremgang.

En åndelig verden eksisterer heller ikke. Boligen i himlen forsvandt godt nok også.

Biogeografi er læren om fordelingen af arter og økosystemer i det geografiske rum og gennem geologisk tid. Zoogeografi er den gren af biogeografividenskaben, der beskæftiger sig med dyrearters geografiske fordeling i nutid og fortid

Hvor gammelt er universet og jorden?

Universet og jorden skabtes ifølge biblen stort set samtidigt.

Biblen dokumenterer ikke selv med dato og klokkeslæt, hvornår det første menneske Adam blev skabt og blandt middelalderens astronomer og forskere som den franske filolog Joseph Justus Scaliger og den irske ærkebiskop James Ussher er der uenighed om spørgsmålet. De når frem til forskellige resultater for tidspunktet for verdens skabelse. Anno Mundi skete ifølge dem mellem 4004 f.Kr. og den 23. april 3949 f.Kr. Den nøjagtige dato den 7. oktober, 3761 f.Kr., er nu almindeligt accepteret i jødedommen. Her skal det også lige nævnes at ifølge den byzantinske kalender skete verdens skabelse mellem 1. september 5509 f.Kr. og 31. august 5508 f.Kr.

Altså er verden, ifølge biblen kun lidt over 6-7000 år gammel. Lægger man usikkerhedsmomenter ind i kronologiernes statistiske metoder kan verdens skabelse være sket for omkring 8000 år siden. Eva må være skabt noget senere end Adam, fordi Adam først skulle navngive alle dyr, herunder sabeltigeren? Hvordan han har navngivet australske dyr som tasmansk pungulv, hvaler og fisk for stå hen i det uvisse. Hvordan i alverden kunne Adam navngive koraller?

Hvordan kunne Adam navngive [Det kinesiske skældyr](#) allerede længe før der var noget der hed [Kina](#)? Det første dynasti i Kina Xia dukker først op i løbet af

bronzealderen. Eksemplet er ikke enestående Wikipedia har i øvrigt en liste på over 100 dyr opkaldt efter [lande](#).

Botanikken skulle Adam, den første bonde, tilsyneladende ikke navngive. Hvem navngav planterne og træerne?

At opfattelsen af tid i bevægelse ifølge Einstein, er relativ, er vistnok almindeligt accepteret i dg. Men alligevel.

Lad os få nogle kronologiske, biologiske og klimamæssige problemstillinger frem i forhold til biblen:

Megafauna (mastodonter: store forhistoriske dyr, der minder om nutidens små dyr) eksempelvis mammuter⁶⁴, de amerikanske smilodon eller sabelkatte, samt, de menneskelignende neandertalere, homo neanderthalensis, uglegylp, forhistoriske insekter i rav, bondestenalderens køkkenmøddinger og chilenske mumier. En hule med over syv en halv million forstenede uglegylp i Brasilien måtte ugler have været over 5.000 år om at spise⁶⁵.

En supernova er en stjerne, som eksploderer, når den har brugt sin beholdning af fusionsbare grundstoffer Vela pulsaren ellert supernova restanten er en supernova rest i det sydlige stjernebillede Vela. Supernovaen eksploderede for ca. 11.000-12.300 år siden (og var omkring 800 lysår væk).

Bondestenalderen omfatter, ifølge Nationalmuseet, tiden 4000 til 1700 f.Kr. Og så er vi oppe på over 6000 år for jordens alder – uden at have inddraget oldtiden før stenalderen. Palæontologer har, i parentes bemærket, i Brasilien, fundet skeletter af Homo sapiens sammen med skeletter af forhistoriske dyr.

Lad os ikke sidde og hænge os i små detaljer. Et par dage, uger, år, eller et par tusinde år fra eller til gør ikke den store forskel i bogholderiet. Det gør til gengæld den aller nyeste klimaforskning. Inden for forhistoriens klimaforskning er grønspættebogen så vidt jeg kan bedømme det: Encyclopedia of Paleoclimatology and Ancient Environments, 2008.

Det helt store dokumenterbare spring tilbage i tid for jordens alders vedkommende, foretages af klimaforskerne med iskerneforskningen i Grønland. Klimaforskningen har været i en rivende udvikling de sidste 20 til 30 år.

Ifølge måleresultaterne fra de første iskerneboreprojekter ved Camp Century nær Thule i 1960erne skulle isen ved bunden af indlandsisen ved boringen være omkring 120.000 år gammel. Altså dækkende hele den forrige mellemistid, Eemtiden, der fandt sted for ca. 115.000 til 130.000 år siden.⁶⁶

64 En tidlig fremstilling er: The mammoth and the flood; an attempt to confront the theory of uniformity with the facts of recent geology. / : Henry H. Howorth. London, S. Low, Marston, Searle, & Rivington, 1887.

Se også afsnittet: Mammuternes land i Jørgen Jensens: Danmarks oldtid bd. 1 Stenalder, 13.000–2.000 f. kr. s. 26-30.

65 P.W. Lund og knokkelhulerne i Lagoa Santa. / : Birgitte Holten, Michael Sterll. Statens Naturhistoriske Museum, 2010 s. 181..

Jorden var dengang tomhed og øde, der var mørke over urdybet, og Guds ånd svævede over vandene.

Mørkets skabelsesproces omtales ikke nærmere her. Det er der bare.

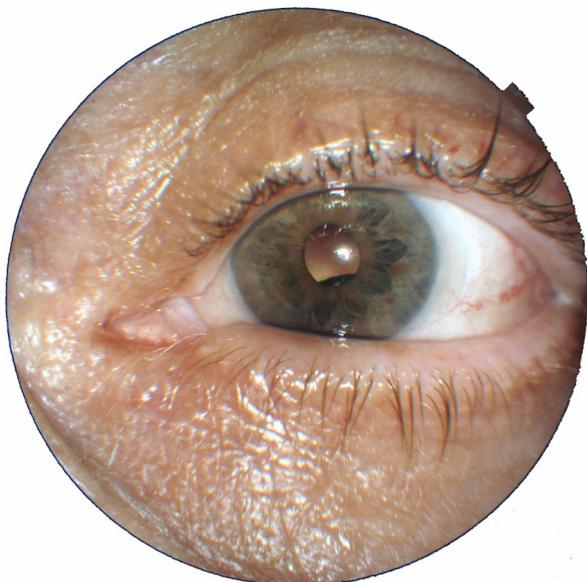
Lys og mørke fornemmer man som værende to lige store størrelser, idet fordelingsnøglen er dag og nat.

Men verdensrummet består først og fremmest af meget mere [mørkt stof](#) og dermed [mørk energi](#) end der er lys, også selv om antallet af [galakser](#) og stjerner er astronomisk.

Jorden var dengang tomhed og øde. En ørken eller et ørkenlignende landskab? Tusmørke? Mørke som under en sandstorm eller mørke som i en tropenat eller som i dybdehavens tusmørkezone?

Herrens hævn over Edom: Der mødes Sjakal med Vildkat, og Bukketrolde holder Stævne; kun der skal Natteheksen raste og lægge sig der til Ro. Esajas kapitel 34: 14. 1933 udgaven. I den seneste bibeloversættelse står der v14: Ørkendyr mødes med hyæner, bukketrolde træffer sine slægtninge; dér slår Lilit sig til ro og finder sig en hvileplads.

Blinde ved, hvad mørke er for noget. Uden lys og syn kan man overhovedet ikke orientere sig i omgivelserne. Farver forsvinder. Alt er gråt eller sort. Uden hjælpemidler er mennesket kun i stand til at se inden for en meget lille del af lysets spektrum.

66 Camp Century: Koldkrigsbyen under Grønlands indlandsis. / : Henry Nielsen og Kristian Hvidtfelt Nielsen. Aarhus Universitetsforlag, 2017 s. 186-196.

I en kælder sort som kul, aller dybest nede...
Mørke og lys som del af den samme substans.
Grå tusmørke? mørke = kulde?

I kaos er der ingen enevældig magt og tid er ligeledes fraværende. Al civilisation og positiv udvikling forudsætter fred.

I solsystemets begyndelse var jorden, ifølge den nyeste naturvidenskabelige forskning, udlagt i Informations moderne tider, 13. marts 2021, en

glødende lavaklump dannet af sammensmeltede planetesimaler som er et asteroidelignende himmellegeme.

Theia eller stavet Thea er, ifølge Wikipedia, navnet på en hypotetisk planet, der, ifølge en teori om Månens dannelse, kolliderede med Jorden for 4,51 milliarder år siden i et gigantisk sammenstød. Sammenstødet skal have ødelagt Theia og slynget store mængder stof ud i omløb om Jorden. Det samlede sig til den nuværende måne, som langsomt driver længere og længere væk fra Jorden. Jorden modtog også betydelige mængder materiale ved sammenstødet og voksede til sin nuværende størrelse

Skabelsen af vand omtales ikke.

Guds ånd: Gas i verdensrummet?

Vind og vejr i atmosfæren? En vind er en bevægelse i luften.

Ifølge vers to var mørket og vand i flertalsform der allerede i begyndelsen af skabelsen. Vand er en væske, der kemisk består af to dele brint og een del ilt H^2O . Vand er en af forudsætningerne for al liv og alt levende i naturen på planeten jorden. Jorden er den eneste planet i solsystemet med vand. Vand dækker omkring 70 % af jordens overflade. Hav er jordens sammenhængende saltvandsoverflade, verdenshavet, der er opdelt i oceaner, bihave og randhave:

Havet er rustninsbegrænsende omfattet af Traktat af 11 februar 1971 om forbud mod anbringelse af kernevåben og andre masseødelæggelsesvåben på havbunden og i dens undergrund.⁶⁷Danske definitioner omkring vand fremgår af: Bekendtgørelse af lov om vandplanlægning, 2016.

Himlen og jorden var, ifølge biblen, et noget fasttømret arrangement, hvor der endda var søjler mellem jorden og himlen: Job kapitel 26:10-11:

v10 Han trak en grænse rundt om vandene, hvor skellet mellem lys og mørke går.

v11 Himlens søjler svajede, de blev slået af rædsel ved hans trussel.

I virkeligheden bevæger jorden sig frit i verdensrummet.

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 3-5.

⁶⁷ Beretning til udenrigsministeren, 19671, s. 129-133.

Gud sagde: »Der skal være lys!« Og der blev lys. v4 Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. Gud kaldte lyset dag, og mørket kaldte han nat. Så blev det aften, og det blev morgen, første dag.

Første kalenderindførelse! År: 1.

Dage og nætter forudsætter, at jorden roterer om sin akse på vej rundt om solen.

Forholdet mellem lys og mørke er nu kun omkring 50 procent på jorden, men i selve universet er lys fra stjerner kun glimt i mørket Lys skaber også varme. Lyset kommer før solen og månen blev skabt. Godt nok er der flere former for lys, men hvad var den oprindelige lyskilde?

Andre planeter og kometer omtales ikke.

Dag 2

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 6-8

Gud sagde: »Der skal være en hvælving i vandene; den skal skille vandene!« Og det skete; Gud skabte hvælvingen, som skilte vandet under hvælvingen fra vandet over hvælvingen. Gud kaldte hvælvingen himmel. Så blev det aften, og det blev morgen, anden dag.

Atmosfæren har som alt andet på jorden sin egen udviklingshistorie⁶⁸. På dag to sker skabelsen af atmosfæren og skyer, men en af de vigtigste forudsætninger for al liv på jorden, ilt, omtales ikke. Heller ikke de forskellige lag i atmosfæren, hvor troposfæren er det underste lag af atmosfæren, op til 12 til 15 km over jordoverfladen. Exosfæren er det yderste tynde lag før verdensrummet 500 190.000 km over jordoverfladen. Her begynder himlens univers.

68 Earth's Earliest Atmosphere. / : Kevin J. Zahnle. Elements, VOL . 2 , pp . 217–222 2006
Water formation in the upper atmosphere of the early earth. / :
Benjamin Fleury. et al The Astrophysical Journal Letters, 807:L29 (5pp), 2015.

Schema huius præmissæ diuisionis Sphærarum .

Himlen omtales op igennem middelalderen gerne i flertal. Der er 7 Himle den eene lige højt fra den anden, oplyser Holbergordbogen. Indtil opfindelsen af kikkerten og Nicolaus Kopernikus var der et geocentrisk verdensbillede med jorden i universets centrum med månen, planeterne: Merkur, Venus, Mars, Jupiter og Saturn, solen og stjernerne kredsende rundt om. Denne konstruktion af universet som ikke stammer fra skabelsesberetningerne er litterært fremstillet i den italienske forfatter og politiker Dante Alighieris (1254-1321) guddommelige komedie fra 1307-1321.

Også denne ide er med den moderne videnskab kørt ud på historiens losseplads.

Solsystemet er det gravitationsbundne system der består af solen og de objekter, der omgiver det, enten direkte eller indirekte, eksempelvis kometer. Kometer bevæger sig

frit i solsystemet og vurderes af den amerikanske astronom Carl Sagan til at være ældre end jorden.⁶⁹

En galakse, er i astronomi et komplekst system af stjerner, mørkt stof og interstellart stof, bundet sammen i universet af tyngdekraften, eksempelvis Mælkevejen som igen er en lille del af den lokale galaksegruppe. Denne galaksehob består af 30–40 galakser som domineres af tre spiralgalakser: Andromedagalaksen, Mælkevejen og den noget mindre M33 i stjernebilledet Triangulum (Trekanten).

Eksistensen af stjernehøjer er et andet eksempel på, at universet stadig udvikler sig.⁷⁰

Vores galakse, en af rigtig mange, er ikke engang universets centrum.

69 Comet. / : Carl Sagan, Ann Druyan. Headline, 1997.

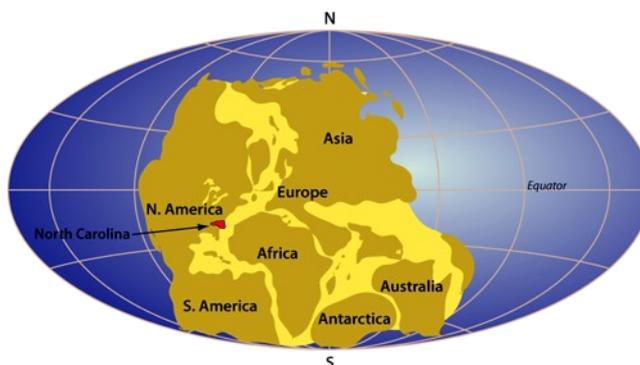
70 The Realm of the Nebulae. / : Edwin Hubble. Dover Publications Inc. 1958.

- <https://archive.org/details/TheRealmOfTheNebulae>

Dag 3

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 9-10

Gud sagde: »Vandet under himlen skal samle sig på ét sted, så det tørre land kommer til syne!« Og det skete. Gud kaldte det tørre land jord, og det sted, hvor vandet samlede sig, kaldte han hav. Gud så, at det var godt.

Jord omtales i ental. Formodentligt forstået som et kontinent.

Ifølge geologerne kaldes det ældste kontinent på jorden Pangæa.⁷¹

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 11-13

Gud sagde: »Jorden skal grønnes: Planter, der sætter frø, og alle slags frugttræer, der bærer frugt med kerne, skal være på jorden.« Og det skete; jorden frembragte grønt, alle slags planter, der sætter frø, og alle slags træer, der bærer frugt med kerne. Gud så, at det var godt. Så blev det aften, og det blev morgen, tredje dag.

Det er kun planter og frugttræer der nævnes specifikt, men alle planter sætter frø.

Skove nævnes ikke.

Eksisterede der fossile brændstoffer før syndfloden?

71 The formation of Pangea. / : G.M. Stampfli et al. Tectonophysics 593: 1-19, 2013

- http://doc.rero.ch/record/31872/files/rau_fp.pdf

The great permian extinction debate. / : James A. Marusek. Lunar and Planetary Science XXXV (2004)

- <http://www.breadandbutter-science.com/Permian.pdf>

Impact Theory: Around 250 million years ago, a cataclysm of incomprehensible proportions struck a fatal deathblow.

Ninety-six percent of all marine species along with seventy percent of all land vertebrates species became extinct .

A rapid die-off of rooted plant life occurred. Insect suffered their only mass extinction. This event is referred to as the Permian Extinction. It is the greatest die-off of life on planet Earth, ever.

Også planter har deres egen forhistoriske udviklingshistorie. Palæobotanik er den gren af af palæontologien, der handler om indsamling og identifikation af rester af fortidens planter (herunder fossile planter) og brugen af dem til at rekonstruere fortidens planteliv og planternes evolution, oplyser Wikipedia. Der er enkelte lærebøger inden for faget.⁷²

Ud over at tjene som føde for mennesker og dyr, er begravede planter forudsætningen for fossilt brændsel, eksempelvis kul. Kul er en bjergart, der er dannet af kompakte, hærdede planterester, som er kemisk ændret og metamorfoseret af varme og tryk over geologisk tid.⁷³

Apotekere, læger og biologer har af forskellige grunde altid interesseret sig bogholderimæssigt for hvor mange planter der er på jorden. Nogle af dem kan spises og andre kan bruges som lægeurter. I middelalderen begyndte europæiske forskere at opbygge store naturvidenskabelige samlinger for at kunne systematisere beskrivelserne af dem. En af de første var hollænderen Albertus Seba (1665-1736).⁷⁴

72 Paleobotany: The Biology and Evolution of Fossil Plants. / : Edith Taylor et al. Elsevier, 2009.

73 The history and description of fossil fuel, the collieries, and coal trade of Great Britain. / : John Holland. - London : Whittaker, 1835. - <https://archive.org/details/historydescripti00holluoft>

74 Cabinet of natural curiosities / Das Naturalienkabinett / Le cabinet des curiosités naturelles : Locupletissimi rerum naturalium thesauri accurata descriptio, et iconibus artificiosissimis expressio, per universam physices historiam : opus, cui, in hoc rerum genere, nullum par exstitit. eller Cabinet de Seba, 1734-1765. / : Rainer Willmann et al, Koninklijke Bibliotheek. Taschen. 2017.

Dag 4

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 14-15

Gud sagde: »Der skal være lys på himmelhvælvingen til at skille dag fra nat. De skal tjene som tegn til at fastsætte festtider, dage og år, og de skal være lys på himmelhvælvingen til at oplyse jorden!« Og det skete;

Denne planet, Theia, ramte sandsynligvis, ifølge artiklen i Information, lidt skæv ind sådant oppe på toppen af kloden og dermed skabte både årstiderne og Månen. Årstiderne, fordi Jordens akse blev banket skæv og nu hælder med 23,45 grader i forhold til Solen, hvorfor syd og nord skiftes til at have sommer og vinter. Og Månen, fordi umådelige mængder stof blev hvirvlet ud i kredsløb om Jorden og med tiden samlede sig til en kugle, som vi siden har haft som fast makker på vores færd gennem kosmos. Theia selv blev slugt af Jorden.

Første og eneste formålserklæring med skabelsen. En reference til videnskab: astronomi. Solen er en stjerne. Myterne om solen er næsten lige så mange som myterne om skabelsen. Jordens bane om solen er ikke cirkelformet men svagt elipseformet.

I Mellemøsten var der dengang i bronzealderen to kalendere. En egyptisk og en babylonsk. Uger var ukendte i den babylonske kalender. Dage og år forudsætter kendskab til kalendere og antyder, at den anden skabelsesberetning er af forholdsvis sen dato. Der er her ingen direkte referencer til årstider.

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 16-19

Gud skabte de to store lys, det største til at herske om dagen, det mindste til at herske om natten, og stjernerne. Gud satte dem på himmelhvælvingen til at oplyse jorden, til at herske om dagen og om natten og til at skille lys fra mørke. Gud så, at det var godt. Så blev det aften, og det blev morgen, fjerde dag.

Hvælvingen, dens indhold og struktur er ikke defineret i skabelsesberetningen.

Jorden roterer rundt om sig selv og rundt om solen.

Jorden er uden for kategori i denne sammenhæng, idet den var universets centrum.

Himlen som den ser ud i dag, er dog ikke et etagebyggeri med syv eller flere himle med hvert sit loft med fliser over, hvilket ellers antydes i anden mosebog kapitel 24: v9-10 Moses gik op sammen med Aron, Nadab og Abihu og halvfjerds af Israels ældste, v10 og de så Israels Gud. Under hans fødder var der som et flisegulv af safirer, så rent og klart som himlen selv.

Månen er ikke en selvstændig lyskilde.

Der er ifølge astronomerne kun et univers.

Første beskrivelse af et sort hul

Oldtidsmennesker havde ingen tekniske hjælpemidler til at forstå stjernernes størrelse, natur og afstand fra jorden. Hvad der dengang blev opfattet som enkelte stjerner var i virkeligheden galakser så som Mælkevejen med deres mange stjerner, solsystemer og planeter. Antallet af galakser, stjernetaåger, er tilsyneladende uendeligt. De græske oldtidsastronomer troede at Mælkevejen befandt sig tæt på, i jordens øvre atmosfære.

Denne misforståede opfattelse af de små stjerner førte for 2000 år siden til en af de største naturhistoriske brølere i biblen i Johannes Åbenbaring kapitel 6 vers 13: og himlens stjerner faldt ned på jorden, som et figentræ taber sine frugter, når stormen rusker i det. Altså hele molevitten i verdensrummet og ikke kun stjernestøv: Galakserne med alle deres stjerner af forskellige størrelser fra dværge til supernovaer, kometer og sorte huller⁷⁵ støder sammen og ender angiveligt på jorden. Ikke som festfyrværkeri af lysende stjerneskud som ved et meteorfald, men som en ustabil transformation til umulig kaos, hvor hverken universet, guder eller mennesker kan overleve og det til endda trods for at universet udvider sig hele tiden og ikke trækker sig sammen som man ellers skulle tro på grund af tyngdekraften.

[Astronomer](#) udviklede [parallakser](#) til at måle jordens afstand til stjernerne.

75 [Sorte huller](#) i universet er almindelige. Det sorte hul i Mælkevejen kaldes [Sagittarius A*](#)

Aktuelt er Burj Khalifa i Dubai det højeste bygningsværk i verden i dag med en højde på næsten 830 meter. Som vi alle kan se, rækker det ikke op i himlens loft. Det gjorde babelstårnet heller ikke.

Myten om babelstårnet i 1. Mosebog kap. 11 vers 1-9.⁷⁶

v1 Hele jorden havde samme sprog og samme tungemål. v2 Da de brød op mod øst, stødte de på en dal i landet Sinear, hvor de slog sig ned. v3 De sagde til hinanden: »Kom, lad os stryge teglsten og brænde dem hårde!« De brugte tegl som sten og asfalt som mørtel. v4 Så sagde de: »Lad os bygge en by med et tårn, som når op til himlen, og skabe os et navn, for at vi ikke skal blive spredt ud over hele jorden.« v5 Herren steg ned for at se byen og tårnet, som menneskene byggede. v6 Så sagde Herren: »Se, de er ét folk med samme sprog. Når de begynder at handle sådan, vil intet af det, de planlægger, være umuligt for dem. v7 Lad os stige derved og forvirre deres sprog, så de ikke forstår hinanden.« v8 Så spredte Herren dem derfra ud over hele jorden, så de måtte holde op med at bygge byen. v9 Derfor hedder den Babel, for dér forvirrede Herren sproget på hele jorden, og derfra spredte Herren menneskene ud over hele jorden.

I det foregående kapitel 10 er der nævnt flere sprog andre steder i verden.

v5 Fra disse udgik folkene på de fjerne øer. Det var Jafets sønner, land for land, hver med sit sprog, slægt for slægt og folkeslag for folkeslag.

v20 Det var Kams sønner, slægt for slægt, sprog for sprog, land for land og folkeslag for folkeslag.

v31 Det var Sems sønner, slægt for slægt, sprog for sprog, land for land og folkeslag for folkeslag.

Sinear er betegnelse for området, der senere svarer til Mesopotamien. Et imperium bestående af bystater.

Første til fjerde himmel er den indre del af solsystemet. Resten er den ydre del.

Første himmel: Månen.

⁷⁶ [The Tower of Babel: archaeology, history and cuneiform texts.](#) / : A. R. George. Archiv für Orientforschung, 51, 2005/2006 pp. 75-95

Månen er ikke som ellers antydnet en selvstændig lyskilde om natten. Månen reflekterer sollys. Afstanden fra jorden til månen er 384.400 km. Der er ingen menneskelige livsbetingelser på månen eller andre kendte planeter i solsystemet. Der er tydelige nedslagskratere fra meteoriter på månen, andre planeter, så vel som på jorden. Da størstedelen af jorden er dækket af vand, er antallet af kratere på den blå planet formodentlig ukendt. Også kontinentaldriften kan spille en rolle ved registrering af kratere her på denne planet. Jeg skal blot nævne et vigtigt krater på jorden, nemlig Chicxulub-krateret i Mexico. Nogle nye kratere på jordoverfladen skyldes militære aktiviteter under den kolde krig: atmosfæriske atomvåbenforsøg.

Kratere er bl.a. beskrevet videnskabeligt af den amerikanske palæobiolog Bevan M. French (1927-2011).⁷⁷

Månens betydning for jorden består af tiltrækningskræften på vand: tidevandet.

Der er ti himle med lige stor afstand mellem dem. Husk Holbergordbogen. Ergo må universets størrelse ifølge dette verdensbillede være 3.844.000 km. Et lille univers. Nu er universets størrelse ukendt.

Månen er bl.a. beskrevet videnskabeligt af den amerikanske astronom Don Wilhems⁷⁸

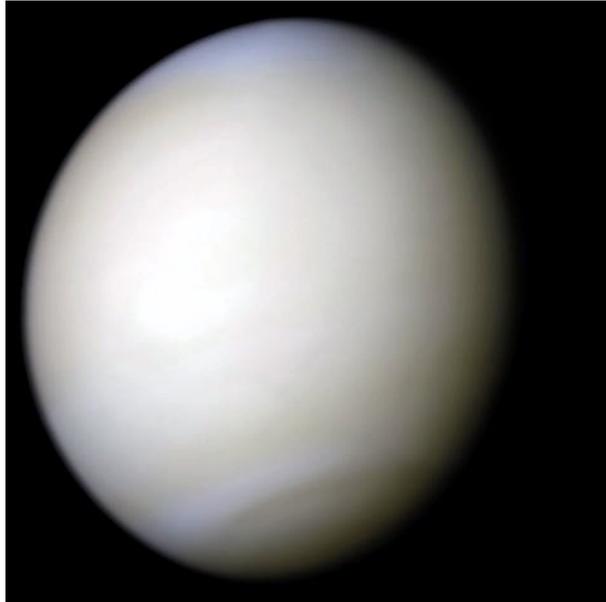
Anden himmel: Merkur

Merkur er planeten tættest på solen og den mindste planet i solsystemet. Den korteste afstand fra jorden er 91,7 mio. km. og den længste afstand fra jorden er 218,9 mio. km. Merkur og Venus de eneste planeter i solsystemet, der ikke har måner. Planeten er beskrevet videnskabeligt af André Balogh og Giacomo Giampieri.⁷⁹

77 French B. M. (1998) *Traces of Catastrophe: A Handbook of Shock-Metamorphic Effects in Terrestrial Meteorite Impact Structures*. LPI Contribution No. 954, Lunar and Planetary Institute, Houston. 120 pp.

78 *The Geologic History of the Moon.* / : Don E. Wilhems. U.S. Geological Survey, 1987.; USGS Professional Paper 1348)

79 *Mercury: the planet and its orbit.* / : André Balogh and Giacomo Giampieri Rep. Prog. Phys. 65 (2002) 529–560

Tredje himmel: Venus

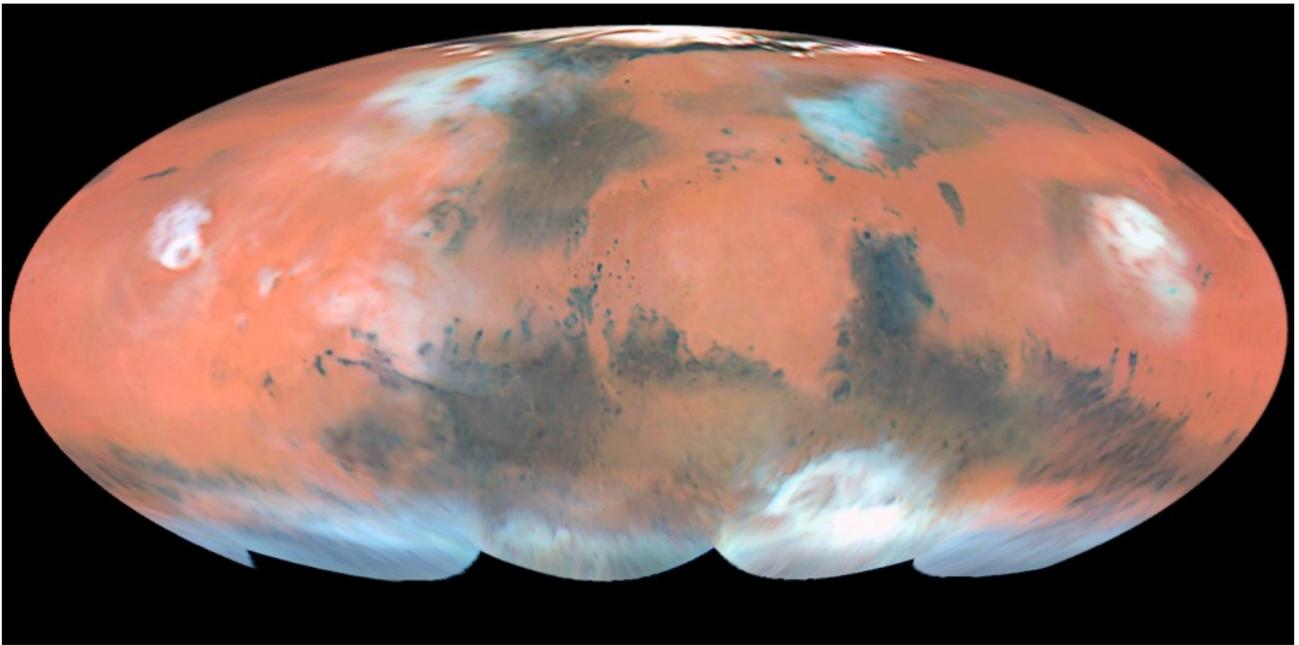
Planeten er beskrevet videnskabeligt af Alexander T Basilevsky og James W Head.⁸⁰

Fjerde himmel: Solen

Solen er en stjerne som sender enorme mængder lys, energi og varme ud i omgivelserne.

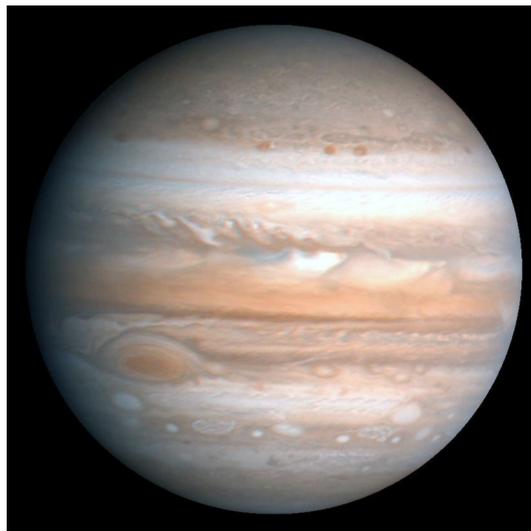
Koronaen er det yderste lag af solens atmosfære
Solens heliosfære er dannet af solvinde.

⁸⁰ The surface of Venus. / : Alexander T Basilevsky and JamesW Head.
Rep. Prog. Phys. 66 (2003) 1699–1734
- <http://planetary.brown.edu/planetary/documents/2875.pdf>

Femte himmel: Mars

Planeten er beskrevet videnskabeligt af James W. Head.⁸¹

Sjette himmel: Jupiter

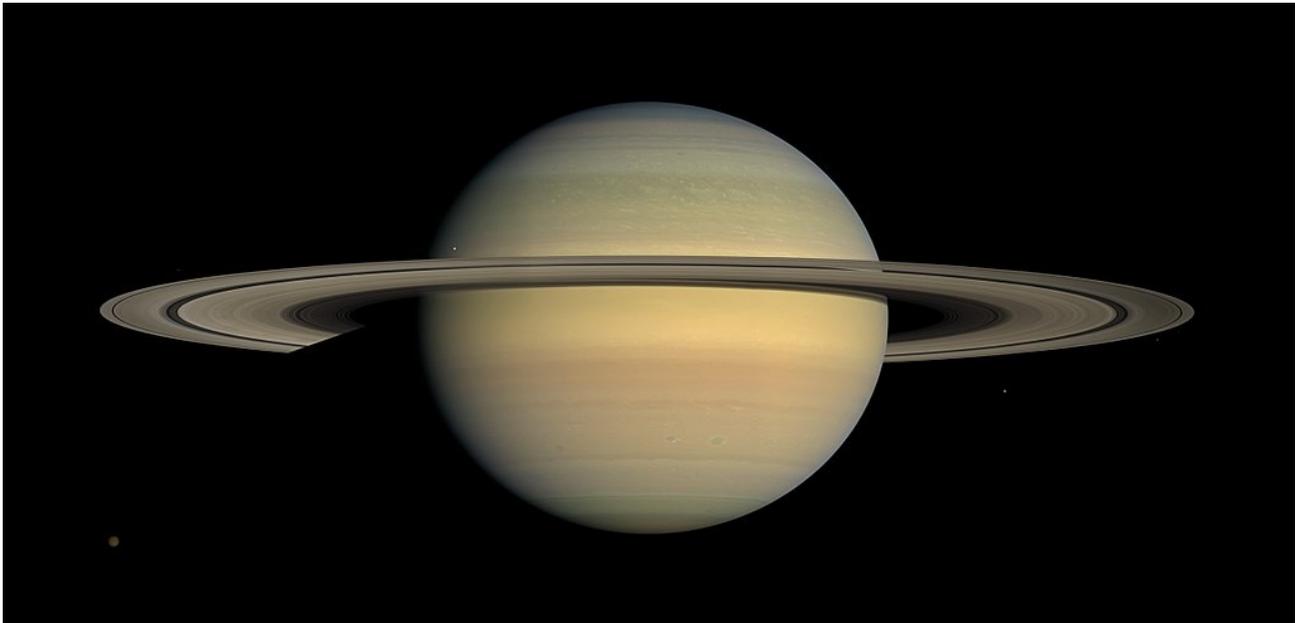
Planeten er beskrevet videnskabeligt af Thomas A Hockey og Fran Bagenal et al.⁸²

81 The geology of Mars: new insights and outstanding questions. / : James W. Head. The Geology of Mars: Evidence from Earth-Based Analogs, ed. Mary Chapman. Cambridge University Press. 2007.

- <http://www.planetary.brown.edu/pdfs/2949.pdf>

82 Galileo's Planet: Observing Jupiter Before Photography. / : Thomas A Hockey. CRC Press 1998.

Jupiter The planet, satellites and magnetosphere, edited by Fran Bagenal et al. Cambridge University Press, 2004.

Syvende himmel: Saturn

Saturn er den sidste planet der kan ses fra jorden uden hjælpemidler.

Planeten er beskrevet videnskabeligt af Tristan Guillot.⁸³

Ottende til tiende himmel: Firmamentet, det ydre rum. Firmamentet er himmelhvælvingen eller stjernehimlen med fastsiddende fiksstjerner, især ifølge ældre tiders opfattelse⁸⁴. Tycho Brahe og andres beskrivelse af en eksploderende stjerne supernova i 1572 viste, at der var udvikling i verdensrummet.

Resten af solsystemet springer vi let og elegant hen over, da det ikke kunne ses i i biblens tid. Eksistensen af parallelle universer eller parallelle dimensioner lader sig af logiske grunde ikke bevise.

83 Saturn's Exploration Beyond Cassini-Huygens. In "Saturn after Cassini-Huygens" (eds. Dougherty et al.), Springer, pp. 745-761 2009.

84 Opslag om firmamentet i Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder bd. 4 spalterne 297-300.

Dag 5

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 20-23

Gud sagde: »Vandet skal vrimle med levende væsener, og fugle skal flyve over jorden oppe under himmelhvælvingen!« Og det skete; Gud skabte de store havdyr og alle slags levende væsener, der rører sig og vrimler i vandet, og alle slags vingede fugle. Gud så, at det var godt. Og Gud velsignede dem og sagde: »Bliv frugtbare og talrige, og opfyld vandet i havene! Og fuglene skal blive talrige på jorden!« Så blev det aften, og det blev morgen, femte dag.

I geologisk tid er jorden 4,6 milliarder år gammel.

Biologi er studiet af liv. Botanisk nomenklatur beskæftiger sig med korrekt navngivning af planter. Der er en tilsvarende zoologisk nomenklatur der omfatter alle dyr både nulevende og uddøde

Grundlaget for den moderne nomenklatur inden for biologi og den moderne systematik, som grupperer planter og dyr blev lagt i de latinske værker: Planternes arter / Species Plantarum og Naturens system / Systema Naturae af den svenske naturhistoriker Carl von Linné eller Carolus Linnaeus (1707-1778).

Havet skal vrimle med fisk og luften med fugle er et korrekt udsagn. Bare indenfor geologisk tid har den amerikanske palæontolog J. John Sepkoski, Jr. (1948-1999) registreret slægter af omkring 27.000 uddøde og fossile havdyr.

Palæontologi er studiet af uddøde og fossile insekter. Det er formodentligt gennem historien, de mest udbredte flyvende væsner. I geologisk tid udvikles dinosaurer før fugle. Der står intet om engle i skabelsesberetningen.

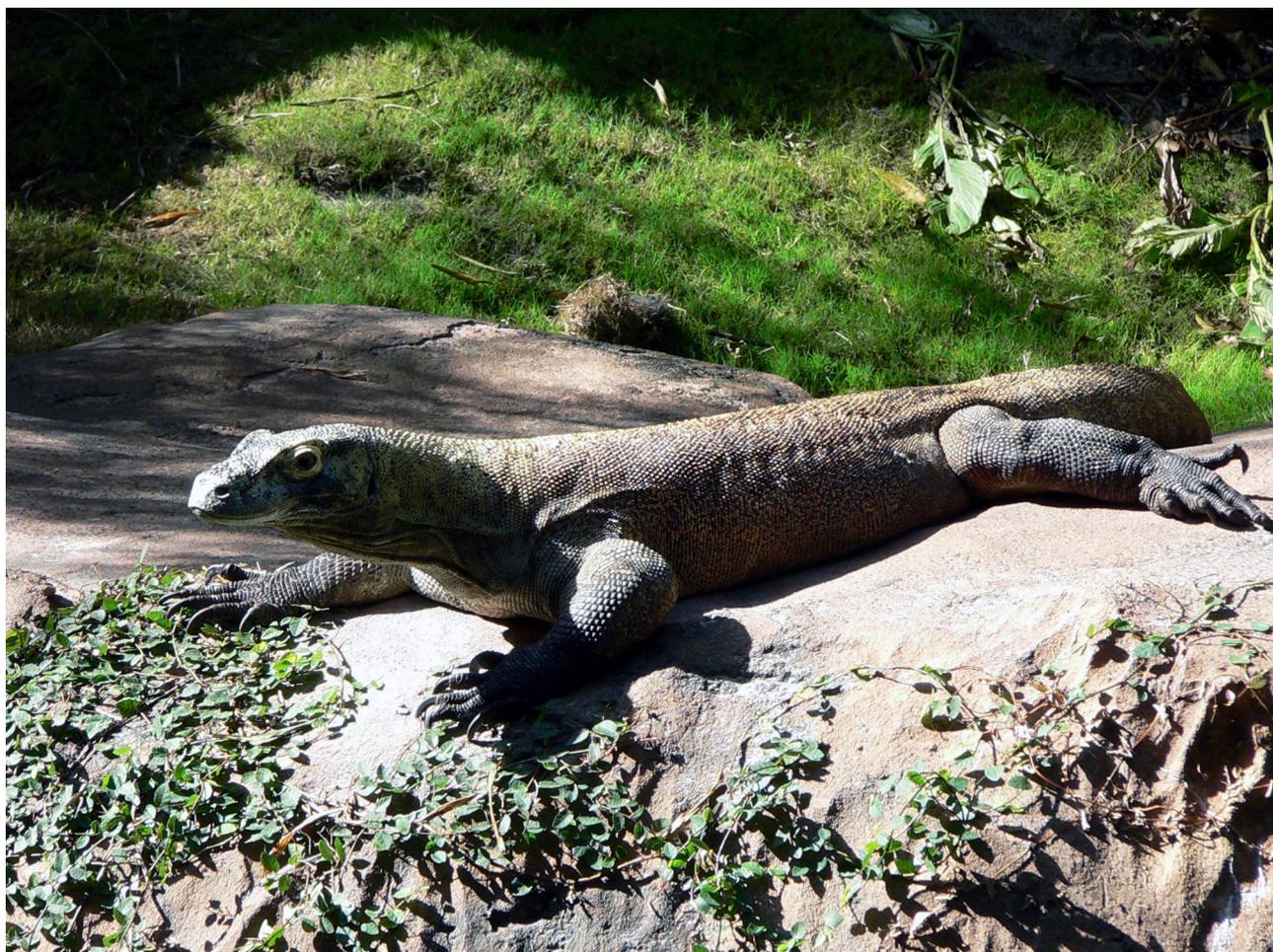
Dag 6

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 24-25

Gud sagde: »Jorden skal frembringe alle slags levende væsener, kvæg, krybdyr og alle slags vilde dyr!« Og det skete; Gud skabte alle slags vilde dyr, alle slags kvæg og alle slags krybdyr. Gud så, at det var godt.

Fisk og fugle skabes kort før dyrene på land.

Jeg er godt klar over at skabelsesberetningerne ikke giver sig ud for at være en zoologibog. Men de opremser nogle bemærkelsesværdige kategorier: kvæg, krybdyr og alle slags vilde dyr. Andre nyttedyr og husdyr nævnes ikke. Bakterier, insekter og mikroorganismer er i øvrigt fraværende. Kvæg er et nyttedyr for et nomadefolk som kan møde krybdyr og alle slags vilde dyr på deres vej fra den ene oase i ørkenen til den anden. Men hvad er de vilde dyr allerede i skabelsesberetningerne? Drøvtyggere er anatomisk forskellige fra kødædende rovdyr. Hvorfor hører krybdyr eksempelvis: alligatører, krokodiller, slanger og øgler ikke til de farlige eller vilde dyr?

En elefant kom marcherende... Altså: snabeldyr. Eller var det nu en flok af forskellige forhistoriske og nulevende afrikanske og asiatiske elefanter? ⁸⁵

85 Larramendi, A. 2016. Shoulder height, body mass, and shape of proboscideans. *Acta Palaeontologica Polonica* 61 (3): 537–574.

Hvad brugte forhistoriske og nulevende tandhvaler deres tænder til?⁸⁶

Kommentarer til 1 mosebog kapitel 1 vers 26-31

Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.« Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!« Gud sagde: »Nu giver jeg jer alle planter, der sætter frø, på hele jorden og alle træer, der bærer frugt med kerne. Dem skal I have til føde. Til alle de vilde dyr og til alle himlens fugle, ja, til alt levende, der rører sig på jorden, giver jeg alle grønne planter som føde.« Og det skete. Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor godt det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag.

Selv myten om Adam og Eva kan være babylonsk, mener professor i det gamle testaments litteratur og eksegesi, Alexander Reid Gordon.⁸⁷ Hvor meget ligner mennesket egentligt Gud? Havde Gud vinger og var Gud nøgen da han skabte Adam og senere Eva i sit billede? Efter skabelsen af de to første mennesker i sit billede var de jo uden vinger og nøgne, lige som alle de andre pattedyr.

Dyr formes og udvikles i det landområde, de lever i. Det sker ved formering. Mennesket er et dyr. Det kan betragtes og beskrives videnskabeligt som enhver anden plante eller dyr. Taxonomisk omfatter Hominidae familien (homininer = store abemennesker) alle levende og uddøde former for mennesker. Denne familie er for tiden opdelt i to slægter: Australopithecus, totalt uddød i dag, og Homo, som dækker både levende og uddøde arter.⁸⁸

Der er overhovedet ikke et stednavn i Biblen for, hvor Adam blev skabt. Der er heller ikke gode beskrivelser af den skabende gud, så vi aner med andre ord ikke noget som helst om, Hr. Adams udseende.

Hvis mennesket er skabt i guds billede, hvor mange skavanker har gud så? At dømme efter teksten i det gamle testamente var han en gammel, hidsig fordømmende kontrolfreak.

Adam som er skabt i Guds billede er en besynderlig biologisk skabning set i forhold til alle de andre dyr.⁸⁹ Hans naturlige bevægelsesapparat omfatter hverken vinger eller

- <https://www.app.pan.pl/archive/published/app61/app001362014.pdf>

86 Romero Jr, Aldemaro. (2012). When Whales Became Mammals: From Fish to Mammals in the History of Science. The Scientific Journey of Cetaceans, 223-232.

87 The early traditions of Genesis . / : Alexander Reid Gordon. - Edinburgh, T. & T. Clark, 1907 s. 57.

- <https://archive.org/details/earlytraditionso00gordrich>

88 Processes in Human Evolution: The Journey from Early Hominins to Neandertals and Modern Humans. / : Francisco J. Ayala, Camilo José Cela Conde. Oxford University Press, 2017.

89 Sobotta Atlas of Human Anatomy : General Anatomy and Musculoskeletal System.

/ : Friedrich Paulsen ; Jens Waschke. Urban & Fischer, Elsevier Health Sciences, 2011.

- <https://archive.org/search.php?query=Atlas%20of%20human%20anatomy>

gæller. Adam kunne hverken flyve op i himlen eller svømme dybt ned i oceanet. Han kan kun bevæge sig forholdsvis langsomt i forhold til visse andre dyr på land.

I forhold til mange andre dyr, var Adams syn ikke særlig godt. Øjet har sin egen udviklingshistorie. Mennesket ser i øvrigt også dårligt under vand. En anden ting er selvfølgelig, hvad øjet ser og hvordan hjernen opfatter det, der ses. Øjet kan ikke se sig selv. Og det tog forholdsvis lang tid for hans unger at udvikle sig, så de kunne klare sig selv. Adam kunne dog i modsætning til de fleste andre dyr tænke mere eller mindre logisk og gribe om ting med sine hænder og samarbejde med andre og udvikle redskaber. Hjernens og håndens funktioner adskilte mennesker fra de fleste andre dyr. En anden evne der gør mennesket specielt i forhold til alle andre dyr er dets evne til at skrive. Mennesker er dog ikke udstyret med skarpe tænder, horn og klør.

En adskillelse mellem rovdyr og mennesker er derfor menneskerne manglende eller ringe evne til at dræbe uden anvendelse af hjælpemidler i form af våben: infanteris buer, pile, skjolde, lanser, spyd og dyr: heste og hestevogne. Krige forudsætter også en vis form for organisering i hierarkiske samfund. Mennesker skal med propaganda, undskyld psykologi, oplæres til organiserede drab i form af krige. Menneskernes organiserede drab er derfor biologisk unaturlige. Drab er dokumenteret siden stenalderen i bla. a. Australien og Danmark. De første dokumenterede krige finder sted i Mellemøsten i bronzealderen.⁹⁰

Også sprog har sin historie. Oldtidsmenneskernes sprog kendes ikke. Vi kender kun oldtidsmenneskernes kunst i form af hulemaleriet og helleristninger. Sproget udvikles igennem mange år hvor specielt begreber uden for familien skulle indlæres af det unge menneske. Hvordan lærte Adam sprog og hvordan fik han udvidet sit ordforråd i al den tid, hvor Eva endnu ikke var skabt? Han var jo formodentlig ikke en nyfødt baby ved skabelsen, i en familie, hvor sproget udvikles i familiens nærhed, omgivelserne og senere i skolen. Adam gik så vidt vides overhovedet ikke i skole. Hans eventuelle uddannelse og CV fremgår ikke af teksten.⁹¹ Det vides heller ikke, hvor han døde og blev begravet.

Det kan godt være, at mennesket blev sat til at regere over naturen, men gode forvaltere af den har de aldrig været. Det skyldes økonomiske forhold og menneskeskabte klimaforandringer.

90 Archaeologists Unearth a War Zone 5,500 Years Old . / : John Noble Wilford. New York Times December 16, 2005

91 The Origin of Speech. / : Peter MacNeilage. OUP Oxford, 2008.

Rovdyr

Alle mennesker dyr, fugle og fisk var vegetarianere i den første tid, hævdes det.

Hvad levede hvaler, djævlerokke og andre fisk af, når de hverken måtte spise bakterier eller dyreplankton?⁹²

Gad vide, hvorfor hajer, alligatorer og krokodiller blev skabt med de enorme tandsæt de har, hvis de kun skulle spise andemad. Hvad levede parasitter af efter skabelsen?

Parasitisme er tæt sammenknytning mellem to levende organismer af forskellig art, hvor den ene part, parasitten, i dele af eller hele livet er ernæringsmæssigt afhængig af den anden, værten, som også kan udgøre parasittens hele levested.

Prædation er den biologiske handling, hvor et rovdyr æder et byttedyr.

Hvornår udviklede rovdyr, vilde dyr og mennesker deres appetit efter kød?

Ifølge biblen først efter syndfloden.

1 mosebog kapitel 9:

v1 Gud velsignede Noa og hans sønner og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, og opfyld jorden. v2 Hos alle de vilde dyr, hos alle himlens fugle, hos alle krybdyr på jorden og hos alle havets fisk skal der være frygt og rædsel for jer; de er givet i jeres magt. v3 Alt, hvad der rører sig og lever, skal I have til føde. Jeg giver jer det alt sammen, ligesom jeg gav jer de grønne planter. v4 Men kød med liv i, med blod i, må I ikke spise.«

Og i virkeligheden?

92 Microzooplankton: the microscopic (micro) animals (zoo) of the plankton. / : John Dolan. Institut océanologique de Villefranche, 2012.

- <http://www.institut-ocean.org/images/articles/documents/1354542960.pdf>

'The plankton encompasses an incredibly diverse group of organisms, ranging in size from viruses to large jellyfish, united only by the fact they are all weak swimmers and so are largely transported by the movement of the water, drifting about in the sea. This set of organisms includes within it the base of the food web in the ocean, the primary producers, or the marine equivalent of plants, the phytoplankton. '

Dag 7

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 1-3

Således blev himlen og jorden og hele himlens hær fuldendt. På den syvende dag var Gud færdig med det arbejde, han havde udført, og på den syvende dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført. Gud velsignede den syvende dag og helligede den, for på den dag hvilede han efter alt det arbejde, han havde udført, da han skabte.

Himlens hær er ikke omtalt i den første skabelsesberetning. Er gud en krigergud?

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 4

Det var himlens og jordens skabelseshistorie.

Ifølge krønikeskriveren. Den anden skabelsesberetning er stilistisk forskellig fra den første. To forskellige kilder, forfattere? Bortset fra i indledningen nævnes dage og nætter overhovedet ikke i den anden skabelsesberetning.

Adam og Eva

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 5-7

Dengang Gud Herren skabte jord og himmel, var der endnu ingen buske på jorden, og ingen planter var spiret frem, for Gud Herren havde ikke ladet det regne på jorden, og der var ingen mennesker til at dyrke agerjorden, men en kilde brød frem af jorden og vandede hele agerjorden. Da formede Gud Herren mennesket af jord og blæste livsånde i hans næsebor, så mennesket blev et levende væsen.

Hvornår begyndte det at regne? Den anden skabelsesberetning starter på samme måde som et eventyr begynder: Der var engang for meget lang tid siden. Hvorfor skulle agerjorden dyrkes af mennesker, når gud var et skabende væsen? Første jobbeskrivelse og første mirakel. Kilden vandede hele agerjorden. Inden for et meget begrænset område?

Selv om mennesket efter sigende blev formet af jord, består det mest af alt af vand.

Hvad er liv?

Edens have

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 8

Gud Herren plantede en have i Eden ude mod øst, og der satte han det menneske, han havde formet.

Plantede er et underligt udtryk i forhold til den første skabelsesberetning, hvor gud skabte ved sin tale. Gud i en ny rolle som havearkitekt? Hvornår og hvorfra kendte mosebøgernes forfattere til begrebet have og dens indhold af bygninger, vand, planter, træer og blomster? Formodentlig fra Persiens haver i bronzealderen. Indebærer brugen af begrebet have at skabelsesberetningerne først kan være nedskrevet i det 6. århundrede f.Kr. eller senere? Var den persiske have i Pasargadae en model for Edens have? Rent bortset fra det faktum, at huse ikke omtales i denne skabelsesberetning.

Paradiset har næppe været en tropisk sydhavsø. Paradiset har næppe heller ligget i det amerikanske, i Europa eller i Australien på grund af retningsangivelsen mod øst. Da det meste af biblens handlinger foregår i det vestlige Asien, må man også gå ud fra at paradiset lå der. Der følger desværre ikke historiske og topografiske kort eller samtidige portrætter med skabelsesberetningen så vi ved heller ikke, hvordan Adam og Eva så ud.

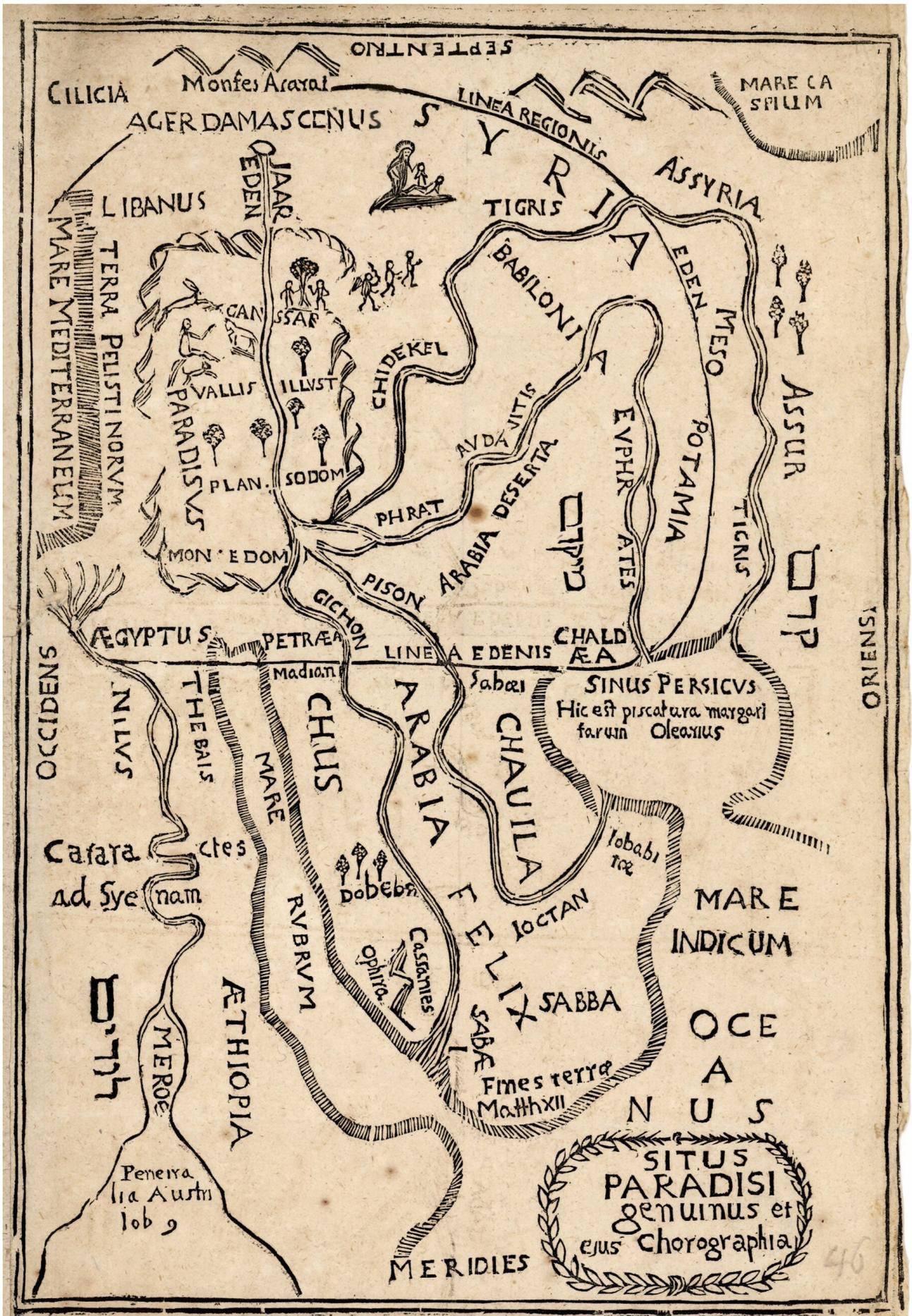
Hvorfor man begyndte at tegne landkort får stå hen i det uvisse. Almindelig interesse for omgivelserne er næppe nok begrundelse.

Op igennem middelalderen og helt frem til nutiden har der været mange gætterier om, hvor Edens have var placeret. Paradiset placering skal formodentlig søges inden for den varme frugtbare halvmåne, hvori landbruget udvikledes.⁹³

Det kongelige bibliotek har digitaliseret to kort fra middelalderen over Paradiset: *Situs Paradisi genuinus et ejus Chorographis Ressourcetype* og *Carte du Paradis Terrestre selon Moyse*.

Eden tolker jeg som en have, et land eller en landsdel. En retningsangivelse gives: Ude mod øst i forhold til hvad? Assyren, Egypten, Babylon, Palæstina, Persien? Enhver skoleelev der skrev en geografiopgave og glemte stednavnet ville være mødt af underviserens bekymrede pegefingre. Havde han virkelig undervist eleverne så dårligt? Eden kan dog godt have ligget i et område, hvis historie og geografi stort set var ukendt for forfatteren. Da havens geografiske placering nu er ukendt er der ikke meget hjælp at hente hverken hos arkæologerne eller geograferne. Kan den manglende geografiske parameter skyldes at beretningen om Edens have er ren fantasi eller måske ønsketænkning ligesom middelalderens mange beskrivelser af utopier?

93 *Ancient Times: A History of the Early World; an introduction to the study of ancient history and the career of early man.* / : James Henry Breasted. Ginn and company, 1916.

Begrebet paradys er oldpersisk i sin oprindelse, hvis betydning er en have eller park omgivet af en mur.

”Udtrykket "have" betød oprindeligt et stykke jord, del, arving, del eller fortjeneste. Det blev anvendt til at henviser til en plantage af træer, buske eller endda såede planter. En have var normalt knyttet til enhver given iransk ejendom, og alle huse omfattede en lille have. Som det fremgår af en græsk forfatters skrifter, blev iranske huse omringet af haver for 3000 år siden for at henviser til, hvad udtrykket Pardis blev brugt.

Den store iranske leksikograf, Ali Akbar Dehkhoda, definerer udtrykket Pardis som følger: "Lånes fra median paradaeza, hvilket betyder haven. Det persiske udtryk Paliz og det arabiserede Ferdows er også afledt af dette udtryk."

Anvendes i Avesta⁹⁴ to gange, er dette udtryk dannet af to dele: Pairi, hvilket betyder omgivelserne, og Daeza, hvilket betyder at bunke op eller omringe ved vægge; Alt i alt betyder udtrykkene at plante blomster eller træer rundt om bygningen.”

Videren ifølge beskrivelsen i UNESCOs kulturarvliste,⁹⁵

”Ejendommen omfatter ni haver i lige så mange provinser. De eksemplificerer mangfoldigheden af persiske haveudformninger, der udviklede sig og tilpasset forskellige klimaforhold, samtidig med at de fastholdt de principper, der har deres rødder i Cyrus den Store, 6. århundrede f.Kr. Altid opdelt i fire sektorer, hvor vand spiller en vigtig rolle for både kunstvandning og udsmykning, blev den persiske have udtænkt til at symbolisere Eden og de fire zoroastriske elementer: himmel, jord, vand og planter. Disse haver, der går tilbage til forskellige perioder siden det 6. århundrede f.Kr., har også bygninger, pavilloner og vægge samt sofistikerede kunstvandningssystemer. De har påvirket havenes design så langt som Indien og Spanien.”

94 Avesta var de gamle perser og mederes samling af skrifter inden for Zarathustrianismen.

95 Unesco: The Persian Garden

- <https://whc.unesco.org/en/list/1372>

- <https://whc.unesco.org/uploads/nominations/1372.pdf>

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 9

Gud Herren lod alle slags træer, der var dejlige at se på og gode at spise af, vokse frem af jorden, også livets træ midt i haven og træet til kundskab om godt og ondt.

Træer i en større have er statussymboler og viser rigdom og velstand.

To af træerne har underlige egenskaber.

1. Livets træ: igen et babylonsk lån fra digtet om Gilgamesh tavle ni?

2. Kundskabens træ. Man lærer intet af at spise frugter. Mad er kun en kulinarisk oplevelse. Højst erfarer den spisende om frugten er umoden, moden, spiselig eller ikke spiselig, om den smager godt, mindre godt eller ikke godt.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 10

I Eden udsprang en flod, der vandede haven. Udenfor delte den sig og blev til fire strømme.

Begrebet flod er veldefineret. Et naturligt vandløb, der er større end en å. Jeg har ikke været i stand til at finde fire floder noget som helst sted i verden med fælles kilde. Der kan selvfølgelig være tale om nu udtørrede floder. Det kan ikke udelukkes for der har siden istiden været store klimaforandringer i Mellemosten. Men de fire floder fra samme kilde er en mystisk størrelse. For i geologi og hydrologi er det stik modsat: næsten alle floder starter fra en enkelt kilde og fodres undervejs mod havet af flere kilder, kaldet bifloder.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 11

Den første hedder Pishon; den snor sig gennem hele landet Havila, hvor der er guld.

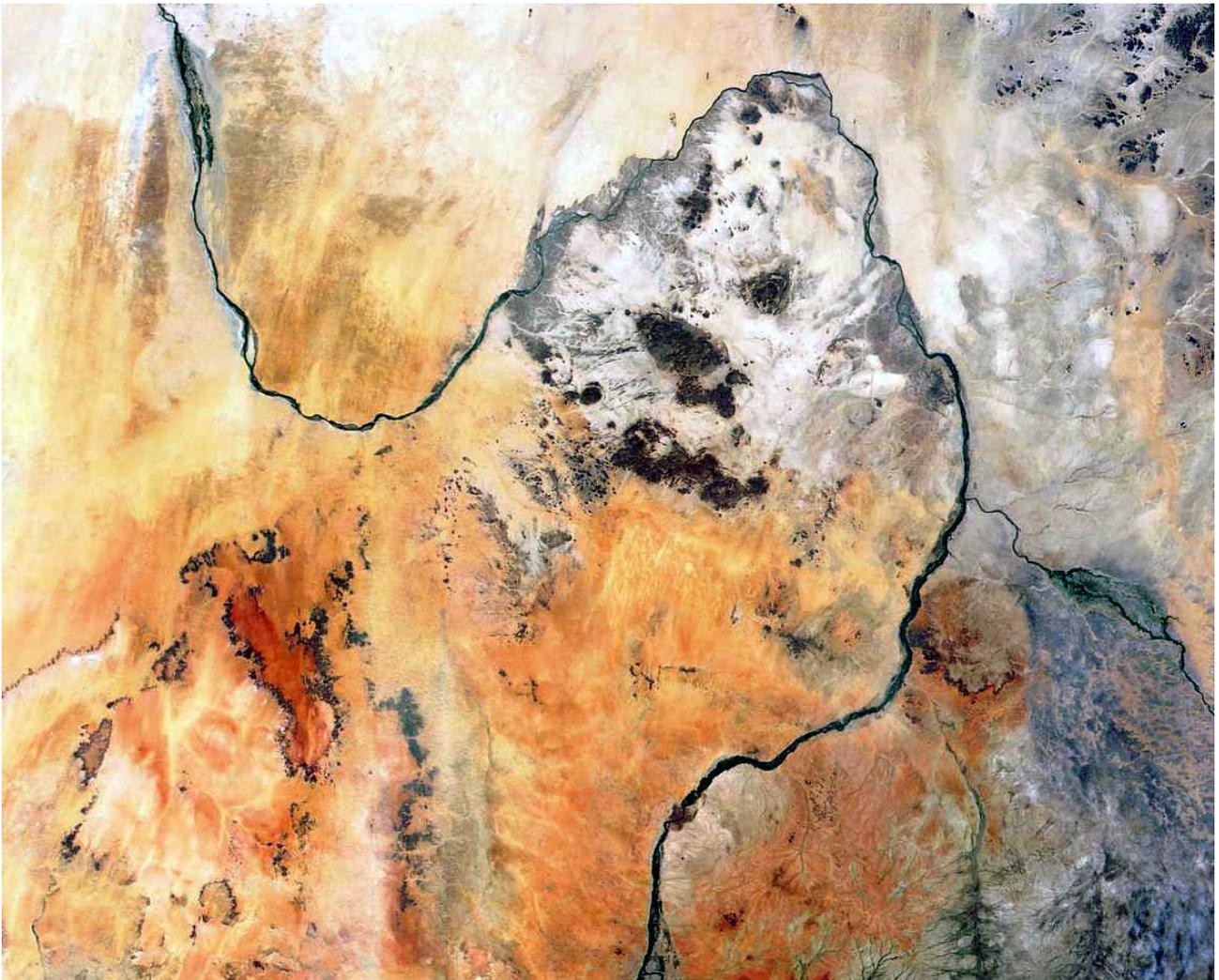
Første stednavn i skabelsesberetningerne. Også første omtale af mineraler og lande som statsdannelser. Dette tyder på, at denne del af skabelsesberetningen er skrevet i sen bronzealder eller endnu senere. Hvorfor interessen for guld? Floden Pishon og landet Havila er ukendte.⁹⁶

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 12

Guldet i det land er fint; der er også bedellium og shoham-sten.

Bedellium omtales som et metal eller et smykkemateriale, men kan også være harpiks som der udvindes røgelse af fra *Commiphora africana* træet.

96 Se eksempelvis: *The Tree of Life: An Archaeological Study.* / : Edwin Oliver James. Brill, 1966 s. 74.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 13

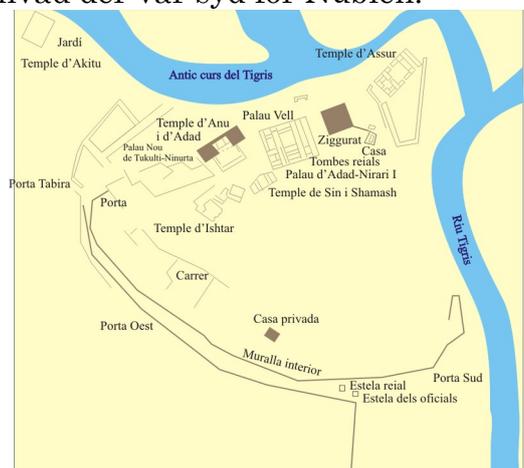
Den anden flod hedder Gihon; den snor sig gennem hele landet Nubien.

Andet stednavn. Floden må være Nilen for Nubien er et forholdsvis kendt stednavn med en eneste flod i området: Nilen. Nubien er dog et navn på flere historiske kongeriger og imperier i grænseområdet mellem Egypten og Sudan. Landet er altså et område der i litteraturen er beskrevet som den daværende civilisations sydgrænse. Egypterne og hebræerne anede formodentligt ikke, hvad der var syd for Nubien.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 14

Den tredje flod hedder Tigris; den løber øst for Assur. Den fjerde flod er Eufkrat.

Tredje, fjerde og femte stednavne. Assur er en af de ældste byer i det nuværende Irak. Den kom på verdenskulturarvlisten i 2003 stort set samtidigt med, at Irakkrisen brød ud.

Byens navn er anvendt om assyrerne.⁹⁷

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 15

Gud Herren tog mennesket og satte ham i Edens have, for at han skulle dyrke og vogte den.

Adam blev sat. Han havde tydeligt nok ikke nogen fri vilje, til at gøre som han ville. Edens have var heller ikke Adams ejendom men hans arbejdsplads.

Mennesket i Edens have var den første arbejder, bonde, biolog, gartner og vogter.⁹⁸ Menneskets slaveri startede altså allerede før syndefaldet.

Ifølge palæontologerne lå Edens have, undskyld [Menneskehedens vugge](#), i Afrika, nærmere bestemt i Sydafrika, hvor [Sterkfontein-grotterne](#) verdensarvssted sydvest for Johannesburg har givet flere [Australopithecus](#)-fossiler end noget andet sted i verden⁹⁹.

Fysiologisk har homo sapiens mig bekendt ikke ændret sig inden for historisk tid.

Når der ikke er nogen fjender, hvorfor skulle haven vogtes? Hvem kunne dog være fjenderne? Dette tyder på en meget sen efterrationalisering, for vi er fortællermæssigt stadig ikke kommet længere ned i historien end til det aller første menneske.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 16

Men Gud Herren gav mennesket den befaling: »Du må spise af alle træerne i haven.

Første bud, eller lov til Adam. Buske, rodfrugter og dyr nævnes ikke.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 17

Men [træet](#) til kundskab om godt og ondt må du ikke spise af, for den dag du spiser af det, skal du dø!«

Gud var i skabelsesberetningen en streng lovgiver, dommer og myndighedsperson i en og samme person. En enevældig hersker over sine undersåtter. Havde Adam og Eva overhovedet en chance for at forstå dommens konsekvenser? Adam var ikke lovet evigt liv. Han skulle som alt andet levende dø på et eller andet tidspunkt. Kun hans DNA levede videre i hans børn.

Træer og økologiske systemer dukker først op på jorden i [Devon](#) perioden. Devon er en geologisk tidsalder som strakte sig fra 416,0 til 359,2 millioner år siden, hvor Devon

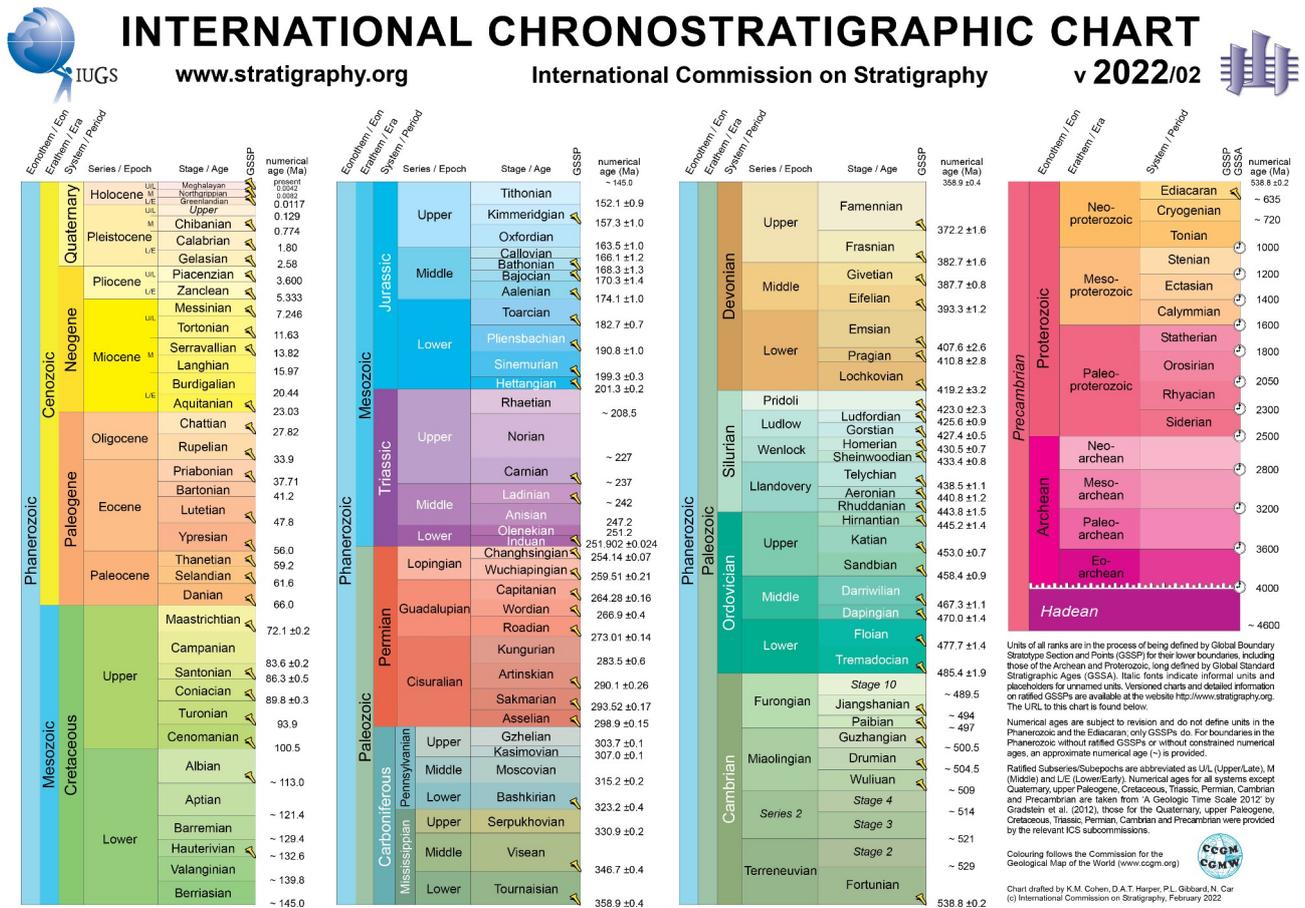
97 Ashur / Qal'at Sherqat

- <http://whc.unesco.org/en/list/1130/threats/>

98 Da mennesket blev menneske. / : Peter K. A. Jensen. Gyldendal, 2014.

99 Early human ancestors one million years older than earlier thought. / AFP, June 28, 2022.

blev afløst af Karbon. Starten på Devon defineres ved første optræden af graptolitten *Monograptus uniformis*.

Massedød, masseuddøen, masseudryddelse, masseudslettelse er betegnelser for verdensomspændende katastrofer (på engelsk [extinction events](#)) der har udsluttet meget store dele af Jordens dyre- og planteliv. Det er sket 5 gange i [phanerozoikum](#), dvs. de sidste 542 millioner år af Jordens historie, og ind imellem har der været mange andre tidspunkter, hvor antallet af dyre- og plantearter pludseligt er faldet. De mest kendte ofre for masseudryddelse er dinosaurerne.

Anden bud, eller lov som heller ikke kan være rigtig, for Adam døde som en gammel mand. Har der været tale om bevidsthedsudvidende træer? Er der et efterliv? Vi ved det ikke for mennesker kan ikke kommunikere med døde personer. Der er 50% chancer for og 50% imod at et efterliv eksisterer.

Når kapitalismen om en to, tre generationers tid endeligt har ødelagt menneskehedens jordiske livsgrundlag forsvinder forestilingen om en åndelig verden totalt.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 18

Gud Herren sagde: »Det er ikke godt, at mennesket er alene. Jeg vil skabe en hjælper, der svarer til ham.«

Hjælper er en lidt underlig betegnelse. Indførelse af en tidlig patriarkalsk rangorden?

Den oprindelige synd havde intet med sex at gøre.

Den oprindelige synd var begæret efter kundskab. Begge postulater afspejler en senere undertrykkende religiøs fundamentalisme.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 19

Så formede Gud Herren alle de vilde dyr og alle himlens fugle af jord, og han førte dem til mennesket for at se, hvad han ville kalde dem, og det, mennesket kaldte de levende væsener, blev deres navn.

Kommunikationsmæssigt og sprogligt set er det en rigtig god ide, at have fælles standarder for, hvad der rører på sig rundt omkring i naturen. Da verden og dens indhold af forskellige livsformer angiveligt er ny her i slutningen af skabelsesberetningen, hvorfor var det så ikke alt det skabte på jorden og i verdensrummet der skulle navngives?

Udsagnet om navngivningen af dyrene er så kortfattet og fantasifuld at det må være en sen litterær konstruktion der måske kan ophæves til et postulat. Kvæg er den eneste art der nævnes her. Adskillelsen af kvæg fra vilde dyr tyder på et sent tidspunkt for forfatterskabet.

De mange dyr

Jorden er så stor, mor.

Med mange kontinenter på.

Dyrene er nu så små, mor.

Langt flere end vi så.

Langt flere end vi tror.

Ediacara-faunaen eller Vendia-faunaen er forhistoriske livsformer, der repræsenterer de ældste kendte former for kompliceret flercellet liv på jorden.

Hvor mange dyr navngav Adam i sin tid og hvor lang tid tog det, for der er stor usikkerhed om det samlede antal dyr i verden, specielt inden for småtingsafdelingen?

Entomologi er den gren af zoologien, der beskæftiger sig med insekter og jorddyr i andre landleddyrgrupper eller andre phyla, såsom arachnider (spindlere, en klasse af leddyr, omfattende edderkopper, mider, mejere, skorpioner o.s.v.), myriapoder - eksempelvis tusindben, samt regnorme, jordsnegle og snegle. Hvilke af disse dyr hørte med i kategorien vilde dyr?

Ifølge artiklen *How Many Species Are There on Earth and in the Ocean?* i det videnskabeligt baserede tidsskrift *PLoS Biology* 2011 er der for nuværende usikkerhed om antallet af levende dyrearter. Til trods for 250 års taksonomisk klassificering og over

1,2 millioner arter, der allerede er katalogiseret, tyder vores resultater på, at ca. 86% af de eksisterende arter på jorden og 91% af arterne i havet stadig afventer beskrivelse, skriver forfatterne i artiklen.

Men den australske biolog A.D. Chapman skriver: ”Estimerer for det samlede antal arter i verden varierer fra 5 millioner til over 50 millioner (maj 1998). I denne rapport accepteres tal på næsten 11 millioner arter verden over og omkring 570.000 for Australien. Tal for accepterede katalogiserede arter i verden er her så tæt på 1.900.000 og 147.579 for Australien.”¹⁰⁰

Hvor mange typeeksemplarer af flora og fauna var der ved skabelsen? Vi ved jo at gennem tid har planter og dyr udviklet sig. Dyr blev, ifølge biologerne, udviklet i havet før de kom op på landjorden. Dyr udviklede sig i havet fra enkeltcellede dyr. Alene firben, slanger og og padder har diversificeret sig til mere end 9.100 nulevende arter.¹⁰¹

Navngivelsen af dyrene var en udvidelse af Adams ordforråd, men desværre er der ikke fundet oldnordiske protokoller med dyrenavne. Navngivningen må have taget noget tid, for undervejs var Adam blevet ensom. Hvor længe han var ensom vides ikke.

Hvem navngav Adam og alle de andre ting i verden?
Mange dyrenavne er ikke hebraiske men græske i deres oprindelse.¹⁰²

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 20

Sådan gav mennesket alt kvæget, himlens fugle og alle de vilde dyr navn, men han fandt ikke en hjælper, der svarede til ham.

Hvem og hvad gavne dyrenes navngivelse, når disse ikke blev ført til protokol til gavn for fremtidige generationer? Der står intet om hvordan navngivningen foregik, hvor det skete og der er ikke beskrevet nogen form for systematik og klassificeringsregler i navngivningen. Navngivningen må have indeholdt mindst tre led: hankøn, hunkøn og afkom: Hest, hingst, hoppe og føl. En form for systematik i klassificeringen anes i dyrenes bevægelsesmønstre. Nogle dyr fløj. Nogle dyr gik på deres ben. Nogle dyr svømmede og andre dyr kravlede. En anden form for systematik: kunne være tamme dyr modsat vilde dyr. Hvorfor vilde dyr så tidligt i skabelseshistorien når alle dyr efter sigende var vegetarianere? Skorpionerne er ikke opremset her. Var fremgangsmåden under navngivningsprocessen: Du er en ko. Du er en so. Du er en kat. Altså artsnavne. Den fremgangsmåde ville være fint til dyrene på en bondegård.

Der er den krølle på halen, at kvæg i oldtiden både blev brugt som betalingsmiddel, offerdyr og idol.

100 Numbers of Living Species in Australia and the World. / : A.D.Chapman. Report for the Australian Biological Resources Study. Canberra, Australia September 2009 s. 3.

101 Global Taxonomic Diversity of Living Reptiles. PLoS ONE 8,3 2013

102 The Oxford Handbook of Names and Naming. / Carole Hough. Oxford University Press, 2016.

Recent Literature on Ancient Animal Names and Effigies. / : C. R. Eastman. The American Journal of Philology, Volume 30, 1909.- <https://archive.org/details/jstor-288717>

Besyderligt at pattedyr ikke nævnes. Måske fordi forfatteren var nomade? Man skulle ellers tro at landbrug også dengang var et økonomisk vigtigt erhverv. Fisk og planter var uden for kategori i denne sammenhæng. Formodentligt fordi Hr. Adam ikke var fisker eller bonde. Hvorfor interessen for de vilde dyr og himlens fugle: Jagt?

Navngivningen af dyr og planter er forsat lige siden Hr. Adams dage, når nye dyrearter og planter opdages.

I midten af 1700-tallet indførte svenskeren Carl von Linné brugen af toleddede navne til alle beskrevne plante- og dyrearter - hhv. et slægtsnavn og et artsnavn. Efter artsnavnet tilføjes navnet på den person, der har navngivet pågældende art første gang (autoren) samt evt. kilde og årstal for beskrivelsen. Dyrenavn: Menneske. Slægt: Homo. Epitet: Sapiens. Videnskabeligt navn: Homo sapiens.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 21

Da lod Gud Herren en tung søvn falde over Adam, og mens han sov, tog han et af hans ribben og lukkede til med kød.

Hvor kom kødet dog fra? Havde Gud været hos slagteren?

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 22

Af det ribben, Gud Herren havde taget fra Adam, byggede han en kvinde og førte hende til Adam.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 23

**Da sagde Adam:
»Nu er det ben af mine ben
og kød af mit kød.
Hun skal kaldes kvinde,
for af manden er hun taget.«**

Den gamle mands sidste kategorisering. Kvinden som senere kaldes [Eva](#) blev ikke navngivet her. Det var da ualmindeligt heldigt, at Adam og Eva kunne tale sammen og forstå hinanden. Hvilket sprog talte Adam og Eva og hvilken stamme eller nationalitet tilhørte de? Adam kunne tale om, men han kunne ikke kommunikere særligt godt med de andre dyr, specielt ikke med fisk. Hvordan lærte Adam at blive menneske? Vaske sig. Gå på WC. Spille musik. Der var imidlertid ikke kun en Adam. Der var flere tidlige mennesker i forskellige tider og i forskellige geografiske steder.

»[Neandertalere](#) var fortidsmennesker, hvis spor er fundet i Europa og Asien. De opfattes enten som en egen art, Homo neanderthalensis, eller som en underart af Homo sapiens: Homo sapiens neanderthalensis, og er sandsynligvis udviklet fra arkaisk Homo sapiens, også kendt som Homo heidelbergensis.

Arten anses for opstået for omkring 250.000 år siden og eksisterede frem til for ca. 25.000-30.000 år siden. Dele af neandertalernes genom lever dog videre i nutidens 'Homo sapiens'. Wikipedia 2022.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 24

Derfor forlader en mand sin far og mor og binder sig til sin hustru, og de bliver ét kød.

Heteroseksuelle forhold accepteres. Som hos dyrene var det vigtigste i livet for menneskene forplantningen. Et kød: børn?

Og dog.

Første mosebog kapitel 6: gudssønnerne.

v1 Da menneskene begyndte at blive talrige på jorden og fik døtre, v2 så gudssønnerne, at menneskedøtrene var smukke. Blandt dem tog de sig alle de koner, de havde lyst til. v3 Da sagde Herren: »Min livsånde skal ikke forblive i mennesket for evigt. De er dødelige, deres levetid skal være 120 år.» v4 Dengang gudssønnerne gik ind til menneskedøtrene og fik børn med dem – men også siden hen – var der kæmper på jorden. Det er heltene, navnkundige mænd fra ældgamle dage. Er kæmperne en reference til titanerne i den græske mytologi?

»In Old Testament exegesis, this strange narrative about ‘sons of God’ and giants is probably one of the most difficult passages to explain», skriver den hollandske professor i teologi Jaap Doedens, i sin doktorafhandling fra 2013.¹⁰³

Gud er som det fremgår af det gamle testamente en skaber uden familie. Guds familiemæssige relationer er ikke helt almindelige, snarere underlige. Han er ikke en far. Gud er så vidt vides; ikke engang gift. Hans gudinde eller gudinder nævnes i al fald ikke nogen som helst steder i biblen. I første mosebog kapitel 6 er der i indledningen til den store vandflod en myte med et besynderligt begreb: gudssønner.

Begrebet gudssønner defineres ikke i myten. Det må dog opfattes bogstaveligt: sønner af guder. Jahve var en af de 70 gudssønner. Var gudssønnernes far Zeus?

Hvor de kom fra og hvor mange de var er ikke beskrevet i biblen. Gudefødsler kendes fra de oprindelige græske guddomme. Hvem gudssønnernes forældre var, vides heller ikke. Gudernes eventuelle døtre er fraværende i beretningen. Kun menneskedøtrene omtales uden nærmere definition så som geografiske parametre. Hvor boede de?. De anonyme gudssønner kommer tilsyneladende ud af den blå luft og forsvinder lige så hurtigt ud af biblen som de var kommet ind i den. Ægteskaber i moderne forstand omtales ikke i denne forbindelse. De var dog seksuelt meget aktive, men heller ikke underholdningsbidrag til de kvinder gudssønnerne bollede med omtales. Flerkoneri var tilsyneladende normen dengang for gudssønnerne. Der må have været en del skænderier i familierne, når kvinderne fødte børn avlet med fremmede personer.

103 The Sons of God in Genesis 6:1–4. / : Jaap Doedens. Theologische universiteit van de gereformeerde kerken in Nederland te kampen, 2013.

Der er aldrig fundet grave med skeletter af kæmper. Helte ved vi godt hvad er, men desværre omtales de ikke nærmere her. Og de opremses heller ikke, hvilket ellers kunne have givet nogle litteraturhistoriske markører. Begrebet helt stammer formodentligt fra fra sanskrit og er græsk i sin nuværende betydning som halvgud og soldat.¹⁰⁴ Gad vide, hvorfor græske begreber formuleret omkring 500 år f.Kr. dukker i den bibelske oldtid? Vi er her med afsætning i den græske forbindelse ovre i litteraturhistoriens eventyr og fabler. Der er et græsk kvindekatalog, hvori der optrådte gudinder.¹⁰⁵

Fra ældgamle dage er et spøjst begreb at bruge om tiden lige efter skabelsesberetningerne med mindre også dette afsnit er af nyere dato.

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 25

Adam og hans kvinde var nøgne, men de skammede sig ikke.

Adam og Eva blev ikke engang viet. Der var intet bryllup i Edens have.

Der står ikke noget om, hvor længe Adam og Eva opholdt sig i Edens Have.

Både visse mennesker og dyr er homoseksuelle og eller udviser biseksuel adfærd. Af sociale årsager? Har mennesker i sin tid lært af dyrene?¹⁰⁶

Med syndefaldet dødsdømtes ikke kun Adam og Eva, men også alt andet levende skabt for nu er der intet der lever evigt på denne jord. Menneskernes dom gik i forbifarten ud over alle andre skabninger på jorden. En meget hård straf ramte alle de uskyldige dyr, der ikke havde gjort noget som helst forkert. Meget tankevækkende.

Måske burde man lade en eller flere folkemindeforskere analysere biblen.

Eksempelvis er talende slanger i Edens have ikke bare myter. Det er noget pjat.

Hvad var det for en forhistorisk opretgående slangeart, med stor hjernekapacitet, talegaver og arveanlæg for hænder og fødder, der talte med Eva? Forhistoriske slanger kendes skam, Titanoboa fra Columbia og Tetrapodophis fra Brasilien - begge fra kridttiden samtidig med dinosaurerne. Sidstnævnte slange endda med fire små ben som den ikke kunne gå på.

104 Gods and heroes of the Bronze Age : Europe at the time of Ulysses. / : issued by National Museum of Denmark, Copenhagen, Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn, Réunion des Musées nationaux, Paris, Association Française d'Action Artistique, Hellenic Ministry of Culture, General Directorate of Antiquities, Athens. Nationalmuseet, 1998.

105 Hesiod, the Homeric hymns, and Homerica. : with an English translation by Hugh G. Evelyn-White. - Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1914.

106 1,500 animal species practice homosexuality.

List of animals displaying homosexual behavior

- https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_animals_displaying_homosexual_behavior

Human Bisexuality: The Origins And Role Of Same Sex Relations In Human Societies 2009. / : James Neill. McFarland, 2011.

1 mosebog 3:14: Nu talte Gud til slangen: Som straf for det, du har gjort, skal du være forbandet blandt alle jordens dyr! Så længe du lever, skal du krybe på din bug og æde støv! I nutiden er alle de slanger, jeg har hørt og læst om, uanset race, altså rovdyr og bortset fra småbørn er der mig bekendt ikke nogen dyr, der har støv på menuen.

Palæontologerne og zoopalæontologerne har aldrig fundet et eneste slangeskelet med taleorganer. Den yderst fantasifulde nederlandske maler Hieronymus Bosch dekorerede for små femhundrede år siden en altertavle, hvor slangen ligner en havfrue¹⁰⁷. Også havfruer hører som alle andre fabeldyr og engle til i fantasien eller i drømmene.

Den italienske naturforsker Ulisse Aldrovandi (1522-1504), skrev en af de første videnskabelige afhandlinger om slanger.¹⁰⁸

107 Se: Hieronymus Bosch: Complete works. / : Stefan Fischer. Bibliotheca Universalis, 2016 s. 224.

108 Serpentum, et draconum historiæ libri duo. / : Ulisse Aldrovandi.

- Bononiæ, apud C. Ferronium, 1640.

- <https://archive.org/details/UlyssisAldrovanIAldr>

Eva skulle føde sine børn i smerte.

Det er den rene ammestuehistorie. Når kvinder får smerter, veer, ved fødsler er det ikke på grund af en oldgammel forbandelse, men fordi deres bækkenbunds åbning ofte er for lille til fosterets alt for store hoved, da børn fødes med en forholdsvis stor hjernekapacitet.¹⁰⁹ Enten er kvinderne eller deres fostre skabt forkeret, hvis fødsler var tænkt smertefrie før synedfaldet. Gælder smerterne ved fødsler også for pattedyr?

Også forbandelsen af Adam er problematisk kronologisk. Omtalen af brød er problemet, for det forudsætter kendskab til agerbrug og kendskab til forarbejdning af korn til brød, hvilket igen tyder på et sent forfatterskab af denne del af myten..

Kommentarer til 2 mosebog kapitel 1 vers 22

Hvor mange efterkommere havde Adam og Eva i øvrigt, for slet ikke at snakke om Kain og Abel, der jo var drenge? Også Adams tredje barn var en dreng. Hvis døtre giftede de sig med? Er det kun halvdelen af historien? Det gamle testamente nævner overhovedet ikke de tidlige generationer af kvinder.

Abel var fårehyrde. Hvorfor dog det erhverv, når alle mennesker og dyr frem til og med syndfloden angiveligt var vegetarer? Hvordan kunne han dømmes den dom han fik: Fredløs og flygtning skal du være på jorden!, når der tilsyneladende kun ifølge det foregående var den lille familie, der lige var smidt på porten ud af paradiset? Hvem borde i landet Nod øst for Eden?

Med tvangsuddrivelsen fra Edens have blev Adam og Eva de første statsløse emigranter.

Hvad skete der med dyrene i Edens have. Blev de også smidt på porten?

Hvad skete der med haven. Hvilken ejendomsmægler fik den i kommission?

De har i løbet af jordens historie været store oversvømmelser som en følge af klimaforandringer, eksempelvis oversvømmelsen af Sortehavet.¹¹⁰

109 Labor among primitive peoples. Showing the development of the obstetric science of to-day, from the natural and instinctive customs of all races, civilized and savage, past and present. / : George Julius Engelmann. - St. Louis : J.H. Chambers & co., 1883.

- <https://archive.org/details/laboramongprimit00enge>

110 Black Sea Flood and Ancient Myths. / : Petko Dimitrov and Dimitar Dimitrov (translated by Dimitrina Chonkova). - Varna : 'Slavena' Publishing House, 2004.

- <https://archive.org/details/BlackSeaFloodAndAncientMyths>

Den store vandflod og Noahs ark

Arken omtales i første Mosebog kapitlerne 6-9.

Kapitel 6

v5 Herren så, at menneskenes ondskab var stor på jorden, og at alt, hvad de ville og planlagde dagen lang, kun var ondt. v6 Da fortrød Herren, at han havde skabt menneskene på jorden. Han var bedrøvet v7 og sagde: »Menneskene, som jeg skabte, vil jeg udlette fra jordens overflade, både mennesker, kvæg, krybdyr og himlens fugle, for jeg fortryder, at jeg skabte dem.«

v8 Men Noa fandt nåde for Herrens øjne.

v9 Dette er Noas slægtshistorie. Noa var en retfærdig mand, udadledelig blandt sine samtidige, og han vandrede med Gud. v10 Noa fik tre sønner, Sem, Kam og Jafet.

v11 Jorden var fordærvet og fyldt med vold for øjnene af Gud. v12 Gud så, at jorden var fordærvet, fordi alle mennesker på jorden handlede fordærveligt. v13 Da sagde Gud til Noa: »Jeg har besluttet at gøre ende på alle mennesker, for de er skyld i, at jorden er fuld af vold. Nu vil jeg ødelægge dem sammen med jorden.

v14 Lav en ark af gofer-træ; du skal indrette den med rum, og du skal tjære den indvendig og udvendig. v15 Således skal du bygge arken: Den skal være tre hundrede alen lang, halvtreds alen bred og tredive alen høj. v16 Du skal lægge et tag på arken, og tagrygningen skal du hæve en alen. Du skal sætte en dør i arkens side, og du skal indrette den med et nederste, et mellemste og et øverste dæk. v17 Jeg bringer nu vandfloden over jorden for at ødelægge alle under himlen, der har livsånde. Alle på jorden skal omkomme. v18 Men med dig vil jeg oprette min pagt. Du skal gå ind i arken sammen med dine sønner, din kone og dine svigerdøtre. v19 Af alle levende væsener skal du bringe ét par ind i arken, for at de kan overleve sammen med dig; de skal være han og hun. v20 Af alle slags fugle, al slags kvæg og af alle slags krybdyr på jorden skal ét par gå ind til dig for at overleve. v21 Du skal tage noget af alt, der kan spises, og samle det hos dig; det skal du og de have til føde.« v22 Noa gjorde, ganske som Gud havde befaleet ham.

Flere dyr i arken

Kapitel 7

v1 Herren sagde til Noa: »Gå ind i arken med hele din familie, for dig har jeg fundet retfærdig i denne slægt. v2 Af alle de rene dyr skal du tage syv par, han og hun, og af dem, der ikke er rene, skal du tage ét par, han og hun. v3 Også af himlens fugle skal du tage syv par, han og hun, for at de kan have efterkommere på jorden. v4 Om syv dage lader jeg det regne på jorden i fyrre dage og fyrre nætter, og jeg udletter alle levende væsener, som jeg har skabt, fra jordens overflade.« v5 Noa gjorde, ganske som Herren havde befaleet ham. v6 Noa var 600 år, da vandfloden kom over jorden. v7 Så gik Noa sammen med sine sønner, sin kone og sine svigerdøtre ind i arken for at undslippe vandfloden. v8 De rene dyr og de, der ikke var rene, og fuglene og alle krybdyr på jorden v9 kom par for par til Noa i arken, han og hun, sådan som Gud havde befaleet Noa.

v10 Efter de syv dages forløb kom vandfloden over jorden. v11 I det år, Noa blev 600 år, på den syttende dag i den anden måned, netop på den dag brød kilderne fra det store urdyb igennem, og himlens vinduer blev åbnet, v12 og regnen faldt over jorden i

fyrre dage og fyrre nætter. v13 Netop denne dag gik Noa og hans sønner Sem, Kam og Jafet, hans kone og hans tre svigerdøtre ind i arken, v14 både de og alle slags vilde dyr, al slags kvæg, alle slags krybdyr, der kryber på jorden, og alle slags fugle, alle vingede fugle. v15 Par for par kom de til Noa i arken, alle der havde livsånde. v16 Af alle levende væsener kom de, han og hun, sådan som Gud havde befalet ham, og Herren lukkede efter ham. v17 I fyrre dage kom vandfloden over jorden. Vandet steg og løftede arken, så den hævede sig fra jorden.

v18 Vandet steg så højt over jorden, at arken flød på vandet. v19 Højere og højere steg vandet over jorden, så alle de høje bjerge under himlen blev skjult. v20 Vandet steg femten alen over bjergene og skjulte dem. v21 Alt levende, der rørte sig på jorden, omkom, fugle, kvæg, vilde dyr, alt hvad der vrimlede på jorden, og alle menneskene. v22 Alle på landjorden, der havde livsånde i næseborene, døde. v23 Alle levende væsener på jorden blev udsløttet, både mennesker, kvæg, krybdyr og himlens fugle. De blev udsløttet fra jorden, og kun Noa og de, der var med ham i arken, blev tilbage. v24 Vandet steg over jorden i hundrede og halvtreds dage.

Her er igen tale om et litterært lån fra naboerne. I digtet om Gilgamesh får personen Utanapishtim lignende præcise beskeder fra guden Ea.

Skrønen forekommer ulogisk.

Jordens landoverflade er ikke jævn. Der er forholdsvis høje bjerge og dybe dale. Himalaya bjergkæden som deler Sydasien fra Central- og Østasien når op i 8 km højde. Også denne bjergkæde blev ifølge syndflodsberetningen dækket med vand som var jævnt fordelt over hele jordens overflade. Hvor kom al vandet til oversvømmelsen fra og hvor forsvandt det hen? Så store vandmængder kunne næppe komme fra den blå luft. Dannelsen af iskapperne i Grønland og på Sydpolen ville kun sænke vandstanden med omkring 20 meter.

Det samlede totale antal dyr i arken oplyses ikke i biblen. Om det så var 7000, 24.000 eller 100.000 par eller flere endnu er for så vidt underordnet i denne sammenhæng for besætningen på arken bestod kun af otte personer. Selv om de har provianteret føde og vand til alle dyrene, så er spørgsmålet, hvordan blev de fodret, vandet og plejet? Om de otte mennesker der var på arken så arbejdede døgnet rundt, ville de ikke kunne fodre og vande så mange dyr dagligt i næsten et halvt år.

Et enkelt eksempel: Biologerne Sophia Willmann & Rainer Willmann mener i artiklen *Diversity and Behavior of Parrots*, at der nu er omkring 360 forskellige arter af papegøjer. Hvor mange af dem var med i Noahs ark?¹¹¹

Ikke engang et køkken og soveværelser omtales i arken.

Besætningen på Noas ark må også have haft et helt andet, men ikke mindre væsentligt problem. Udluftning. Der var vand under og over arken, mens det regnede i over en måned. Så hvordan blev der luftet ud, når arken beskrives i det gamle testamente som en lukket kasse?

Hebræerne interesserede sig i skabelsesberetningerne tilsyneladende overhovedet ikke for hvordan maskinrummet fungerer, at skaberværket hænger sammen, naturligt så som tyngdekraften osv. Det er fordi biblen ikke er en naturhistorie, men i den sammenhæng en bog om religion. Bortset fra syndfloden nævner bibelen ikke, at skabninger bliver skabt for derefter at uddø.

For skabelsens vedkommende er der med andre ord i biblen tale om nogle halvgjorte beretninger med litterær værdi, der overlader afslutningen af myterne til læsernes fantasi eller eftertænkning.

I litteraturen begrædes det tabte paradys, eksempelvis af den engelske digter John Milton (1608-1674). Reelt var haven i Eden som vi har set det bare en almindelig arbejdsplads og Gud var i haven en ganske almindelig arbejdsgiver, lige som alle andre arbejdsgivere. Frugter og grønsager fik Adam at spise, hvilket svarer til senere tiders slavers mad. Manden var med andre ord gudernes tjener, men lønproblematikken omtales overhovedet ikke i Moses bøger. Eva Abrahamsens stillingsbetegnelse er fraværende. Hun fik tilsyneladende ikke et håndværk og fungerede tilsyneladende kun som fødemaskine.

Var israelitterne mange eller få under ørkenvandringen ?

111 Edward Lear, *The Parrots: The Complete Plates*. / : Francesco Willmann et al Taschen, 2009, 2018.

Herrens pagt med Abram første mosebog kapitel 15

v13 Da sagde Herren til Abram: »Du skal vide, at dine efterkommere skal bo som fremmede i et land, der ikke er deres. Der skal de være trælle og plages i fire hundrede år. v16 Først i det fjerde slægtled skal de vende tilbage hertil...«

I løbet af fire generationer, første mosebog kapitel 15:13, vokser antallet af hebræere i Egypten efter sigende fra 71 til over 600.000 mænd, foruden kvinder, børn og unge. En bemærkelsesværdig demografisk udvikling som burde være registreret i de egyptiske annaler.

Fjerde mosebog kapitel 1: Alle israelitter i deres fædrenehuse fra tyve år og opefter, der blev mønstret, alle våbenføre mænd i Israel, v46 alle de mønstrede udgjorde 603.550. Et tal der modsiges i femte mosebog kapitel 7 v7 Det er ikke, fordi I er større end alle andre folk, at Herren fattede kærlighed til jer og udvalgte jer; for I er det mindste af alle folk.

Er der rod i demografien? Var det 600.000 mand eller 600 familier?

Lad os ikke hænge os i skønlitterære detaljer.¹¹²

»The exodus has a long time ago passed from history into fiction. It never happened. Neither did the conquest ever happen. Several biblical scholars including myself have made this clear. From an historical point of view, the Israelites could not have conquered Canaan by destroying Canaanite forces, for the simple reason that the Egyptians still ruled Canaan when Joshua is supposed to have arrived, i.e. shortly before 1200 bc. Secondly, there is no trace of foreign immigration, and thirdly, even the biblical account about the conquest is contradictory (compare Joshua to Judges 1).«¹¹³

Hvad eller hvilke langsigtede økologiske konsekvenser fik troen på biblens skabelsesberetninger?

De dengang kostbare bibler blev i løbet af middelalderen magthavernes bog. Fyrsterne, adelen og kirkens, altså arbejdsgivernes bog. Alt i samfundet blev organiseret med afsæt i biblen. Fyrsterne og adelen regerede enevældigt på Guds nåde. Kirken var en statskirke. Hvilket natursyn blev så det herskende efter at skabelsesberetningerne i biblen blev spredt af magthaverne, missionærer og handelsfolk fra vestens civilisationer til resten af verden? Først og fremmest den ide, at menneskerne behersker hele verdens natur og derfor kan og må udnytte den til egen økonomisk fordel, uanset konsekvenserne i form af de mere eller mindre uoprettelige ødelæggelser af vores allesammens omgivelser, klima og miljø som det har vist sig at industrialiseringen, militarismen og kapitalismen medførte.

112 Archaeology and the Book of Genesis. / : Lewis Bayles Paton. The Biblical World, Volume 46, 1915 s. 82 -89. - <https://archive.org/details/jstor-3142556>

113 On The Problems of Reconstructing Pre-Hellenistic Israelite (Palestinian) History. / : Niels Peter Lemche. The Journal of Hebrew Scriptures - <http://www.jhsonline.org/cocoon/JHS/a013.html>

Udnyttelsen af naturen og alt værdifuldt i den kan i praksis kun finde sted gennem erobringer, besættelser, undertrykkelse og krige. Stort set alle krige handler om økonomi i form af adgang til og rådighed over naturens ressourcer: brændstof, mad, vand, råstoffer og mineraler. Krigsbytte er krigenes eksistensberettigelse. Dette kan magthaverne dog ikke sige direkte til deres borgere, der ikke er lige så kyniske som politikerne og som ved, ofte af personlige erfaringer, at oprustning og krige bringer kun barbari, ofre og ulykker. Siden middelalderen har den våbenteknologiske udvikling forstærket denne uregulerede, ødelæggende udvikling uden at det har medført forbedringer eller fornyelser inden for de relevante politikområder. Der sker krigsforbrydelser i alle krige. Krige er derfor forbrydelser. I min tid har international ret og jura dog først fået betydning, efter at krigshandlingerne har fundet sted.

Du må ikke stjæle og ikke lyve, bydes der. Også i straffelove kan det være forbudt at lyve, hvilket kan straffes med fængsel.¹¹⁴ Fake news og junk news, undskyld dårlig journalistik, serveres som en tyktflydende vælling i sociale medier og endda også i pressen. Reklameindustrien og våbenindustrien har altid haft stor indflydelse over avisernes indhold. Siden første verdenskrig har våbenindustriens indflydelse på massemedierne været dokumenteret og velkendt.

Det første der ofres i forbindelse med oprustning og krig er sandheden. Propaganda med dens effektive fjendebilleder anvendes i et tæt samarbejde mellem militær, politikere, videnskabsmænd, religion, massemedier og underholdningsindustrien, alle anført af det militærindustrielle kompleks. Dette samarbejde finder sted i alle stater med et militær og en våbenindustri af en vis størrelse.

Præsterne velsigner soldater og deres våben: Herren være med dig i krigen! Også selv om Herren bød i det nye testamente: du skal elske dine fjender. Krigenes reelle formål sløres derfor og kaldes eksempelvis ideologiske eller religiøse krige. Krige finansieres gennem skatter og optagelse af statsobligationslån, hvilket gældsætter stater i krig. Krige er i bogstavelig forstand ruinerende for stort set alle der deltager i dem, måske bortset fra enkelte aktionærer i våbenfabrikker og våbenhandlere. Krige og våbenanvendelse ødelægger naturen og alt andet, der hvor krigen finder sted.

Et andet natursyn repræsenteres ved landbrugsbedrifternes storindustrielle dyrehold. Danske svin er sunde. De strutter...

Er præmissen forkert, falder resten af fortællingen sammen som et korthus.

Solens varme er over geologisk tid svagt stigende. Det er allerede gået ud over planeten Venus. Hvis en god gud skabte universet og herunder solsystemet, hvorfor gjorde han så vores solsystem selvdestruktivt?

PS Hvilke konsekvenser fik troen på skabelsesberetningerne for hovedpersonerne i biblen? Tror man på en kommanderende Gud som allerøverste hærfører, kan politike-

114 CRS: False Statements and Perjury: An Overview of Federal Criminal Law. / : Charles Doyle.

Federal courts, Congress, and federal agencies rely upon truthful information in order to make informed decisions.

Federal law therefore proscribes providing the federal courts, Congress, or federal agencies with false information.

The prohibition takes four forms: false statements; perjury in judicial proceedings; perjury in other contexts; an subornation of perjury.

re og militære ansvarlige forsøge at fralægge sig ethvert ansvar for krigsbegivenhederne. Jamen. Gud sagde altså. Skizofreni og psykoser er åbenbart meget gamle sygdomme. Det er dog besynderligt, at et folkefærd, der har fået lovbud, det sjette, om at du ikke må slå ihjel, går i krig. Moderne soldater bliver traumatiseret af deres krigsoplevelser. Skete det også for oldtidens soldater?

Krigshistoriers funktion er at være nationalistisk bragesnak. Se hvor militært dygtige vi var i de gode gamle dage, hvor hærførere og soldater overvandt vores fjender. For at fremme forståelsen bruges der gerne overdrivelser. Jo ældre en krigsbegivenhed er, desto sværere er det at dokumentere den.

Moses nåede ikke ind i det forjættede land. Det gjorde hans efterfølger Josva og resten af israelitterne. Det forjættede land var dog ikke øde, men bestod af omkring 30 bystater, kaldet kongeriger. Nogle af disse kongeriger havde store befolkninger.

Israelitterne ørkenvandring varede efter sigende i 40 år. Som ved et trylleslag er de flygtede fra Egypten ved rejsens afslutning pludselig blevet til en fuldt udrustet og organiseret hær endda med sværd, skjolde stridsvogne og heste, skal man tro militærhistorikeren Richard A. Gabriel.¹¹⁵ Husk på, at myten foregår i bronzealderen.

Hvem var våbenhandlerne der forsynede israelitterne med sværd og anden militær udrustning? Hvem og hvordan blev det betalt? Hvem uddannede de flygtede til krigere?

Med et moderne sprogbrug ville man nok kalde Moses for en brutal diktator, tyran og krigsforbryder, ansvarlig for en etnisk udrensning af midjanitterne, et stammefolk på den arabiske halvø. Det var formodentlig den første af flere massakrer i biblen. Jeriko. Aj massakrerne er andre eksempler. Erobringen og besættelsen af det sydlige Kanaan Joshua 10 og erobringen af det nordlige Kanaan Joshua 11 er en liste på omkring 30 massakrer eller etniske udrensninger. Men der er også massakrer andre steder i biblen. Joshuas bog er bestemt ikke en bog for folk med sarte nerver.

Formålet med massakrerne under erobringen af det hellige land var at udrydde de oprindelige beboere.

Sejren over midjanitterne, fjerde mosebog kapitel 31

v7 De gik i krig mod midjanitterne, sådan som Herren havde befalet Moses, og de dræbte alle mænd. v8 Blandt dem, der blev dræbt, var Midjans konger, Evi, Rekem, Sur, Hur og Reba, fem midjanitiske konger. Også Bileam, Beors søn, dræbte de med sværd. v9 Israelitterne tog midjanitternes kvinder og børn til fange, og alt deres kvæg, alle deres hjerde og alle deres rigdomme tog de som krigsbytte. v10 Alle byerne, hvor de boede, og alle deres lejre brændte de ned.

v14 Og Moses blev vred på hærens beskikkede tusindførere og hundredførere, da de kom tilbage fra krigen, v15 og sagde til dem: »Har I ladet alle kvinderne leve? v16 Det var jo dem, der efter Bileams ord var skyld i israelitternes troløshed mod Herren i det, der skete ved Peor, så plagen ramte Herrens menighed. v17 Dræb nu alle drenge og alle kvinder, der har haft samleje med en mand. v18 Alle piger derimod, der ikke har haft samleje med en mand, skal I lade leve hos jer.

115 The Military History of Ancient Israel. / : Richard A. Gabriel. Greenwood Publishing Group, 2003.

Selve drabet på drengene og alle kvinder, der har haft samleje med en mand bliver vi nådigt forskånet for. Jomfruer har ned igennem historien altid været et accepteret krigsbytte. Midjanitternes piger må have været godt traumatiserede oven på det barbari de havde været vidner til.

En anden tidlig massakre og etnisk udrensning: erobringen af Jeriko, Joshua kapitel 6:1-27.

v1 Jeriko var lukket og låst for israelitterne; ingen kunne gå ud eller komme ind. v2 Men Herren sagde til Josva: »Se, jeg giver Jeriko og dens konge i din hånd. v3 Nu skal alle I krigere i seks dage gå rundt om byen én gang om dagen. v4 Syv præster skal bære syv vædderhorn foran arken.¹¹⁶ Men den syvende dag skal I gå rundt om byen syv gange, og præsterne skal støde i hornene. v5 Når vædderhornets lange tone lyder, og I hører lyden fra hornet, skal hele folket udstøde et kampråb så højt, at byens mur falder sammen, og folket kan gå lige ind.«...

v20 Folket udstødte kampråbet, da der blev stødt i hornene. Da folket hørte lyden fra hornene, udstødte de et kampråb så højt, at muren faldt sammen, og de kunne gå lige ind i byen og indtage den. v21 Med sværdet lagde de band på alle, der var i byen, både mænd og kvinder, unge og gamle, okser, får og æsler.

Lagde de band på alle er en underlig oversættelse. Det burde være tilintetgørelse af alle, der var i byen, både mænd og kvinder, unge og gamle, okser, får og æsler. Det giver en bedre forståelse af, hvad der skete i byen efter belejringen. På engelsk oversættes teksten således i en del bibler: »And they utterly destroyed all that was in the city, both man and woman, young and old, and ox, and sheep, and ass, with the edge of the sword.«.

Hvorfor forsvarede indbyggerne i Jeriko sig ikke militært da israelitterne gik ind i byen? Der er ingen der kan råbe så højt, at en bymur falder sammen i ruiner.

Aj Joshua kapitel 8

v24 Da israelitterne på åben mark havde dræbt alle de indbyggere fra Aj, som havde forfulgt dem ud i ørkenen, og da alle til sidste mand var faldet for sværdet, vendte alle israelitterne tilbage til Aj og huggede indbyggerne ned med sværd. v25 Den dag blev der dræbt i alt tolv tusind mænd og kvinder, alle indbyggerne i Aj. Min første undren over slaget ved Aj var, at begivenheden er fraværende i opslagsværket *Dictionary of battles from the earliest date to the present time*.¹¹⁷

Den finske forsker Pekka Pitkänen vurderer i det videnskabeligt baserede engelske tidsskrift *Tyndale Bulletin* med afsæt i *The New Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land*, at slaget ved Ai som værende ikke eksisterende. Det har aldrig fundet sted.

116 Vædderhorn er et meget tidligt militært signalhorn, et blæseinstrument med to toner, som endnu bruges i jødisk liturgi, med betegnelsen shofar.

117 *Dictionary of battles from the earliest date to the present time*. / : Thomas Benfield Harbottle. S. Sonnenschein & co., ltd. 1904.- <https://archive.org/details/dictionaryofbatt00harb>

»According to Kenyon, the city was destroyed at the end of Middle Bronze Age, much too early for the Israelite conquest. What is more, according to Kenyon, the site was largely abandoned during Late Bronze Age, and was occupied only late in the Iron Age. Therefore, it appears that there was no town for the Israelites to conquer, contrary to the biblical account in Joshua. Also, there seems to have been no occupation in Ai during the time of the Israelite conquest. In addition to the problems relating to Jericho and Ai, a further major problem for the conquest theory is that no occupation has been found from such sites as Arad and Gibeon during Late Bronze Age.«¹¹⁸

Krigen mod Benjaminstammen. Dommerbogen Kapitel 20

Slagene ved Gibeon. Konklusion:

v48 Israelitterne vendte tilbage til benjaminitterne, og i hver eneste by huggede de mænd og dyr, alt, hvad de traf på, ned med sværd; og alle de byer, de kom til, stak de ild på.

Myterne må betragtes som eksempler på tidlig krigspropaganda. En Gud med direkte telefonforbindelse til en hærfører.

Det eneste myterne i virkeligheden beretter om er en barbarisk etnisk udrensning i form af en massakre, der gav genlyd ned igennem historien. Havde den etniske udrensning i Israel fundet sted i nutiden ville der blive nedsat et krigsforbrydelsestribunal til at undersøge massakren og dømme de skyldige.

118 Ethnicity, assimilation and the Israelite settlement. / : Pekka Pitkänen. Tyndale Bulletin 55.2 (2004) 161-182.

Litteratur

Adam, Eve and the Serpent. / : Elaine Pagels. New York: Random House, 1988.

Administrative Timekeeping in Ancient Mesopotamia. / : R. K Englund. Journal of the Economic and Social History of the Orient, 1988 Vol. 31, No. 2: pp.121-185.

Af begær efter viden : orientalisternes og deres fjenders. / : Robert Irwin. Vandkunsten, 2007.

'Fremstilling af mellemøstforskningens historie fra det antikke Grækenland til vore dage, med belysning af en række forfatterskaber, samt en bred diskussion af orientalistikkens mange skoler og traditioner.'

Amurru, the home of the Northern Semites : a study showing that the religion and culture of Israel are not of Babylonian origin. / : Albert Tobias Clay.

- Philadelphia : Sunday School Times, 1909

- <https://archive.org/details/amurruhomeofnort00clay>

The ancestry of our English Bible; an account of the Bible versions, texts, and manuscripts. / : Ira Maurice Price. - Philadelphia, The Sunday School Times Co., 1907.

- <https://archive.org/details/ancestryofouren00pricrich>

Animals and Birds of the Bible. / : Burton L. Goddard. Sovereign Grace Publishers, 2007.

Anthropology, Archaeology, and the Origin of Warfare. / : I. J. N. Thorpe.

World Archaeology, Vol. 35:1, The Social Commemoration of Warfare. (Jun., 2003), pp.145-165.

Den arabiske rejse 1761-1767: En dansk ekspedition set i videnskabshistorisk perspektiv. / : Stig T. Rasmussen [red] Rosinante, 1990.

Archaeopteryx. Der Urvogel von Solnhofen. / : Peter Wellnhofer. Pfeil Verlag, 2008.

Assyrisk, babylonisk, egyptisk og persisk kronologi sammenlignet med Bibelens kronologi, I-II. / : Rolf J. Furuli, Gamma, 2013.

The Babylonian Genesis: The Story of Creation. / : Alexander Heidel.

The Oriental Institute of the University of Chicago. 1951.

Et beskedent geni : Historien om Darwins liv og ideen, der forandrede verden. / : Hanne Strager. Gyldendal, 2016.

Bibel og historieskrivning. / : redaktion: Geert Hallbäck og John Strange. Museum Tusulanum Press, 1999.

The Bible as Literature: The Old Testament and Apocrypha. / : Buckner B. Trawick. Barnes & Noble, 1970.

The Bible in the British Museum: Interpreting the Evidence. / : T. C. Mitchell. Paulist Press, 2004.

The Bible in History: How Writers Create a Past: / : Thomas L. Thompson.
- London: Jonathan Cape, 1999.

Biblical Peoples and Ethnicity: An Archaeological Study of Egyptians, Canaanites, Philistines, and Early Israel, 1300–1100 B.C.E. / : Ann E. Killebrew. Society of Biblical Lit, 2005.

Book of Genesis : with introduction and notes by S. R. Driver ; with a new appendix by G.R. Driver.- London : Methuen, [1926].

The book of Genesis in the light of modern knowledge. / : Elwood Worcester.
- New York, McClure, Phillips & co., 1901.
- <https://archive.org/details/bookofgenesisinl01worc>

The Book of Judges. / : Barry G. Webb. Wm. B. Eerdmans Publishing, 2012.

The Chaldean account of Genesis, containing the description of the creation, the fall of man, the deluge, the tower of Babel, the times of the patriarchs, and Nimrod: Babylonian fables, and legends of the gods; from the cuneiform inscriptions. / : George Smith.
- New York : Scribner, Armstrong & Co., 1876.
- <https://archive.org/details/chaldeanaccounto00smit>

Cities of the Middle East and North Africa: A Historical Encyclopedia. / : Michael Dumper, Bruce E. Stanley. ABC-CLIO, 2007.

A Classified Bibliography of Versions and Editions Including Books, Parts, and Old and New Testament Apocrypha and Apocryphal Books. / : William J. Chamberlin. ABC-CLIO, 1991.

A Compendium of Fossil Marine Animal Genera. / : J. John Sepkoski, Jr.
Bulletin of American Paleontology 363, 2002.

- <https://archive.org/details/bulletinsofameri363pale>

This is a listing of approximately 37.000 taxonomic genera of marine animals known from the fossil record, based on the late J. John Sepkoski, Jr.'s working database.

The Creation of Heaven and Earth: Re-interpretations of Genesis 1 in the Context of Judaism, Ancient Philosophy, Christianity, and Modern Physics. / : Editor: George H. van Kooten. - Leiden: E.J. Brill, 2005.

Da mennesket blev menneske. / : Peter K. A. Jensen. Gyldendal, 2015.

Menneskets udvikling fra aber over menneskeaber, abemennesker og neandertalere til moderne mennesker. Desuden en beskrivelse af menneskets mentale udvikling, kolonisering af kloden og udviklingen fra jæger-samler-samfund til moderne storby-samfund

Death rituals, ideology, and the development of early Mesopotamian kingship: towards a new understanding of Iraq's royal cemetery of Ur. / : Andrew C. Cohen. Brill, 2005.

Discoveries at Ashur on the Tigris: Antiquities in the Vorderasiatisches Museum, Berlin. / : John P. O'Neill et al. The Metropolitan Museum of Art, New York, 1995.

The Early History of God: Yahweh and Other Deities in Ancient Israel. / : Mark S. Smith. Wm. B. Eerdmans Publishing, 2002.

The Early History of Syria and Palestine. / : Lewis Bayles Paton.

- New York : C. Scribner's sons, 1901.

- <https://archive.org/details/earlyhistoryofsy00pato>

Early Israel: Anthropological and Historical Studies on the Israelite Society before the Monarchy. / : Niels Peter Lemche. Leiden: E. J. Brill, 1985.

The early religion of Israel. / : Lewis Bayles Paton.

- Boston, New York: Houghton Mifflin Company, 1910.

- <https://archive.org/details/earlyreligionofi00patorich>

Egyptian art from the Amarna period. / : Mogens Jørgensen. Ny Carlsberg Glyptotek, 2005.

Eine Welt ohne Amerika : Das lateinische Mittelalter und die Tradition des antiken Erdkugelmodells (ca. 550 - ca. 1080): Eine Welt ohne Amerika 3. / : Reinhard Krüger. Taschenbuch, 2000.

Empires of Ancient Mesopotamia. / : Barbara A. Somervill. - New York : Chelsea House, 2009. - <https://archive.org/details/EmpiresOfAncientMesopotamia>

Encyclopedia of Ancient Deities. / : Charles Russell Coulter, Patricia Turner. Routledge, 2013.

Encyclopedia of Beasts and Monsters in Myth, Legend and Folklore. / : Theresa Bane. McFarland, 2016.

Encyclopedia of Cosmology (Routledge Revivals): Historical, Philosophical, and Scientific Foundations of Modern Cosmology. / : Norriss S. Hetherington. Routledge 2014.

The Encyclopedia of the Egyptian Pharaohs. / : Darrell D. Baker. Bannerstone Press 2008.

An encyclopedia of fairies: hobgoblins, brownies, bogies, and other supernatural creatures. / : Katharine Mary Briggs. Pantheon Books, 1976.

Encyclopedia of Gods. / : Michael Jordan. Kyle Cathie Limited, 2002.

Encyclopedia of insects. / : Vincent H Resh ; Ring T Cardé et al.

- Amsterdam ; Boston : Academic Press, 2003.

Englene og al deres væsen. / : Jørgen V. Hansen. Gyldendal, 1996.
Om begrebet engle, deres rolle i oldtidsreligionerne, i den hedenske gudetrol, i antikken og Norden samt i jødedommen og kristendommen.

Europa und der Orient 800-1900. / : herausgegeben von Gereon Sievernich und Hendrik Budde ; [Veranstalter], Berliner Festspiele. - Gütersloh : Bertelsmann Lexikon Verlag, 1989.

Faiths Across Time: 5,000 Years of Religious History. / : J. Gordon Melton. ABC-CLIO, 2014.

Foreløbig Meddelelse til en Afhandling om faste Legemer, der findes naturlig indlejrede i andre faste Legemer. / : Niels Steensen. Gyldendal, 1902.

Forskere: Vi stammer alle sammen fra Botswana : Menneskets vugge stod på saltsletterne lidt syd for Zambezifloden i Botswana og ikke i Østafrika, konkluderer forskere på baggrund af stor analyse af genetik. / : Kristian Sjøgren. Videnskab.dk, 28 oktober 2019.

Fredsfyrsten : Forsøg til en Oversigt over Aandsudviklingens Historie fra Monotheismens Ophav Farao Achnaton, død 1357 F.C.. / : Marinus Børup. C.A.Reitzel, 1942.

Genesis in Egypt: The Philosophy of Ancient Egyptian Creation Accounts. / : James P. Allen. Yale Egyptological Seminar, Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Graduate School, Yale University, 1988.

The Geographical and Topographical Texts of the Old Testament: A Concise Commentary in XXXII Chapters. / : Jan Jozef Simons. - Leiden : Brill, 1959.

Geological evidences of the antiquity of man : with remarks on theories of the origin of species by variation. Charles Lyell. - London: J. Murray, 1863.
- <https://archive.org/details/geologicaleviden00lyeluoft>

Georg Lorents Bauers kortfattede Lærebog i det Gamle og Nye Testamentes hebraiske oldsager. / : Georg Lorenz Bauer. C. A. Reitzel, 1842.

Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia: An Illustrated Dictionary. / : Jeremy Black et al. The British Museum Press, 1992.

Gyldendals bog om engle. / : Charlotte Christensen. Gyldendal, 2005.

Hawkings univers: fra big bang til sorte huller. / : Stephen W. Hawking. Gyldendal, 1994.

Heartland of Cities: Surveys of Ancient Settlement and Land Use on the Central Floodplain of the Euphrates. / : Robert McC. Adams. The Oriental Institute of the University of Chicago, 1981.

Heaven and Earth in the Middle Ages: The Physical World Before Columbus. / : Rudolf Simek. Boydell & Brewer, 1996.

Hierozoicon sive bipertitum opus de animalibus s. scripturae, cuius pars prior libris 4. De animalibus in genere & de quadrupedibus, viviparis & oviparis pars posterior libris 6. De avibus, serpentibus, insectis, aquaticis, & fabulosis animalibus agit. Cum indice septuplici... / : Authore Samuele Bocharto, revisum atque correctum.

- Londini : Roycroft Martyn, 1673.

- https://archive.org/details/bub_gb_3tKNpYajpNgC/page/n2

A History of Ancient Egypt. / : Marc Van de Mieroop. Wiley-Blackwell, 2010

- <https://archive.org/details/AHistoryOfAncientEgypt>

A History of Ancient Egypt provides a chronological survey of Ancient Egypt from the beginning of the Egyptian state around 3000 B.C. until the time when the Roman Empire banned the writing of hieroglyphs in the late fourth century AD.

A History of the Ancient Near East: Ca. 3000-323 BC. / : Marc Van De Mieroop.

- Malden, MA : Blackwell Pub., 2007.

A History of God: The 4,000-Year Quest of Judaism, Christianity and Islam. / : Karen Armstrong. Ballantine Books, 1994.

History of Insects. / : A.P. Rasnitsyn, Donald L. Quicke et al.

Springer Science & Business Media, 2007.

Historical Dictionary of Ancient Israel. / : Niels Peter Lemche. Scarecrow Press, 2003.

Hjortspring : Warfare and Sacrifice in Early Europe. Klavs Randsborg. Aarhus University Press, 1995.

'Hjortspringbåden og de dertil hørende ofringer af våben, som sandsynligvis stammer fra en slagen fjendtlig hær, blev fundet i en lille vig på Als i den præromerske jernalder i Danmark. Den amfibiske Hjortspringhær synes at have haft en organisation lig hoplit-falanksen i Middelhavsområdet med dertil svarende udrustede krigere, bevæbnede med skjolde og lanser eller spyd og kæmpende i formation.'

Hvordan kan man læse kileskriften, og hvad kan den fortælle os? / : Aage Westenholz.

I: Assyriologien i Danmark, Københavns Universitets Assyriologiske Institut, 1977.

Ideer om menneskets oprindelse : Fra Det Gamle Testamente til senmoderne videnskab. / : Ole Høiris Aarhus University Press, 2016.

Indhold: Den kristne oprindelsesfortælling (Fossiler som produkter af liv ; Fossiler og uddøde dyr ; Menneskets placering) ; De videnskabelige oprindelsesfortællinger (Har vi europæere været aber? ; Hvilket kontinent stammer mennesket fra? ; Teorier, kategorier og ære ; Moderne teorier om oprindelse og udvikling ; Nationalisme og menneskets oprindelse ; Senmodernitetens menneske og oprindelse) ; Den kognitive udvikling (Softwareudviklingen ; Netværksmennesket) .

Illustreret danmarkshistorie for folket. 1. del: De ældste tider, fra verdens skabelse til og med jærgerstenalderen. / : Claus Deleuran. Ekstra Bladets forlag, 1989.

The Impossible Voyage of Noah's Ark. / : Robert A. Moore. Creation/Evolution XI, 1983.

[The information explosion](#). / : John Scales Avery. The Danish Peace Academy, 2018.

International Dictionary of Historic Places: Middle East and Africa, vol 4. / : Trudy Ring et al. Taylor & Francis, 1996.

Israel's Conquest of Canaan: Presidential Address at the Annual Meeting, Dec. 27, 1912. / : Lewis Bayles Paton . Journal of Biblical Literature, The Society of Biblical Literature 1913:1.

Karnak: Evolution of a Temple. / : Elizabeth Blyth. Routledge, 2006 .

Kingship and the Gods: A Study of Ancient Near Eastern Religion as the Integration of Society and Nature. / : Henri Frankfort. The Oriental Institute of the University of Chicago 1948.

[Lectures on ancient history, from the earliest times to the taking of Alexandria by Octavianus](#) : Comprising the history of the Asiatic nations the Egyptians, Greks, Macedonians and Carthaginians, I-III. / : Barthold Georg Niebuhr. - London : Taylor, Walton, and Maberly, 1852.

The life of Moses : the Yahwist as historian in Exodus-Numbers / : John Van Seters. Westminster/John Knox Press, 1994.

Life on the Earth: its Origin and Succession. / : John Phillips. Macmillan and co. 1860.

[Die Literatur des alten Testaments](#) nach der Reifolge ihrer Entstehung. / : Gerrit Wildeboer. Vandenhoeck und Ruprecht, 1895.

[The literature of the ancient Egyptians](#). / : Ernest Alfred Wallis Budge. - London : J.M. Dent & Sons limited, 1914. - <https://archive.org/details/literatureofanci00budgrich>

The Literature of the Old Testament. / : George Foot Moore. Williams and Norgate, 1913.

Literature on Adam and Eve: Collected Essays. / : Editors: Michael Stone Anderson and Johannes Tromp. - Leiden : Brill, 2000.

Livets udvikling. / : Jørn Madsen. Gyldendal, 2006.

Lægeplanter og trolddomsurter. / : Harald Nielsen; illustrationer: Ebbe Sunesen. Politikens forlag, 1976.

The Macmillan Illustrated Encyclopedia of Dinosaurs and Prehistoric Animals. Collier Books, 1998.

The Making of Mankind. / : Richard E. Leakey. Dutton, 1981.

Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, 2. del: Zoologi, Botanik, Geologi, Dyr- og Plantefysiologi, Gymnastikteori, Genetik og Mikrobiologi. 1979, Del af: Københavns Universitet 1479-1979 I-XIV.

Mapping Paradise: A History of Heaven on Earth. / : Alessandro Scafi. British Library, 2006.

Middelalderens Naturfilosofi: Naturen i filosofi, digtning og videnskab ca. 1100-1250. / : Aksel Haaning. Vandkunsten, 2009.

[Midrash Rabbah: Genesis, I-II](#). / : Translated by H. Freedman and Maurice Simon. - London : Soncino Press, 1983.

[Mysteries of the Sun](#): Presented by NASA's Heliophysics Division of the Science Mission Directorate. National Aeronautics and Space Administration, 2012?

[The myths of Israel, the ancient book of Genesis](#) with analysis and explanation of its composition. / : Amos Kidder Fisk. - New York: The Macmillan Company, 1897.

Mytens historie. / : Karen Armstrong. Tiderne Skifter, 2005

Narratives of the Beginnings of Hebrew History. / : Charles Foster Kent. - New York : C. Scribner, 1904. - <https://archive.org/details/studentsoldtesta01kent>

A New History of Life: The Radical New Discoveries about the Origins and Evolution of Life on Earth. / : Peter Ward, Joe Kirschvink. Bloomsbury Publishing, 2015.

[A nomenclature of colors for naturalists](#) : and compendium of useful knowledge for ornithologists. / : Robert Ridgway. Little, Brown, and Company, 1886.

Nubia ancient kingdoms of Africa. / Joyce Haynes. Museum of Fine Arts, Boston, 1992.

En ny himmel: Verdensbilleder fra kugleskaller til kvanteskum. / : Aarhus University Press, 2009.

Indhold: Lars Becker-Larsen: Om filmen. Jan Faye: Jorden i midten : det antikke verdensbillede. Steen Hannestad: En ny himmel : fra Kopernikus til Newton. Hanne Hautop Lund: Galilei, fysikken og den naturvidenskabelige metode. Ulrik Uggerhøj: Nutidens spirende omvæltninger. Helge Kragh: Tro og viden : konflikt eller harmoni? ; Det nye verdensbillede : videnskabsteoretiske perspektiver Marie Vejrup Nielsen: Hvad er et menneske? : Darwinisme og kristendom. Bodil Hohwü Nielsen: Fra Shakespeare til fantasy : naturvidenskab i engelsk litteratur. Alex Wittendorff: Tycho Danmark. Peter Christensen Teilmann: Venskab og videnskab - vision og virkelighed :

Om forfatteren Henrik Bjelkes drama Tycho. Carl Henrik Koch: Videnskabelige teorier og dagligdagens verden

Of God and Gods: Egypt, Israel, and the Rise of Monotheism. / : Jan Assmann. University of Wisconsin Press, 2008.

Of Wings and Wheels: A Synthetic Study of the Biblical Cherubim. / : Alice Wood. Walter de Gruyter, 2008.

Olympen : en fremstilling af den klassiske mytologi. / : Martin P. Nilsson. Haase, 1966.

On the track of unknown animals. / : Bernard Heuvelmans. Routledge, 2014.

The Oxford Handbook of Biblical Studies. / : edited by J.W. Rogerson and Judith M. Lieu. Oxford University Press, 2006.

The Oxford History of the Biblical World. / : editor: Michael David Coogan. Oxford University Press, 1998.

Prehistoric times, as illustrated by ancient remains, and the manners and customs of modern savages. / : John Lubbock. - London : Williams and Norgate, 1913.
- <https://archive.org/details/7edprehistorictimelubbuoft>

Primitive culture : researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art and custom. / : Edward Burnett Tylor. London : Murray, 1871.

Rejse i Egypten og Nubien, I-II. / : Frederik Ludvig Norden. Vandkunsten, 2010.

Religion. / : Jeppe Sinding Jensen. Aarhus Universitetsforlag, 2019.

Religion in Human Evolution : From the Paleolithic to the Axial Age. / : Robert Bellah. Harvard University Press, 2011.

Robert Bellah: religion og menneskelig evolution

Hans J. Lundager Jensen. Religionsvidenskabeligt Tidsskrift 2013 s. 11-31

Introduktion til og diskussion af Robert Bellahs hovedværk fra 2011, Religion in Human Evolution, der definerer og beskriver tribal religion, dvs. religion i før-statslige samfund, arkaisk religion, dvs. religion i tidlig-statslige kulturer samt religiøse strømninger i aksetiden, perioden i midten af 1. årt. f.Kr., hvor nye radikale og intellektuelle, skeptiske eller verdensafvisende, tankegange og livsformer formuleres i Kina, Indien og Grækenland. Bogen bør betragtes som et hovedværk i aktuel religionsforskning, og den vil forhåbentlig kunne inspirere religionshistorien til også at drive historisk-komparativ forskning.

The Rise and Fall of Adam & Eve. / : Stephen Greenblatt. Norton 2017.

[The Rise of Man in the Gardens of Sumeria](#) : A Biography of L. A. Waddell.
/ : Christine Preston. Sussex Academic Press, 2009.

Herunder:

[The British Edda](#) : The Great Epic Poem of the Ancient Britons on the Exploits of King Thor, Arthur or Adam and His Knights in Establishing Civilization Reforming Eden and Capturing the Holy Grail about 3380-3350 B. C. / : Laurence Waddell. Chapman & Hall, ltd., 1930.

[The Samaritan Pentateuch](#): The Story of a Survival among the Sects. / : William E. Barton. - Oberlin, Ohio: The Bibliotheca Sacra Company, 1903.

A Study of Writing. / : I. J. Gelb. The Oriental Institute of the University of Chicago, 1952.

Sunken cities: Egypt's lost worlds. / : Franck Goddio, Aurélie Masson-Berghoff. Thames & Hudson, 2016.

Vanished beneath the waters of the Mediterranean, the lost cities of Thonis-Heracleion and Canopus lay at the mouth of the Nile. Named after the Greek hero Heracles, Thonis-Heracleion was one of Egypt's most important commercial centres for trade with the Mediterranean world and, with Canopus, was a major centre for the worship of the Egyptian gods. Their amazing discovery is transforming our understanding of the deep connections between the great ancient civilisations of Egypt and Greece.

A Survey of the Old Testament. / : Andrew E. Hill, John H. Walton. Zondervan, 2010.

Schwemer, Daniel. 2007. "[The storm-gods of the ancient Near East](#): summary, synthesis, recent studies, part I." Journal of Ancient Near Eastern Religions 7: 121-168.

Schwemer, D. 2008. "The storm-gods of the ancient Near East: summary, synthesis, recent studies, part II." Journal of Ancient Near Eastern Religions 8: 1-44.

Det tabte paradís. / : John Milton. Vangsgaard, 2008.

The Tale of Chicxulub. / : D. Shonting, C. Ezrailson. In: Chicxulub: The Impact and Tsunami, Springer Praxis Books, Springer International Publishing Switzerland, 2017.

Three Famous Impostors? An Inquiry About Judaism, Christianity and Islam. / : Adam Freeman. Xlibris Corporation, 2016.

Tidens historie. / : Trond Berg Eriksen. Tiderne skifter, 2004.

Tidernes morgen : på sporet af kulturens kilder i det gamle Mellemøsten : festskrift til ære for orientlisten Valdemar Schmidt, grundlæggeren af de mellemøstlige oldtidsstudier ved Københavns Universitet, skaberen af den ægyptiske samling i Ny Carlsberg Glyptotek. / : Ny Carlsberg Glyptotek, 2008; Meddelelser fra Ny Carlsberg Glyptotek : ny serie, nr.10)

Indhold: Ingolf Thuesen: Og Gud skabte mennesket i sit billede...

Til syvende og sidst - Skabelse, tempel og hvile i Biblen og den gamle Orient. / : Jens Bruun Kofoed. Museum Tusculanums forlag, 2015.

Siebert, L., Simkin, T., and Kimberly, P., 2010.
Volcanoes of the World, 3rd ed. Berkeley: University of California Press
- <http://volcano.si.edu/>

Verdens skabelse illustreret af R. Crumb. Carlsen, 2009.

Vi fornægter Gud og foragter øvrigheden : studier i Den Tidlige Oplysning. / : Jens Glebe-Møller. Museum Tusculanum, 2004

Om en i dag nærmest ukendt side af Oplysningstiden også kaldet Den Radikale Oplysning, der ligger før den egentlige oplysning. Med sønderjyden Matthias Knutzen som central figur tegner bogen et rids af skikkelser og problemer i denne periode.

Who Wrote the Bible? / : Richard Friedman. Simon & Schuster, 2019.

THE TWELVE TRIBES OF ISRAEL

Around 1200-1050 B.C.
(according to the Book of Joshua)

